AUTHOR:

SPURGEON, C[HARLES]

TITLE:

JANNE AKERMANS FORELASNINGAR

PLACE:

CHICAGO

DATE:

[1886]

Master Negative #

92-80589-9

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

240 Sp9 Spurgeon, C[harles] H[addon] 1834-92
Janne Åkermans föreläsningar; eller, Sundt förnuft för gemene man, efter Engelska originalet "John Ploughmans talk"
Chicago, no date S 142 + [2] p

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 11X

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 5-21-92 INITIALS SA

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

JANNE ÅKERMANS FÖRELÄSNINGAR

—AF—

C. H. SPURGEON.

CHICAGO 1890.
THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.

PRIS: 50 Cents.

JANNE ÅKERMANS

FÖRELÄSNINGAR,

ELLER

SUNDT FÖRNUFT FÖR GEMENE MAN.

AF

C. H. SPURGEON.

EFTER ENGELSKA ORIGINALET "JOHN PLOUGHMANS TALK."

CHICAGO.
THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.,
119 E. CHICAGO AVENUE.

Företal

TILL DEN ENGELSKA UPPLAGAN.

I "Janne Åkermans föreläsningar" har jag försökt att ställa mitt tal till åkermän, bönder och gemene man, hvadan också förfinad smak och valda fraser här blifvit utbytta mot gamla kärnfriska ordspråk och enfaldiga välkända ordsätt. Jag har måttat mina hugg mot mängdens laster och bemödat mig att inskärpa de sedliga dygder, hvilkas saknad gör menniskan låg och usel. Mycket som behöfver sägas till de arbetande skarorna, skulle icke lämpa sig väl för predikstolen och söndagen; dessa anspråkslösa blad torde kunna predika ordning och flit alla dagar i veckan, i kojan och på verkstaden; och om någon af dem hemtar sådana lärdomar, skall jag icke ångra att jag begagnat mig af den gröfre stilen.

Åkerman är en benämning, hvarpå jag med skäl kan göra anspråk. Hvarje predikant har satt sin hand till plogen, hans kallelse är att plöja upp den

obrutna marken och nedkasta deruti ett godt utsäde. Att jag skrifvit i en till hälften skämtsam ton, tarfvar intet försvar, om sunda moraliska lärdomar derigenom vinna gehör hos mängden. Det är ingen särdeles förtjenst hos en bok att vara så allvarsam, att ingen vill läsa den.

C. H. Spurgeon.

I.

Några ord till de lata.

Det är lika litet värdt, att predika för de lata, som att hälla vatten i ett såll; och ville man försöka förbättra dem, så ginge det lika bra som att försöka göda en vindthund. Emellertid, eftersom den gamla, goda boken bjuder oss att "låta vårt bröd fara öfver vatten," så vilja vi kosta på de der pölarna en eller ett par torra kanter; vi hafva åtminstone den trösten, att om också icke lättingarne blifva bättre, så blifva vi dock icke sämre för det vi förmanat dem; ty när vi utså sundt förnuft, är ingen fara att vår skäppa blir tommare för det. Det är en hård jordmån att plöja uti, då vi gifva latmaskar en upptuktelse, och skörden lär icke blifva bland de bästa; men om ingen annan åkerjord än den goda skulle brukas, så blefve åkermännen utan arbete, och derföre så sätta vi plogen i fåran. Lättingar fins det godt om, och växa, det göra de utan att behöfva planteras; men att räfsa ihop den smula reson, som funnes på hela sju tunnland utaf dem, skulle ej löna mödan: härför tarfvas intet bevis, vidare än att nämna deras namn och deras egenskaper; vore de icke narrar, så vore de icke lättingar; och fastän Salomo säger, att "den late tycker sig vara visare, än sju som veta gifva förnuftigt besked," så tycka dock alla andra menniskor, att hans dårskap är lika klar som solen på himmelen. Om jag skär till något för hårdt, då jag talar till dem, så är det, emedan jag vet att de tåla vid det; ty hade

jag dem dernere på det gamla loggolfvet, så finge jag nog tröska många dagar, innan jag finge dem ut ur halmen, och icke ens ångmaskinen skulle förslå dervidlag — förr skulle de dö; ty lättjan sitter hos somliga menniskor ända in på benen och lyser fram i deras lata kropp, göra med dem hvad man vill.

I första rummet kommer det mig före, att lata menniskor borde hafva en stor spegel hängande framför sig, så att de vore tvungna att se sig sjelfva deruti; ty det är visst och sant, om annars deras ögon äro skapade som mina, skulle de ej stå ut med att länge eller ofta se den synen. Det fulaste man kan få se här i verlden är väl en af dessa äkta lathundar, som knappt skulle idas hålla fram fatet, till och med om det regnade välling; och säkert är, att aldrig skulle han hålla fram fatet för mer än hvad han sjelf behöfde. Kanske, om det blefve öl, som regnade ned, att han ruskade upp sig något litet; men han skulle nog efteråt taga igen skadan. Det är just den der late i Ordspråksboken, som "sticker sin hand i fatet och icke ides föra henne till munnen." Det säger jag, att slika menniskor borde trakteras på samma sätt som drönarne, hvilka köras ut ur kupan af bina. Hvar menniska bör hafva tålamod och medlidande med fattigdom och nöd; men för lättjan ingenting annat än en påk, eller kanske en dufning i trampqvarnen vore ännu bättre. Det skulle vara en god kur för alla dagdrifvare; men det är föga hopp att de skulle få nog af den medicinen, ty de föddes med silfverskedar i munnen, och skedar äro de lika, ty de kunna icke röra i sin egen gröt, utan att man lånar dem en hand. De äro, som det gamla ordspråket säger, "lika lata som hunden, hvilken stödde sitt hufvud mot väggen för att skälla;" och liksom lata får, gör det dem för mycket besvär att kånka på sin egen ull. Kunde de blott se hur de se ut,

så skulle det utan tvifvel göra dem ofantligt godt; men kanhända det vore dem för besvärligt att öppna sina ögon, äfven om spegeln hängde midt framför dem.

Allt här i verlden är till någon nytta, säger man; men det skulle i sanning sätta myror i hufvudet på en teologie doktor eller en filosof eller den klokaste uggla i kyrktornet att säga, hvad godt lättjan har med sig: — den synes mig vara en giftig vind, som icke bringar något godt — ett slags dy, der ej en enda ål växer, en smutspöl, som ej kunde ge föda åt en groda. Försök att skaka en lätting i sållet, såväl du förmår, och du skall få se, han är bara agnar. Jag har hört folk säga, "bättre göra ingenting än göra skada;" men icke ens derpå är jag fullt säker. Sådana ord glittra nog ganska bra, men jag tror inte ändå att det är guld; icke ens den smulan beröm vill jag lemna i behåll för lättjan, ty jag påstår, den är med hull och hår något ondt; ty ser ni, en menniska som gör skada, är en fogel som plockar i säden — men en menniska som är lat, är en fogel som ligger på ett näste fullt med ägg, hvilka innan kort skola alle samman utvecklas till foglar och göra oändligt mycket ondt. Ni behöfver icke säga mig det, jag vet det förut, att det värsta ogräset på jorden växer icke i deras hjertan, som syssla med att göra ondt, utan just i de gömdaste vrårna uti lata menniskors fantasier, der djefvulen kan gömma sig undan lika bra som en gammal orm, som han också är. Jag tycker icke om att se pojkarne göra odygd, men hellre vill jag se dem rasa och leka, så att de låge i smuts upp öfver öronen, än att de skulle gå och slå dank af brist på göra. Om skadan af att gå utan göra syns mindre i dag, så skall du få se den är större i morgon; djefvulen lägger bara mera ved på elden, så att lågan icke syns, men lita på det, att det blir en större brasa till slut. I lättingar, ni

behöfver alls icke sjelfva stöta i basun för eder, ty ingen annan menniska ser något hos eder att berömma. Jag skulle hellre vilja se eder genom en kikare än något annat, ty jag gissar, att ni då skulle vara långt ifrån mig; men med de största glasögon i socknen kan man icke upptäcka hos eder något som är värdt att tala om. Mullvadar och råttor och vesslor, dem kan man dock säga något godt om, fast det är en skön syn att se dem uppspikade på ladugårdsväggen — men hvad er beträffar — jo, det är sant, ni kan göra nytta i grafven och hjelpa till att göda kyrkogården, men ingen bättre sång kan jag sjunga till edert beröm, än den här versen — den är "af min egen fabrik," som klockarfar brukade säga:

"En trasvarg, hemsk att se uppå,
En usling innantill också —
Hvem är som honom lida må?
Bort me'n på fläcken, låte'n gå!"

"Som ättika för tänderna, och som rök för ögonen," så är lättingen för hvar och en som arbetar i sitt anletes svett för att förtjena ett ärligt bröd, medan desse gynnare låta gräset växa sig upp till fotknölarna och blott stå der och förhindra jorden, som bibeln säger.

Den menniska som öder sin tid och sina krafter på fåfänga, ställer sig till skottafla för djefvulen, hvilken är en utmärkt skicklig skarpskytt och med sina skott nog skall pricka den latmasken: med andra ord, lata menniskor fresta djefvulen till att fresta dem. Den som leker, då han borde arbeta, har en ond ande till lekkamrat; och den som hvarken leker eller arbetar, är en satans verkstad. Om djefvulen träffar på en lat menniska, så skaffar han henne genast arbete, förser henne med verktyg och låter henne icke länge vänta på betalningen. Är det icke lättjan, som är upphofvet till den

dryckenskap, som fyller våra städer och byar med elände? Lättjan är dörren till tiggeriet och roten till allt ondt. Menniskor hafva två magar för mat och dryck, då de icke hafva någon för arbetet. Det der lilla hålet strax under näsan uppslukar under lättjans timmar de penningar, som skulle skaffa kläder åt barnen och mat på bordet. Vi hafva Guds ord derpå, att "drinkare och slösare skola blifva fattiga;" och för att visa hur det kommer sig, så heter det i samma vers, "och sömnaktighet kläder en menniska i trasor." Lika visst som jag vet, att mossa växer på gamla tak, vet jag äfven, att dryckenskap och lösaktighet är följden af sysslolöshet. Jag tycker om fristunder, då jag kan få sådana, men det är en helt annan sak; det är ost, det andra är krita; lata menniskor veta icke, hvad fristunder vill säga; de äro beständigt jagade af brådska, och emedan de försumma att arbeta i rättan tid, så hafva de alltid något ogjordt. Att gå och latas timme efter timme utan något att göra, det är det samma som att göra hål i gärdesgården och släppa svinen igenom, och de skola komma in, var säker på det, och den skada de göra, vet ingen mer än de som skola se efter trädgården. Herren Jesus sjelf säger oss, att då folket sof, kom ovännen och sådde sitt ogräs; och det träffar spiken på hufvudet; ty det är just genom lättjans port, som synden kommer in i hjertat, oftare än på någon annan väg, så tyckes det mig. Vår gamle pastor brukade säga: "En lätting är ett präktigt råämne för djefvulen; han kan göra af honom hvad han vill, från tjuf ända till mördare." Jag är icke den ende som fördömer de lata, ty jag mins en gång, då jag skulle uppräkna för pastorn en lång lista oarter, som funnos hos en person i församlingen, som han frågade efter, så började jag med att säga: "han är förskräckligt lat."

behöfver alls icke sjelfva stöta i basun för eder, ty ingen annan menniska ser något hos eder att berömma. Jag skulle hellre vilja se eder genom en kikare än något annat, ty jag gissar, att ni då skulle vara långt ifrån mig; men med de största glasögon i socknen kan man icke upptäcka hos eder något som är värdt att tala om. Mullvadar och råttor och vesslor, dem kan man dock säga något godt om, fast det är en skön syn att se dem uppspikade på ladugårdsväggen — men hvad er beträffar — jo, det är sant, ni kan göra nytta i grafven och hjelpa till att göda kyrkogården, men ingen bättre sång kan jag sjunga till edert beröm, än den här versen — den är "af min egen fabrik," som klockarfar brukade säga:

"En trasvarg, hemsk att se uppå,
En usling innantill också —
Hvem är som honom lida må?
Bort me'n på fläcken, låte'n gå!"

"Som ättika för tänderna, och som rök för ögonen," så är lättingen för hvar och en som arbetar i sitt anletes svett för att förtjena ett ärligt bröd, medan desse gynnare låta gräset växa sig upp till fotknölarna och blott stå der och förhindra jorden, som bibeln säger.

Den menniska som öder sin tid och sina krafter på fåfänga, ställer sig till skottafla för djefvulen, hvilken är en utmärkt skicklig skarpskytt och med sina skott nog skall pricka den latmasken: med andra ord, lata menniskor fresta djefvulen till att fresta dem. Den som leker, då han borde arbeta, har en ond ande till lekkamrat; och den som hvarken leker eller arbetar, är en satans verkstad. Om djefvulen träffar på en lat menniska, så skaffar han henne genast arbete, förser henne med verktyg och låter henne icke länge vänta på betalningen. Är det icke lättjan, som är upphofvet till den

dryckenskap, som fyller våra städer och byar med elände? Lättjan är dörren till tiggeriet och roten till allt ondt. Menniskor hafva två magar för mat och dryck, då de icke hafva någon för arbetet. Det der lilla hålet strax under näsan uppslukar under lättjans timmar de penningar, som skulle skaffa kläder åt barnen och mat på bordet. Vi hafva Guds ord derpå, att "drinkare och slösare skola blifva fattiga;" och för att visa hur det kommer sig, så heter det i samma vers, "och sömnaktighet kläder en menniska i trasor." Lika visst som jag vet, att mossa växer på gamla tak, vet jag äfven, att dryckenskap och lösaktighet är följden af sysslolöshet. Jag tycker om fristunder, då jag kan få sådana, men det är en helt annan sak; det är ost, det andra är krita; lata menniskor veta icke, hvad fristunder vill säga; de äro beständigt jagade af brådska, och emedan de försumma att arbeta i rättan tid, så hafva de alltid något ogjordt. Att gå och latas timme efter timme utan något att göra, det är det samma som att göra hål i gärdesgården och släppa svinen igenom, och de skola komma in, var säker på det, och den skada de göra, vet ingen mer än de som skola se efter trädgården. Herren Jesus sjelf säger oss, att då folket sof, kom ovännen och sådde sitt ogräs; och det träffar spiken på hufvudet; ty det är just genom lättjans port, som synden kommer in i hjertat, oftare än på någon annan väg, så tyckes det mig. Vår gamle pastor brukade säga: "En lätting är ett präktigt råämne för djefvulen; han kan göra af honom hvad han vill, från tjuf ända till mördare." Jag är icke den ende som fördömer de lata, ty jag mins en gång, då jag skulle uppräkna för pastorn en lång lista oarter, som funnos hos en person i församlingen, som han frågade efter, så började jag med att säga: "han är förskräckligt lat."

"Det är nog," sade den gamle herren, "i den synden ligga alla andra, det är det tecken, som utmärker en fullfjädrad syndare."

Jag har alltid gifvit mina pojkar det rådet: "gån ur vägen för den late, ty eljest blifven I smittade af hans sjuka, och I blifven den aldrig qvitt." Jag har alltid varit rädd, för att de skulle lära sig de latas manér, och jag är mycket angelägen att qväfva allt dylikt redan i brodden: ty ni vet, det är bäst att döda lejonet, medan det ännu är unge. Det är intet tvifvel, att våra barn ändå hafva samma onda natur som vi, ty man ser hur den växer af sig sjelf, som ogräs i en trädgård. Hvem kan frambringa något rent af det orena? En vild gås lägger aldrig tama ägg. Våra pojkar skola springa ut i det gröna med dagdrifvarne, om vi icke göra det ännu grönare för dem i hemmet och inplanta hos dem afsky för de latas sällskap. Låt dem aldrig gå till syndens nästen; bättre att lära dem att förtjena sig en slant, medan de äro unga, och plantera blommorna i täppan vid pappas gård. Uppfostra dem till arbetsbin, så skola de icke blifva några drönare.

Man talar mycket nu för tiden om dåliga husbönder och matmödrar, och jag tror nog, att det ligger mycket sant i hvad man säger, ty det fins dåliga menniskor af alla slag nu, som det alltid har funnits; en annan gång, om jag får lof, skall jag säga något om den saken; men hvad jag också är viss på, är det, att det fins goda skäl till klagomål mot många af arbetsklassen, i synnerhet hvad beträffar lättja. Ni vet, vi äro tvungna att plöja med de dragare vi hafva till hands; men då jag sättes att arbeta i lag med visst folk, så ville jag lika gerna köra ett par sniglar eller gå ut på harjagt med en död hund. Man skulle förr kunna piska blodet ur en grindstolpe eller krama saften ur en kork, än få

sådana menniskor att arbeta; och likväl hör man dem immerfort prata om sina rättigheter; jag önskar att de ville en enda gång se på sina egna fel, och icke stå der och hvila sig mot handtaget på plogen. Lata menniskor, som helst ligga och dra sig, kan man lika litet kalla arbetsfolk som man kan kalla svinen för tjurar eller kardborrarna för äppelträd. De äro icke alla jägare, de som gå i gröna rockar, och icke alla äro arbetare, som kalla sig så. Jag undrar ibland på, att några af våra arbetsgifvare kunna vilja hålla så många kattor, som icke fånga en råtta. Lika gerna ville jag kasta bort min femtio-öring, som betala menniskor för det de låtsa att arbeta; det retar en menniska och kliar en i fingrarne att se dem hela dagen krypa fram som masken på ett kålblad. Lef och låt menniskor lefva, det vill jag visst, men lättingar tager jag icke med under den rubriken; ty den som icke vill arbeta, han skall icke heller äta.

Här är kanske det rätta stället att påpeka, hurusom vissa menniskor af de högre klasserna, som de kallas, gifva ett förskräckligt dåligt exempel i detta hänseende: våra storgubbar äro somliga af dem lika lata som de äro rika, och ofta ändå mera; de stora mullvadarne sofva lika länge och lika tungt som de små. Mången prest köper eller hyr sig en predikan, för att bespara sig sjelf besväret att tänka. Är ej detta en lättja, som man kan gråta åt? Många af våra patroner hafva ingenting annat att göra än att bena sitt hår; och många af de förnäma i hufvudstaden, både herrar och damer, har jag hört, hafva icke något annat att göra än att döda tiden. Man påstår, att ju högre apan klättrar, desto bättre ser man hennes svans; och så är det med dessa högdjuren; ju förnämare de äro, desto mera skönjes deras lättja, och desto mera borde de skäm-

mas deröfver. Jag säger icke, att de borde köra plogen, men jag påstår, att de borde göra något för samhället, och icke vara blott som kålmaskarne på kålen och taga för sig det bästa, eller som fjärilarne, visa sig granna och präktiga, men ej skaffa någon honung. Jag kan dock icke vara ond på dessa menniskor, ty jag beklagar dem, då jag tänker på den befängda etikett de äro tvungna att iakttaga, och den fåfänga, hvarmed de tråka ut sina fattiga lif. Hellre ville jag gå med min rygg dubbel under tungt arbete, än vara en sprätthök, som icke hade annat göra än att titta i spegeln och der betrakta en kamrat, som aldrig lägger en enda potates i folkets gryta, men tager rätt många derur. Hellre vill jag sjunka till jorden, utschasad som den gamla märren hos min husbonde, än att äta ost och bröd, som jag icke sjelf förtjenar; hellre dö en ärlig död, än lefva en odågas lif. Bättre då att läggas ned i min likkista, än att vara så der lefvande död och gå på jorden som en noila.

På det hela taget få dock lata menniskor icke någon särdeles beqvämlighet för allt hvad de fundera, ty hur det är, få de dock mycket att göra till slut; de orka ej med att laga taket, och så få de lof att bygga hela stugan på nytt; de orka icke spänna hästen för kärran, och så måste de sjelfva draga lasset. Vore de visa, så skulle de göra sitt arbete väl och bespara sig mödan att göra det två gånger; de skulle ta dugtigt i, medan de äro i selen, så att det ginge undan med arbetet. Mitt råd är, om ni icke tycker om tungt arbete, så grip det an med fart, hurra raskt undan med det och njut sedan af hvilan.

Jag önskar att alla som vilja anses för kristna, måtte taga detta ämne i betraktande; ty några, som bekänna sig till deras krets, äro förvånande lata och gifva

elaka tungor mycket att göra. Jag håller före, att en gudfruktig åkerman borde vara den bästa arbetaren på fältet och icke låta någon hafva försprånget. Då vi äro vid arbetet, böra vi egna oss helt deråt och icke stanna plogen för att prata, vore det också om andliga ting; ty vi stjäla då från våra husbönder icke blott vår egen tid, utan hästarnes också. Jag har hört folk säga: "Stanna aldrig plogen för att fånga en råtta," men det är lika dumt att stanna den för att prata; och dess utom, den som sölar, då husbonden är borta, är en ögontjenare, och det tycker jag är raka motsatsen till att vara en kristen. Om några af medlemmarne vid våra sammankomster vore litet mera qvicka i armar och ben, då de äro ute på sitt arbete, och litet mera stilla med tungan, så skulle de hafva mycket mera att säga till vår uppbyggelse, än hvad nu är fallet. Verlden säger, att de största skälmar äro läsare-skälmar; och jag är ledsen att säga, att en af de värsta drönare jag känner är just en sådan der namnkristen af "Herr Pratsams" slägte. Hans trädgårdstäppa är så igengrodd med ogräs, att jag ofta känner mig frestad att rensa den åt honom, för att bespara bönemötena den skam, han bringar öfver dem; vore han en ungtupp, skulle jag tala med honom derom och försöka undervisa honom, men hvem kan väl vara skolmästare för ett sextio års barn? Han är en riktig törntagg i sidan på vår gamle pastor, som är riktigt sjuk derutaf och ibland säger att det är bäst han flyttar härifrån, ty han kan icke stå ut med ett sådant förhållande; men jag säger honom, att bo hvar man vill, fins det alltid en tistel vid husknuten, och väl är det, om det icke är fler. Emellertid önskar jag att alla kristna måtte vara flitiga, ty religionen var aldrig ämnad att göra oss till lättingar. Herren Jesus sjelf var en flitig

arbetare, och hans lärjungar få icke vara rädda för tungt arbete.

Hvad det beträffar att tjena Herren med kalla hjertan och sömnaktiga sinnen, så hafva vi redan haft allt för mycket deraf, och det förtager gudaktigheten all dess kraft och saft. Menniskor rida på ystra kampar, då de jaga efter en vinst, men nöja sig med sniglar, då det är fråga om att komma till himmelen. Presterna taga upp tiden med att gå och gapa, sköta sin beqvämlighet och utarbeta mästerstycken, och folket sitter och gäspar med armarna i kors, och så klagar man, att Gud håller välsignelsen till baka. Hvarje dagdrifvare, då han finner sig inskrifven i tras-regementet, klagar öfver sin oblida lycka; och det fins församlingar, som hafva lärt sig samma odygd. Min tro är den, att om Paulus planterar, och Apollos vattnar, så gifver nog Gud växten, och jag har alls intet tålamod med dem som skjuta skulden på Gud, i stället för på sig sjelfva.

Nu har jag hunnit så långt som repet räcker, liksom kon som gick på betet. Jag är rädd jag bara har slagit vatten på gåsen, men jag har gjort mitt bästa, och mera kan inte kungen göra. En myra kan aldrig skaffa honung, om hon arbetar ihjel sig, och jag lär aldrig kunna sätta ihop mina tankar så vackert som andra menniskor, så det passar till en bok; men sanning är sanning, äfven om den går i hemväfdt tyg, och dermed slutar jag för den här gången.

II.

Om religiösa häckelmakare.

Då en menniska blifvit begåfvad med ett särdeles tomt hufvud, upphäfver hon sig vanligtvis till myndig

domare i saker och ting, synnerligast i religionen. Ingen är så vis som den som ingenting vet. Hans okunnighet är moder till hans oförskämdhet och amma för hans envishet; och fast han icke kan skilja ett B från en koklöf, afgör han alla frågor lika tvärsäkert, som om han hade all visdom på sina fingerspetsar — sjelfva påfven är icke mer ofelbar än han. Hör honom tala, då han kommer från sammankomsten och hört en predikan, och du skall få lära dig huru det går till att plocka en hygglig menniska, om du icke vet det förr. Han ser fel, der inga fel finnas, och om det är något aldrig så litet i olag, så förvandlar han hvarje råtta till en elefant. Fastän man kunde lägga all hans vishet i ett äggskal, väger han predikantens framställning på sin inbillnings vågskål med en min, som vore han en rigtig kung Salomo, och råkar den vara honom i lag, så breder han på beröm som med en murslef; men faller den honom icke i smaken, så ger han sig till att morra, skälla och nafsa deråt, som en hund gör med ett piggsvin. Visa män här i verlden äro tunnsådda liksom träden uti en trädgårdshäck; och då sådana män utbyta sina tankar om ett föredrag, är det ljuft för örat att lyssna till dem; men de braskande dumsnutar jag nu talar om äro fåfängt uppblåsta af sitt köttsliga sinne, och deras tokprat är lika innehållslöst som gässens kacklande ute på allmänningen. Intet annat kommer ur säcken än hvad som fans i den, och som deras påse är tom, skaka de bara väder och vind derur. Det är mycket troligt, att hvarken predikanter eller predikningar äro fullkomliga — den bästa trädgård har något ogräs, och i den renaste säd kan man finna agnar — men en kinkblåsa hackar på allt eller intet och hittar alltid på fel bara för att kunna visa sitt eget djupa förstånd. Förr än sådana menniskor kunde gifva sina tungor en helgdag, skul-

le de börja knota öfver att gräset icke är blått, eller påstå att himmelen vore vackrare, om den hade varit hvitlimmad.

En särskild stam af dessa Ismaeliter består af högtflygande ignoranter, hvilka äro alldeles vådligt säkra när det gäller att bedöma läran i ett föredrag — härvidlag äro de lika tvärsäkra som släggor, och envisa som döden. Den som ingenting vet, tror sig vara klokast i allt; häraf kommer det sig, att de äro så öfver höfvan tjurskalliga. Hvarje klocka, till och med solvisaren, måste ställas efter deras fickur; och den ringaste afvikelse från deras mening bevisar att en menniska är genomrutten. Våga dig åstad att resonnera med dem, och deras lilla gryta fräser genast öfver; försök att få dem att gifva skäl — lika gerna kan du gräfva efter socker i en sandgrop. De hafva hällt på butelj hela sanningens haf och bära det gömdt i sin västficka; himmelens nåd hafva de uppmätt till hela längden och med knutar på tråden utprickat den gräns, som den utkorande kärleken ej får öfverskrida; och alla de hemligheter änglarne åstunda att blicka in uti, dem hafva de sett lika bra som pojkar se grannlåter i ett tittskåp vid marknaden. De hafva sålt sin blygsamhet och blifvit visare än sina lärare, rida nu på sina höga hästar och göra helt ogeneradt de vildaste hopp öfver de brantaste bibeltexter, så snart dessa lära något som strider mot deras infall. Då goda menniskor råka ut för sådan olycka, är det högeligen att beklaga, att burkar med så utmärkt salva skola förderfvas af flugor, men man får lära sig att ha fördrag med dem, just som jag får göra med gamla Putte, ty det är dock en präktig häst, fast han understundom klipper med öronen och slår bakut. Men här fins en svart, skräflande rote, folk, som äro idel gaddar utan någon honung, idel pisksnärtar utan

något hö, idel grymtande utan något fläsk. Dessa göra intet annat än gräla från morgon till qväll på alla dem som icke se genom deras glasögon. Om de bara ville blanda en smula rim och reson i alla sina skäppor af dumdryghet, så vore det mera drägligt; men nej, sådant besvära de sig icke med; menniskor, som äro så sunda i sin uppfattning som de, kunna rimligtvis icke hafva tid och uppmärksamhet för andra obetydligheter. Dessa äro de himmelska bandhundar, som skola skydda Herrens hus för de tjufvar och röfvare, som icke predika den rena läran, och om de än skulle utschasa fåren och i hemlighet stjäla en kanin eller två, hvem kunde hafva hjerta att banna dem derför? Dessa Herrens *kära själar*, som de kalla sig sjelfva, de hafva nog att göra med att hålla sig fast vid den rena läran; och om då deras lif skulle vara något bristfälligt, hvem kan undra derpå! Man kan icke sköta allt på en gång. Dessa äro de mullvadar som borde fångas i många af våra beteshagar, icke för deras egen skull, ty det fins icke en munsbit på dem som duger, men för gräsväxtens skull, hvilken de alldeles förderfva. Jag skall icke göra en half anmärkning mot deras lära, vore det icke för den ande som regerar dem, ty ättika är söt, och surkartar fikon i jemförelse med den. Det måste vara en mycket djupsinnig lära, som skall vara för djupsinnig för mig, men jag fordrar att finna djup erfarenhet och djupt allvar derjemte, eljest inger den mig bara äckel. Jag har emellertid sagt hvad jag sagt, och dervid får det bero.

Stundom är det predikantens sätt att yttra sig, som hålles öfver elden, och här är åter ett ypperligt fält för alla fel-jägare, ty hvarje höna har sin fläck, och hvarje menniska sitt fel. Jag har aldrig träffat på en god häst, som icke hade den ena eller andra fula vanan, och aldrig har jag sett en predikant, som annars var

något värd, att han ju icke hade åtminstone någon osed eller besynnerlighet: se, dessa äro de ostkanter, som häcklarne snoka upp och hacka på — den ene, säga de, är för långsam, den andre talar för fort, den här är för grann, den der är för tråkig. Kära hjertandes, om alla Guds skapade verk blefve granskade på det sättet, så skulle vi vrida halsen af dufvan, för att hon är för tam, skjuta trastarne, för det de äta spindlar, slå ihjel korna, för det de svänga med sina svansar, och hönorna för det de icke gifva oss mjölk. Den som vill slå till en hund, har icke svårt att få en käpp; och på det sättet kunde hvilken dumbom som helst hafva något att anmärka mot den bästa predikant i hela landet. Hvad nu sättet beträffar, så bara predikanten talar tydligt och klart, borde ingen klandra honom för brist på elegans, ty om det som säges är godt och allvar dermed, så kan det icke gerna låta för illa. Ingen bör begagna ett dåligt språk på predikstolen — och med dåligt menar jag det tal, hvaruti folket hvarken kan finna början eller slut — men en gudaktig, nykter, värdig och enkel framställning borde ingen klandra. En bonde är lika varm i sin vadmalsrock som kungen i sin sammet, och en sanning är lika god i enkla ord, som i väl valda ordasätt. Sättet huru maten lägges upp, det lemnar den hungrige gerna åt kocken, bara maten är god och närande. Vore åhörarne bättre, så vore predikningarna bättre. Då folk säga, att de icke höra, så tillråder jag dem att köpa sig en lur och komma ihåg det gamla ordspråket: "Ingen är döfvare än den som icke vill höra." Då unga predikanter blifva modfälda till följd af hårda, kärlekslösa anmärkningar, så plägar jag berätta för dem den gamla fabeln om gubben och gossen och åsnan, och huru det gick för den som försökte att behaga alla menniskor. Ingen pipblåsare var någonsin i allas

smak. Der nycker och infall intaga det sunda omdömets plats, der är en menniskas mening icke att akta mer än väder, och ej att fråga efter mer än vinden, som tjuter genom fönsterspringan.

Jag har hört menniskor klandra en predikan för fel, som den icke hade: låt vara att det ämne som behandlades, blef aldrig så väl framställdt, det hjelpte ej, ty det var ett annat ämne, hvaröfver ingenting sades, och genast var allt skämdt; hvilket är lika förnuftigt som det vore att klandra min plöjning, derföre att den icke gräfver hål för bönorna, eller att klaga på ett godt sädesfält, emedan det ej bär några rofvor. Hvilken menniska väntar att få höra alla sanningar framstälda i en enda predikan? Lika väl kan man vänta sig alla maträtter vid en måltid och anmärka mot en biffstek, emedan man ej ser fläsk eller lamkött eller gröna ärter eller palsternackor på bordet. Antag att en predikan icke är full af hugsvalelse för de troende, men om den i stället innehåller varningar till syndaren, skola vi derföre förkasta den? En handyxa skulle vara ett dåligt verktyg att raka med, skola vi derföre kasta bort den? Hvad gagnar det till att så der söka fel uti allting? Det är mig en pina att se en menniska med fint nosdrag vädra upp allt det hon kan ogilla, liksom en råtthund står och nosar vid ett råtthål. Låtom oss med alla krafter arbeta på att utrota all villfarelse, med rötter och qvistar, men sparom våra knifvar, till dess vi få något att skära uti, att vi icke må vildt rusa fram emot andra utan den skonsamhet, hvarmed vi sjelfva vilja blifva bemötta.

Att mästra predikanter är ett tarfligt yrke, ty det lönar sig dåligt för begge parterna. Vid prisplöjning utdelas belöning åt den som är bäst ibland oss; men dessa herrar, som upphäfva sig till domare öfver predi-

kanterna, äro fasligt långsamma att gifva någonting, till och med åt dem som de säga sig högt värdera. De betala med granna fraser, men bjuda ej på någon konfekt. De få höra evangelium för intet, och om de icke kritisera det samma, så mena de att de hafva gifvit hederlig betalning.

Hvar och en tror sig vara skicklig att bedöma en predikan, men nio af tio kunde lika gerna gripa sig an med att väga månen. Jag tror i sjelfva verket, att de flesta menniskor hålla det för en synnerligen lätt sak att hålla en predikan, och att de sjelfva skulle göra det förvånande väl. Hvarje åsna tror sig vara värd att stå bland kungens hästar; hvarje flicka tror att hon kan sköta hushållet bättre än mor; men tankar äro icke handlingar, ty strömmingen trodde sig vara en sill, men fiskaren visste bättre. Jag tror nog att den som kan hvissla, inbillar sig att han kan köra plogen; men det behöfs mera än att hvissla för att vara en god åkerman, och så ville jag säga, behöfs det mera till en god predikan, än att bara taga en text och säga "för det första, för det andra, för det tredje." Jag brukar sjelf försöka mig litet på att predika, och jag för min ringa del finner det alls icke vara en lätt sak att gifva folket något som är värdt att höra; och om dessa fina herrar granskare, som hålla oss upp på sina fingerspetsar, blott ville försöka sjelfva, skulle de kanske blifva litet tystare. Hundar lära emellertid aldrig låta bli att skälla, och hvad värre är, några af dem vilja äfven bitas; hyggligt folk må då göra allt hvad de kunna, för att om icke sätta munlås på dem, åtminstone förekomma att de göra någon synnerlig skada. Det är en sorglig syn att se lyckliga kristliga familjer sönderslitna af sådana der sqvallrare, som jemt söka efter fel, och alltid för ingenting eller mindre än intet. Kilen har en liten

egg, men då djefvulen förer hammaren, så falla församlingar lätt i spillror, och menniskor undra hvarföre. Saken är den, att det klenaste hjulet på vagnen knakar mest, och den ena dåren får snart många med sig, och så händer det, att mången församling kommer i tvist med en from och nitisk lärare, hvilken skulle hafva blifvit dem till varaktig välsignelse, om de icke kört bort ifrån sig sin bäste vän. De som äro skulden till hela oredan, hafva vanligtvis icke den minsta tillstymmelse till sann gudaktighet uti sig, utan likt sparfvar slåss de om säd, som de icke rå om, och likt kajor rifva de ned hvad de aldrig hjelpt till att bygga upp. Från galna hundar och grälsjuka namnkristna må vi alla blifva bevarade, och måtte vi aldrig blifva smittade af deras åkomma!

III.

Om predikantens yttre.

Om hästen är bra, så klagar man icke på färgen, och en verkligt god predikant kan vara klädd som han behagar, utan att man bryr sig mycket derom; likväl, ehuru man ej dömer vinet efter tunnan, är ett städadt yttre ett rekommendationsbref äfven för en åkerman. Förståndiga menniskor blifva hvarken intagna af förtjusning eller af fördom första gången de se en predikant, men dock är äfven för dem det första intrycket af stor vigt; och hvad beträffar de svagare bröderna, som icke äro så förståndiga, så är ett städadt yttre halfva segern. Hvad är då ett städadt yttre? Jo, det är icke att vara präktig och styfstärkt, att göra sig hög och dryg bland folket, ty med högfärdiga blickar förlorar man hjertan, men med milda ord vinner man dem. Det är icke heller att bära fina kläder, ty en sprättig

drägt utmärker vanligtvis, att der innanför är ruttet, fast tröskeln är hvitmenad; ett sådant yttre vittnar om att utsidan är det bästa af dockan. Då en man är stolt som en påfogel, idel fjäs och bjefs, så borde han omvända sig sjelf, förrän han stiger upp och predikar för andra. Den predikant som mäter sig efter spegeln, kan möjligtvis behaga några fjolliga flickor, men hvarken Gud eller menniskor kunna länge öfverse med honom. Den man som har skräddaren att tacka för sin storhet, skall snart få lära sig, att nål och tråd icke länge förmå hålla en dumbom i predikstolen. En herre bör hafva mer i fickan än på ryggen, och en prest bör hafva mer inombords än på utsidan. Om jag tordes, skulle jag vilja säga till unga prester: prediken icke i handskar, ty kattor med vantar fånga inga råttor; bryn er icke om att bränna och olja er i håret som sprätthökar, ty ingen menniska vill höra på en påfogels stämma; tänken icke alls på ert eget lilla kära jag, ty annars fån I ingen som ger akt på er. Bort med guldringar, kedjor och grannlåter; hvarföre skulle predikstolen blifva en juvelerarebutik? Bort med edra grannlåter och leksaker, sådant passar icke för en man. Lullull på kläderna vittnar ofta om tomhet inunder. Den som inbillar sig, att han skall vinna hederligt folks aktning genom fina kläder, misstager sig grundligt, ty om tuppen är aldrig så grann, så blifver han ändå aldrig något annat än tupp,

"och hur sig apan kläda må,
hon blifver apa jemt ändå."

Bland de frikyrklige gör predikanten ju inga anspråk på någon presterlig magt och borde derföre aldrig heller bära någon särskild embetsdrägt; narrar må gerna kläda sig som narrar från hufvud till fot, men

folk, som ej vilja vara narrar, borde ej gå i narrars kläder. Det skulle vara ett ganska enfaldigt får, som ville gå i ulfvakläder. Det är en besynnerlig smak, som gör att ärligt folk fikar efter andras paltor. Dessutom, hvad är det för gagn med de der rariteterna? Utom en anka i trätofflor, vet jag ingenting som ser så dumt ut, som en dissenterpredikant, klädd i en långrock, som inte gör honom det ringaste gagn. Svaga hjernor måste de menniskor hafva, som vilja hafva sin prest utpyntad som en qvinna, för att de skola hafva något godt af hans predikan; och den som icke kan predika utan sådant der modekram, må väl vara en man bland gässen, men en gås är han bland menniskor. Detta hindrar dock icke, att ju en predikant bör söka att kläda sig anständigt efter sina tillgångar, och hvad beträffar snygghet, bör han vara höjd öfver klandret, ty konungar böra ej hafva smutsiga betjenter att passa upp vid bordet, och de som predika gudaktighet, böra gå före i renlighet. Hvita halsdukar skulle jag icke hafva något emot, *om de bara alltid vore hvita,* men smutsgrått vill jag inte se hvarken här eller der. Från en slusker till prest, en som röker, snusar och dricker öl, måtte kyrkan bli förskonad. Några som jag träffar ibland, torde kan hända vara af ganska goda seder, fast de råkade att vara dem förutan för tillfället, liksom den holländske skepparen, hvilken glömt ankarena hemma; slikt borde aldrig få passera, ty om det finnes i församlingen någon man med belefvenhet, så borde det vara själasörjaren. En luggsliten rock är ingen skam, men den allra tarfligaste menniska kan dock vara ren, och den som icke är ren, borde vara lärjunge, icke lärare. Man kan icke bedöma en häst efter selen; men ett anständigt, propert yttre, der drägten är sådan att ingen kan anmärka något deremot, synes mig vara den rätta

medelvägen. Den här lilla utgjutelsen är just afsedd att varna er, I ungfoglar, som just ären i begrepp att ingå i embetet; och om någon af eder skulle fara förbi den, så vill jag säga eder, att såriga hästar icke låta rykta sig, och återigen, att "den hund, som träffas af piskan han tjuter." Janne Åkerman, torden I säga, skulle göra bättre uti att laga sin egen rock och lemna predikanterna i fred; men jag tager mig friheten att se mig omkring och säga min mening, ty en katt kan se på en kung, och en dåre kan gifva de visa goda råd. Om jag talar för simpelt, så varen goda och kommen ihåg, att en gammal hund kan icke förändra sitt sätt att skälla, och den som länge varit van att plöja fårorna rätt fram, är mycket fallen för att tala på samma rättframma manér.

IV.

Om godmodighet och bestämdhet.

Var icke idel socker, annars suger verlden upp dig; men var icke heller bara ättika, för då spottar man ut dig. Det gifves en medelväg uti allting, det är blott tjurskallar som gå till ytterligheter. Vi behöfva icke vara idel sten eller idel sand, idel jern eller idel vax. Vi böra icke smickra alla menniskor som fjolliga knähundar, men vi böra icke heller flyga på hvem som helst liksom arga bandhundar. Af motsatser är verlden sammansatt, och derföre böra vi äfven hvad lynne beträffar, bereda oss på att få möta menniskor af alla möjliga slag. Några äro lika medgörliga som en gammal toffel, men äro också knappt någonsin mera värda än den andra af paret; andra åter blifva eld och lågor vid den minsta motgång och äro lika farliga att komma åt som krut. Att hafva en sådan der gynnare, beständigt snokande omkring på gården, arg på alla menniskor som en sårad björn, bitter till lynnet som surkart och hvass som en rakknif och dertill ful i synen som en slagtarhund, det är en riktig olycka, och dock kan mannen för öfrigt ha flera goda sidor, så att han kan nog vara en karl ändå. Men nästan värre är det att se den der stackars beskedlige Tomas, hvilken är så grön som gräs och mjuk i ryggen som en vidja, han är ingen till en styfvers nytta, men alla menniskors åtlöje. En karl får lof att hafva ben i nacken, hur skall han eljest hålla sitt hufvud uppe? Men han måste böja det ibland, eljest törnar han med pannan emot dörrkarmen.

Att göra hvad andra önska har sin tid, och att afslå deras önskningar har sin tid. Vi kunna göra oss sjelfva till åsnor, och då skola alla menniskor rida på oss; hvaremot, om vi vilja vinna aktning, vi böra vara våra egna herrar och icke låta andra sadla oss efter eget behag. Om vi försöka att göra alla till lags, så råka vi lika illa ut som en groda under en harf och få aldrig njuta något lugn; och om vi göra oss till mjuka tjenare åt alla våra grannar, vare sig goda eller onda, så tackar oss ingen derför, ty vi skola snart göra lika mycken skada som gagn. Den som gör sig sjelf till ett får, lär nog få se, att vargarne icke alldeles hafva dödt ut. Den som ligger på vägen, må bereda sig på att blifva trampad. Den som gör sig sjelf till en råtta, blir snart en munsbit för kattorna. Om du låter grannarna lägga kalfven på din rygg, skola de snart kasta på dig kon också. Vi böra visserligen söka att behaga vår nästa i hvad som tjenar honom till nytta och uppbyggelse, men det är en helt annan sak.

Det fins gamla räfvar, hvilka det beständigt vattnas i munnen vid anblicken af de unga gässen, och kunde de blott narra dem till att gå in på deras listiga

planer, så skulle de snart göra kalas på dem. Hvilken beskedlig tok man skall kalla dig, om du gör dig till hyrkrake för dina vänner, och hvad Marstrandsgöra skola de icke skaffa dig på halsen! Ur den röran får du nog hjelpa dig helt och hållet på egen hand, och ingen skall bry sig om dig, ty de gamla vännerna skola bestämdt säga till dig: "Adjö med dig, kära korg, det är slut med äpplena," eller också skola de skänka dig sina fromma välönskningar och ingenting mera, och du skall lära dig förstå, att vackra ord hvarken föda en katt eller gifva dig smör på brödet eller mynt i fickan. De som göra så mycket affär af dig, äro sådana som tänka bedraga dig eller på annat sätt äro i behof af dig: då de hafva pressat saften ur citronen, kasta de bort skalet. Var derför på din vakt och se dig för, innan du hoppar åstad, att icke vännernas råd må göra dig mera skada än ovännernas förtal. "Den enfaldige räknar allt för säkert, men den kloke är varsam i sin gång." Följ din granne till vägs, så långt som godt samvete går med dig, men säg farväl åt sällskapet der samvetets sko börjar att klämma dig på foten. Börja med din vän på det sätt du ernar fortfara, och låt honom från första stund veta, att du icke är en menniska som är gjord af kitt, utan att du är en man med eget omdöme och tänker begagna dig deraf. Håll in tömmarna samma ögonblick du märker dig vara på galen väg, och kör med ens till baka den genaste vägen. Bästa sättet att undfly stora fel är att akta sig för de små, derför drag dig i tid ur spelet, så framt du vill slippa bli knuffad i diket af din vän. Bättre att stöta dig med dina bekantskaper än att förlora din heder och sätta din själ på spel. Blygs icke för att göra en tur till baka i Återvänds-gränden. Bry dig icke om att man kaller dig en väderhatt, då du öfvergifver dåliga

vanor och vägar; bättre att omvända sig i tiden, än att brinna i evigheten. Låt dig icke öfvertalas till att ruinera dig sjelf — det är att betala guldet nästan för dyrt, om man förstör sig sjelf bara för att vara kamraterna till nöjes. Tryck din fot fast uti marken, der du ämnar stå, och låt ingen menniska rubba dig från sanning och rätt. Lär dig att säga "Nej," och det skall du hafva mera nytta af, än om du kunde tala latin.

Den som är hvar mans vän, är ofta ingens vän, eller också tager han i sin enfaldighet det nödvändiga från de sina för att hjelpa oskylda och gör sig sålunda till tiggarens broder. Visdom är af nöden, såväl då det gäller att vara välgörande, som vid alla andra tillfällen, och somliga behöfde verkligen gå i skolan för att lära sig det. En godhjertad och beskedlig själ kan blifva ganska grym mot sina egna barn, i det han tager brödet ur deras mun för att gifva det åt dem som kalla honom en hjelpsam karl, men skratta i mjugg åt hans dårskap. Ofta går det så, att den som lånar åt alla han känner, mister till slut både guld och vänner, och den som går i borgen, går i sorgen. Följ Janne Åkermans råd och gå aldrig i borgen för högre belopp, än du är fullt villig att förlora. Kom i håg hvad Gud säger: "Det går honom illa, som borgar för en annan, men den som aktar sig för handslag är trygg."

Då någon förorättar oss, är det vår skyldighet såsom kristna att fördraga det utan ondska; men vi böra icke derför låta påskina, att vi alls icke känna det, ty sådant tjenar blott till att uppmuntra våra fiender att gifva oss ännu en knuff. Den som tvenne gånger låter narra sig af en och samma person, är sjelf hälften så dålig karl som bedragaren; och det är ganska ofta just samma förhållande i fråga om oförrätter af annan art — bry vi oss icke om att göra anspråk på våra rättig-

heter, så äro vi sjelfva att klandra, om vi blifva dem beröfvade. Paulus var väl villig att lida hugg och slag för sin mästares skull, men han glömde icke bort att underrätta myndigheterna om att han var en romare; och då desse herrar voro angelägna att i smyg släppa honom ut ur fängelset, sade han: "Nej, icke så, utan må de sjelfva komma och föra oss ut." En kristen är den saktmodigaste man, men icke för ty, han är också en man. En stor del menniskor behöfva icke alls påminnas härom, ty de äro på fötterna i blinken, om de tro sig behöfva frukta någon förolämpning; en god stund innan de fått reda på om det är en tjuf, som smyger kring gården, eller om det är gamla märren som kommit lös, de bums upp med fönstret och skjuta allarm med den gamla bössan. Dem kan man kalla för farliga grannar; att vänta sig någon trefnad i deras granskap är lika fåfängt, som att försöka få sig en beqväm sittplats mellan hornen på en tjurskalle. Knyt icke vänskap med en argsint menniska, och med en vildbasare må du icke ge dig i väg. "Den långmodige har godt förstånd, men den som sig förhetsar röjer oförnuft." "Ser du en man som är hastig i sina ord, det är mera hopp om dåren, än om honom."

Jag har verkligen träffat till samman med några så genompiskadt egensinniga menniskor, att hvarken sundt förnuft eller några skäl i verlden kunnat förändra dem. Det fins här i byn en lustig ture, som håller sig med en stor bandhund, och han berättar att när den besten en gång huggit tag i något, så släpper han det aldrig ifrån sig, och förr finge man hugga hufvudet af honom, än han släppte sitt bett; det är just den sortens menniskor, som så många gånger förargat mig och nästan gjort mig rasande. Det vore mera hopp att försöka genom resonnemanger förvandla en hötjufva till en

tröskmaskin eller öfvertala en tegelsten att blifva marmor, än att bringa sådana menniskor derhän att de lyssna till skäl och grunder. Att skura negrer hvita eller taga bort fläckarna på en leopard, det är en smal sak, mot att försöka bringa en envis menniska till rätta. Rätt eller orätt, förr kunde man få ett berg att spatsera ut i hafvet, än få någon bugt på henne, då hon fått något i sinnet. Då en menniska har rätt, så är det något storartadt att så der hålla sig fast vid sin text: "det är just den ullen, som martyrerna äro utaf," har jag hört pastorn säga; men då en okunnig best som har hufvudet under armen får det hårda gryet i sig, så gör han dem till martyrer, som måste ha fördrag med honom. Gamla gubben Enstöring svor på att han skulle slå in en spik i en ekplanka med knytnäfven, och han slog sin hand lam för hela sitt lif; han lyckades icke att få så mycket han ville för säden, och då lät han hellre råttorna äta upp sädesskylarna. Man kan icke fara öfver hans gärden utan att se hans tjurskallighet, ty han försäkrar "han bryr sig inte ett fnask om de der nykläckta metoderna," och så ser också hans gröda sämst ut i hela socknen; och det värsta af allt, hans dotter började att gå på sammankomsterna, och i ett anfall af ursinne körde han henne ur huset; och fast jag är säker på att han är rätt ledsen deröfver, ger han inte efter en tum, utan står fast dervid att han inte vill tala vid henne, så länge han lefver, och under tiden är den stackars flickan hardt nära att dö i förtviflan öfver hans hårdhet. Förhastade löften är det mycket bättre att bryta än att hålla. Den som aldrig vill ändra sig, blir aldrig bättre; den som aldrig vill ge efter, vinner aldrig seger.

I vårt förhållande mot barn måste vi förena mildhet med bestämdhet; de böra icke alltid få sin vilja fram, men de böra icke heller beständigt blifva nedty-

stade. Gif svinet då det grymtar, och barnet då det gråter, och du får ett präktigt svin, men ett bortskämdt barn. En menniska som lär sig blåsa trumpet och ett bortklemadt barn äro begge två ganska obehagliga att hafva till sällskap, vore det också blott i rummet bredvid; men så framt vi icke se oss väl före, så blifva våra barn, innan man vet ordet af en leda för andra och en plåga för oss sjelfva. "Ris och tukt gifva vishet, men vårdslösadt barn gör skam åt sin moder." Om vi aldrig ådraga oss hufvudvärk genom att tillrättavisa barnen medan de äro små, skola vi nog få känna hjertevärk tillräckligt, då de växa upp. Sträng sanningskärlek måste vara hufvudregeln uti allt vårt umgänge med barnen; vårt ja måste vara ja, och vårt nej vara nej, och det till punkt och pricka och på fläcken. Gif aldrig ett barn ett löfte, utan att hålla det samma, det må nu gälla smäll eller karamell. Gör dig åtlydd, kosta hvad det vill — olydiga barn äro olyckliga barn: sätt dig i respekt hos dem, det är till deras eget bästa. Om du blott en enda gång afstår från din myndighet, så får du göra att någonsin få igen den, ty den som säger A, får lof att säga B, och så vidare. Vi få icke reta våra barn till vrede, att de ej må blifva modfälda, men vi böra styra vårt hem uti Herrens fruktan, och genom att så göra kunna vi hoppas att få se välsignelse deraf.

Allt sedan Janne Åkerman tog sig till att skrifva, har han haft rika tillfällen att visa både sin bestämdhet och sin godmodighet, ty han har mottagit hela skeppslaster med goda råd, hvarför han anhåller att få göra sin ödmjukaste komplimang, som patrons fru brukar säga, och han bryr sig hvarken om att skicka råden till baka eller att sända några af sina egna i stället för att visa sin tacksamhet; han tycker rigtigt det är snällt af så många menniskor att säga honom så många olika

sätt, hvarpå han kunde göra sig sjelf till en narrkåpa. Han hoppas kunna plocka i hop så många förståndiga vinkar som möjligt på sina vänners stubbåkrar; och fast han ämnar hålla i med sin egen stil, eftersom den lämpar sig för hans hand, skall han dock försöka ge dem en liten filning, om han kan. Tör hända, om han finge låna sig någon af de gamla skalderna, kunde han äfven få tag i en liten knippa poesi att sticka emellan i blombuketten och sålunda presentera sig lika vacker som en majblomma; men han törs ingenting lofva, ty skörden pågår som bäst, och i skördens timma är ej tid att rimma. Det värsta af allt är emellertid det, att de välmenande vänner, som vilja bringa Janne på bättre tankar, motsäga hvarandra; den ene säger, det är bara skräp, och allt samman under ett diktadt namn, för stilen är icke grof nog för att vara af en åkerman; den andre säger, att innehållet är mycket bra, men uttrycken förvisso så grofkorniga, att han undrar på huru förläggaren velat trycka dem. Janne tänker skänka sina rådgifvare all den uppmärksamhet de förtjena, och efter som några af mössen varit nog djerfva att bygga bo i kattens öra, så tänker han hålla efter dem och skrifva en godbit om att gifva råd gratis, och då kunna de vara säkra på att få en loppa i örat till tack för sina moralkakor.

V.

Tålamod.

Tålamod är bättre än visdom: ett gram tålamod är värdt lika mycket som en hel centner qvickhet. Alla menniskor prisa tålamodet, men ganska få försöka sig deruti; det är en helsokur som duger mot alla sjukdomar, och derför rekommenderas det af alla gamla kä-

ringar; men det är min sann icke i alla trädgårdar man träffar på de örter, hvaraf det beredes. Då det värker och svider en i kött och ben, så är det lika naturligt för honom att knota, som det är för hästen att skaka på hufvudet då flugorna stinga honom, eller för ett hjul att skramla då en eker är lös; men naturen borde ju icke vara den lag som de kristne följa, ty hvad är eljest deras gudsfruktan af för ett värde? Om soldaten icke slåss bättre än oxdrängen, utaf med hans blå jacka! Vi vänta mera frukt af ett äppelträd, än af en tistel, och vi hafva rätt dertill. De som säga sig vilja vara lärjungar till en frälsare som var tålig och mild, böra sjelfve visa tålamod. Att grina och lida var den gamla satsen, men att sjunga och lida är vida bättre. Ty på det hela taget användes dock piskan ganska sparsamt på oss, mot hvad vi förtjena, så usla kräk som vi äro; och om det också gör ondt något litet, är det snart förbi. Förgången smärta är ljuf och ger oss erfarenhet till vinst. Vi böra icke frukta för att draga ned till Egypten, då vi få vänta att komma derifrån med smycken af silfver och guld.

Otåliga menniskor vattna sina ledsamheter och rensa bort från sitt lif all glädje och trefnad; sorgerna äro gäster af den sort, som nog kommer utan särskild inbjudning, men klagande själar skicka ut hästar och vagn för att hemta bekymren till sig. Många menniskor födas till verlden gråtande, lefva beständigt klagande och dö bedragna; de tugga på de bittra pillerna, i stället för att de icke alls skulle känna deras bitterhet, om de vore kloka nog att svälja ned dem hela i en kopp tålamod med vatten. De mena att alla andras bördor äro lätta, men deras egna fjädrar deremot tunga som bly; de äro illa behandlade i sin egen tanke; ingen blir så ofta trampad af svarta oxen som de; snön faller tjockast utanför deras dörr, och haglet piskar hårdast på deras rutor; och dock, om sanningen komme fram, är det nog inbillningen mera än ödet, som gör allting så motigt för dem. Månge skulle nog ha det ganska bra, bara de kunde tycka så sjelfve. Bara en liten nypa af den krydda som heter förnöjsamhet är tillräcklig att göra den magraste soppa lika välsmakande som de rikas fetaste kräsligheter. Janne Åkerman har den der kryddan planterad i sin täppa, men den sista stränga vintern gick mycket illa åt den, så att han icke har något alls att dela med sig deraf åt sina vänner; han råder dem derför att göra som det står i Matt. 25: 9, gå till dem som sälja, och köpa för sig sjelfva. Nåden är en god jordmån för dess odling, men den behöfver flitigt vattnas från barmhertighetens källa.

Att vara fattig är icke alltid så roligt, men värre än det får man underkasta sig på sjön. Små skodon vilja gerna klämma, men icke om foten är liten; på samma sätt, om vi hafva små tillgångar, är det bäst att hafva små fordringar. Fattigdom är ingen skam, men stor skam att vara missnöjd dermed. I vissa fall har den fattige bättre än den rike; ty om den fattige vill ha mat för sin mage, har han mycket lättare att få hvad han önskar, än hvad den rike har, som skulle vilja gifva mycket för att få en mage för sin mat. Den fattige mannens bord är snart dukadt, och arbetet besparar honom utgifterna för kryddor. De bästa doktorer äro Dr Måttlighet, Dr Lugn och Dr Gladlynt, och mången gudfruktig åkerman uppvaktas af alla dessa herrarna. Öfverflöd gör kräsmagad, men hungrig mage finner intet fel på kocken. Strängt arbete bidrager till helsa, och ett lod helsa är värdt en hel säck med diamanter. Lyckan beror icke på huru mycket vi hafva, utan huru mycket vi njuta. Det är mera sött i en tesked socker än i

en hel flaska ättika. Det är icke mängden af våra egodelar, utan Guds välsignelse öfver hvad vi hafva, som gör oss i sanning rika. Skalet af ett sötäpple är att föredraga framför en hel surkart; en rätt grönsaker med frid och ro är bättre än en gödd oxe med träta till påbröd. "Bättre är litet med Herrens fruktan, än en stor skatt med oro." Ett litet vedfång är nog att värma upp min lilla spis, hvi skulle jag då knota öfver att icke hela skogen är min?

Då bekymren komma, är det föga till fromma att flyga Gud i ansigtet med hårda tankar om hans försyn: det är bara att spjerna mot udden och göra sig illa i foten. Träden böja sig för stormen, så göra ock vi. För hvar gång fåret bräker, går det miste om en tugga, och för hvar gång vi klaga, gå vi miste om en välsignelse. Kink och knot är ett uselt handtverk och lemnar ingen vinst, men tålamod har guld i handen. Vårt lidande skall snart hafva en ände. Efter regn låter Gud solen skina; svarta kråkor hafva också vingar; efter hvarje vinter kommer en vår, efter hvarje natt en morgon.

Och tjuter stormen aldrig så,
Den lägger sig till slut ändå.

Blir en dörr stängd för oss, öppnar nog Gud en annan; om ärterna slå felt, torde bönorna bli bättre; om en höna går ifrån äggen, så tör en annan kläcka ut hela kullen; all ting här i verlden har sin glada sida, och öfver allt finnes en god Gud. I de värsta bedröfvelsens floder fins det dock alltid här eller der någon torr fläck, der förnöjsamhet kan få fotfäste, och skulle det icke finnas någon, så lär den sig nog att simma.

Vänner, låt oss derföre nöja oss med tålamod och vattvälling, som de gamle brukade säga, heldre än att smittas af kinksjuka och smitta ned andra med samma

åkomma genom att upphäfva syndiga anklagelser mot Gud. Det bästa botemedlet mot bedröfvelsen är att böja sig under försynens hand.

Det öde du ej ändra kan,
Du bäre tåligt som en man!

Kunna vi icke få fläsk i grytan, så låt oss tacka Gud, att der ännu fins litet grönt i täppan. "Måste" är en hård nöt att knäcka, men den har en söt kärna. "Dem som älska Gud, tjenar all ting till det bästa." Allt som faller från skyarna, blir förr eller senare till nytta för landet; hvad helst som kommer oss till del från Gud, är tacknämligt, vore det också ett ris. Af naturen äro vi lika litet fallne för att tycka om motgångar, som en råtta att blifva kär i katten, men nåden kan lära en Paulus att fröjdas till och med midt i bedröfvelserna. Förluster och kors äro tunga att bära, men då våra hjertan kommit i den rätta ställningen till Gud, är det underbart att se huru lätt oket blifver. För att komma till härligheten, måste vår väg nödvändigt föra oss genom tårar och pröfningar; och som vi aldrig fått löfte på att flyga till himmelen på dunbolster, så få vi icke fälla modet, om vi finna vägen svår, såsom den var för våra fäder. Är slutet godt, så är all ting godt, och derföre må vi plöja i den hårdaste mark med blicken på himmelens skördar, och lära oss att sjunga vid arbetet, då de andra knota.

VI.

Om sqvaller.

I en viss gammal kyrka här i granskapet lär det finnas ett slags munlås eller munkafle, som i förra tider begagnats att hålla sqvallersjuka qvinnors tungor i

styr. De hade lustiga saker för sig i den gamla goda tiden. Frågas om denna munkafle var ett prof på hvad vördig pastorn kallar våra förfäders vishet, eller om det var en onödig grymhet?

"Det är ingenting — bara en gumma som håller på att drunkna," är ett elakt och försmädligt gammalt ordstäf, hvilket liksom den der munkaflen härrörde från den allmänt gängse föreställningen, att qvinnorna göra oändligt mycket förargelse med sina tungor. Är det sant eller icke? Janne Åkerman lemnar åt andra att svara derpå, ty han tillstår, att han icke kan behålla en hemlighet för sig sjelf, och han tycker om att språka lika väl som någon annan; Janne vill bara icke alls veta af sådant prat, som går ut på att nedsätta menniskor, och han hatar detta sliddersladder, som är så sött för visst folks tänder. Janne framställer den frågan till dem som mera veta än han: Äro qvinnorna mycket värre än männen i det här stycket? Man plägar säga, att tystlåtenhet är en juvel som pryder qvinnan väl, men som mycket litet nyttjas. Är det verkligen så? Är det sant, att qvinnan ej kan tiga med annat än med det hon icke vet? Äro qvinnornas tungor såsom lammens svansar, hvilka ständigt äro i rörelse? Man påstår att räfvarne äro idel svans, och qvinnorna idel tunga. Är detta osanning eller ej? Var den af behofvet påkallad, den der gammaldags bönen man läste — "från svåra kanoner och qvinnors tungor bevare oss Gud?" Janne har för egen del en ganska förträfflig och stillsam hustru, hvars röst är så behaglig, att han icke kan höra den för ofta, och derföre är han icke befogad att döma; men han är nära på rädd för att åtskilliga andra qvinnor förr skulle vara färdiga att predika än att bedja och icke alls skulle behöfva starkt kaffe för att få skällorna i gång; men i alla fall, hvad som är sås för gåsen,

är äfven sås för gåskarlen, och somliga män äro fullt ut lika vådliga slammertackor som qvinnorna.

Hvilken skada att man icke satt någon taxa på ord: hvilken inkomst skulle icke regeringen hafva derutaf; men ack, pratet löper tullfritt. Och om lögner vore taxerade dubbelt, skulle regeringen snart kunna betala rikets skuld; men hvem skulle man få som kunde samla in pengarne? Det löpande ryktet löper med lögner. Hvad folket säger är hälften lögn. En historia smälter aldrig ihop i folkets mun. Som snöbollen växer då den rullas, så äfven sqvallret. Den som talar mycket, ljuger mycket. Om menniskor endast sade hvad som är sant, hvilken fridsam verld vi skulle lefva uti! Tystnad kommer sällan skada åstad; men pratsjuka är en smittosam pest. Tystnad är vishet; och efter den regeln är det ondt om visa män och visa qvinnor. Lugna vatten äro de djupaste; men de grundaste bäckar göra största väsen af sig: detta visar hvilket öfverflöd det måtte finnas på narrar. En öppen mun förråder ett tomt hufvud. Funnes der guld eller silfver i kistan, så skulle den icke alltid stå vidöppen. Talgåfva har man af naturen, men det tarfvar rätt mycken öfning att lära sig vara tyst; vördnad för sanningen borde emellertid vara en stopp i hvarje ärlig mans mun och en tygel för hvarje god qvinnas tunga.

Om vi äro tvungne att tala, låt oss åtminstone akta oss för sqvaller, att vi ej få blåser på tungan genom förtal. Sqvallret torde för dem som springa omkring dermed synas blott som en lek, men för dem som blifva föremål för det samma, är det döden. Vi kunna begå mord med tungan såväl som med handen. Det värsta onda du kan göra en menniska är att skada hans goda namn och rykte; såsom qväkaren sade till hunden: "Inte vill jag slå dig, och inte vill jag göra dig illa, men ett

fult namn, det skall du få." Icke äro de alla tjufvar, som hundarne skälla på, men de behandlas vanligen så som om de det vore; ty verlden tror för det mesta, att der det ryker måste det finnas någon eld, och hvad hvar man säger måste vara sanning. Må vi derföre se oss noga före, att vi icke skada vår nästa på en så ömtålig punkt som hans rykte, ty det är svårt att få det rent från smutsen, om den en gång kommit deråt; och då en menniska en gång kommit i misskredit hos folk, så är det nästan aldrig möjligt för henne att komma i deras gunst igen. Vilja vi vara säkra på att vi ej säga något galet, så är det bäst för oss att tala så litet som möjligt; ty om alla menniskors synder delades i tvenne knippor, så skulle den ena hälften bestå af tungans synder. "Om någon icke felar på ett ord, han är en fullkommen man, mägtig att också tygla hela sin lekamen."

Hören hit, I pratmakare af begge könen; sluten då en gång upp med edert nesliga yrke att bära omkring sqvaller; låten icke längre djefvulen begagna eder som blåsbälgar att tända och underhålla stridens lågor. Låten bli att köra folk i lufven på hvarandra. Om I icke hafven lust att göra edra tungor ett stycke kortare, så söken åtminstone att krydda dem med nådens salt. Prisen Gud mera och häcklen mindre edra medmenniskor. Hvarje gås kan kackla, hvarje fluga kan taga reda på en öm fläck, hvarje tom tunna kan gifva ljud ifrån sig, hvarje törnbuske kan rispa en menniska i skinnet. Hållen igen munnen, och inga flugor skola hitta vägen ner i strupen på eder, inga onda ord skola komma fram derur. Tänken mycket och talen litet; varen flinke i arbetet och långsamme i orden; och framför allt, bedjen himmelens Gud, att han måtte sätta en vakt öfver edra läppar!

VII.

Om att taga tillfällena i akt.

Somliga menniskor äro aldrig vakna, då tåget går, utan komma masande in på stationen just i lagom tid för att se, att alla andra äro borta, och då säga de med sömnen i ögonen: "Kära hjertandes, har tåget redan gått? Min klocka måste hafva stannat i natt?" Slikt folk kommer alltid till staden dagen efter marknaden och tager fram sina varor en timme för sent. De samla in höet, sedan solskenet har upphört, och skära säden, då det är slut på det vackra vädret; de skrika "stopp!" sedan skottet brunnit af, och stänga stalldörren, då märren är borta. De likna kosvansen, som alltid kommer bakefter; de taga tiden i hälarna i stället för i luggen, om de annars alls bry sig om att taga fatt i honom. De äro icke mera värde än en gammal almanacka; tiden att göra nytta är för dem förbi; men olyckligtvis kan man icke kasta bort dem som en onyttig almanacka, ty de likna den dertokiga käringen, som hade fått en årsränta och hade satt sig i sinnet att taga ut den till fulla värdet; lifvet är efterhängset för dem, fast de ej göra ett uns nytta med att lefva. "Gör-det-samma" och "Seg-lifvad" äro närmaste fränder, säger man, och det är så mycket värre. Om de äro odödlige, tills deras verk är utfördt, så lära de icke dö så i rappet, ty de hafva icke ens börjat på med sitt arbete ännu. Slöa menniskor ursäkta vanligen sin lättja med att säga, att "de äro blott en smula efter;" men en smula för sent är mycket för sent, och ett steg miste är här vid lag så godt som en mil. Mäster Niklas här i byn lade locket på brunnen, sedan barnet hade drunknat deruti, och han var mycket flitig der nere vid Gammelgården med att kånka upp vattenämbar, sedan hvarje pinne af huset

var nedbrunnen; endera dagen lär han väl tänka på att göra sitt testamente, då han icke mera kan hålla i pennan, och han menar förmodligen, att han skall försöka ångra sina synder, då han förlorat sina sinnens bruk.

Sådana slögrisar tycka att i morgon är bättre än i dag, och de hafva tagit till sin lefnadsregel ett gammalt ordspråk, som de bara vändt fram och bak: "Gör aldrig i dag, hvad du kan skjuta upp till i morgon." Man finner dem alltid vänta, till dess deras fartyg kommer hem, och alltid drömma de om saker och ting, som rätt nu skola inträffa; och under tiden växer gräset i sädesåkern för dem, och korna göra sig en väg genom hålen i deras staket. Om foglarna bara ville stanna för dem och få stjertfjedrarne litet saltade, hvilken frukost skulle de då icke föra med sig hem till hustru och barn! Men då nu allting går så fort som det går, så få väl barnungarne i hemmet mätta magarna med tomma fat. "Stor sak i det," säga de, "det kommer nog bättre tider, vänta bara lite till." Alla deras foglar sitta ännu i skogen, och ena präktiga foglar är det enligt deras mening; och så behöfde de i sanning vara, ty de hafva ännu icke haft en enda af dem i handen, och hustru och barn äro på god väg att svälta ihjel. Det blir väl någon utväg, säga de; hvarföre gå icke de jönsarne sjelfva åstad och bereda sig en utväg? Tiden och tidvattnet vänta icke på någon, och dock gå desse gynnare omkring och latas, alldeles som om de hade oinskränkt besittning af tiden, ett kontrakt på sin lefnadstid och en hel kaningård full med de präktigaste tillfällen. De skola troligen icke få reda på sitt misstag, förrän nöden får reda på *dem*, och det dröjer nog icke länge för somliga här i byn, ty de äro allaredan ett godt stycke på väg till fattighuset. De som icke velat besvära sig med att plöja, få heller icke bereda sig på någon mat; de som förslösa vårtiden,

skola nog få en mager höst. De ville icke smida, medan jernet var varmt, och de skola snart få lära sig, att det kalla jernet är rätt hårdt.

"Den som ej vill, när han kan få,
Får, när han vill, med skammen gå."

Tiden står icke fastbunden vid en grindstolpe, som hästen vid krubban; den flyger bort som vinden, och den som vill hafva sitt korn malet utaf den, måste sätta qvarnvingarne i gång. Den som gapar tills han får bröd, han får gapa tills han blir död. Ingenting fås utan besvär, med undantag af fattigdom och smuts. I gamla dagar plägade man säga: "Olle hjelper sig fram med sin dumhet;" Olle skulle nog finna det annorlunda nu för tiden, menar jag; men aldrig, vare sig i forntiden eller någonsin, lär väl Olle hjelpa sig fram genom att drummelaktigt låta tillfällena gå sig ur händerna; en sofvande hund fångar ingen hare. Den som har tid, men väntar på bättre tid, den tiden kommer nog, att han får ångra sin tid. Det båtar litet att ligga på latbänken och ropa: "Gud hjelp oss!" Gud hjelper dem som hjelpa sig sjelfva. Då jag träffar en menniska, som förklarar, att tiderna äro dåliga och att hon alltid har dålig tur, så tänker jag vanligen för mig sjelf, att den gamla gåsen icke lade sig på äggen, förr än de alla voro skämda, och nu skall försynen få skulden, för att det icke blir något af dem. Jag har aldrig haft någon tro alls på lyckan, utom att jag tror, det lyckan hjelper en menniska öfver ett dike, om hon hoppar duktigt, och lägger ett stycke fläsk i grytan, om hon ser om sin trädgård och håller sig en gris. Lyckan kommer vanligtvis till dem som icke lycka till ögonen för den, och mitt omdöme är, att den åtminstone en gång i lifvet knackar på dörren hos en och hvar, men om icke flit låter upp för henne, går hon sin väg. De som hafva kommit för

sent till sista tåget och låta hvarje tillfälle halka sig ur händerna, vända sig då med sina klagomål mot försynen, som låter allting gå dem emot. "Om jag vore hattmakare," säger den ene, "så blefve bestämdt alla menniskor födda utan hufvud." "Om jag ginge ner till sjön att hemta vatten," säger den andre, "så skulle jag bestämdt finna den upptorkad." Alla vindar äro förargliga för ett dåligt fartyg. Hvarken den vise eller den rike kan hjelpa den, som på länge icke brytt sig om att hjelpa sig sjelf.

Janne Åkerman vill härmed på det artigaste sätt i verlden göra sin komplimang för sina vänner, och nu, då skörden är öfverstökad och hela grödan inne, funderar han på att enligt sitt löfte gifva dem ett stycke poesi, bara för att visa dem, att han försöker begagna blanksmörjsborsten. Janne vände sig till pastorn med anhållan att få låna någon af de gamla skalderna, och han gaf honom en gammal lunta med poetiskt småkrafs, ganska bra stycken utan tvifvel, men något knaggliga som Klipperhagen; hvad man emellertid må säga om de gamla besynnerliga verserna, de äro rätt goda, och litet emellanåt träffar man på klasar af de raraste nötter, fastän några af dem äro något hårdknäckta. Den följande versen hänger på sätt och vis i hop med det ämne jag här haft före, och är tydlig nog hvad *reson* beträffar, fast Janne, med poetens förlof, tycker att *rimmet* är klent; likväl, eftersom den gamle författaren är mycket berömd, så skall den väl vara bra och är nog tillräckligt god för att tjena som prydnad åt Jannes föreläsning, liksom blomman som han sätter i knapphålet på sin söndagsrock.

"På tid och rum och sätt du må gifva nogsamt akt,
När, hur och hvar ditt verk du bedrifva kan med makt;
Af lättja födas maskar, men stadig vandringsman,

Fast någon gång han rastar, framåt dock vandrar han.
De liflige och flinke allena trifvas godt,
De andre få den grafskrift: *Han var en usling blott.*"

VIII.

Om att hafva ögonen med sig.

För att ta sig fram genom denna verlden måste man se sig för och till och med sofva med det ena ögat öppet; ty det fins många beten för fisken, många nät för fogeln och många snaror för menniskan. Eftersom det är så godt om räfvar, få vi icke vara gäss. Det är en stor olikhet i detta afseende bland mina bekanta; månge se mera med ett öga än andre med två, och månge hafva god syn och kunna icke se ett tecken. Alla hufvud äro icke ljushufvud. Några äro så försigtige, att de misstänka alla menniskor och lefva så sitt lif under en ängslig räddhåga för sin omgifning; andre äro så godtrogne, att hvarje skälm öfverlistar dem och förtjenar sin krona på dem. Den ene försöker att se tvärs igenom väggen och skadar ögonen derpå; den andre söker upp ett hål uti den och ser så långt han behagar. Några stå och arbeta midt för masugnen och sveda aldrig skinnet; andre bränna sina fingrar på elden, bara de vilja värma sig. Nu är det väl sant, att ingen kan gifva den andre erfarenhet, och vi måste alle samla oss vett på egen hand; dock vågar jag mig här åstad att meddela några af de enfaldiga vinkar, som hafva kommit mig sjelf till pass, och tör hända de kunna vara äfven andra till nytta, såväl som de varit för mig.

Ingen är mera lik en hederlig karl än den genompiskade skälmen. Om du får se en köpman, som har sitt butikfönster uppfyldt med gudlighet, så kan du lita

på, att han har ganska litet deraf i hjertat. Välj icke dina vänner efter utseendet; vackra skodon klämma ofta fötterna. Fråga icke mycket efter artigheter: kom ihåg att det var "du är så söt, lilla kisse, ja du är så söt," som tog lifvet af katten. Tro icke den som talar mest; jamande kattor fånga sällan råttor. Framför allt lemna dig icke i en annan menniskas våld: om du sticker din tumme mellan två qvarnstenar, så biter det snart. Drick ingenting utan att se efter hvad som är i glaset, skrif aldrig under hvad du ej läst igenom, och förvissa dig att det ej betyder mera än hvad det låter. Gå icke till rätta med någon, med mindre du ingenting har att förlora; lagkarlarnes hus äro byggda på fårskallar. I alla affärer, akta dig för att gå i vattnet, der du ej kan se botten. Lita ej på utanskriften på påsen och räkna pengar efter din egen myntfot. Knyt upp säcken förr än du köper hvad som är i den; den som köpslår i mörkret, bjuder ut sig åt skinnarne. Håll ur vägen för den menniska, som icke har aktning för sig sjelf. Akta dig för hvar och en som svär: den som är färdig att banna sin skapare, gör sig ej samvete af att ljuga eller stjäla. Var icke rädd för någon så mycket som för dig sjelf: våra värsta fiender hysa vi i vårt eget bröst. Då en ny mening eller lära kommer dig före, så bit icke deri, innan du vet, om det är bröd eller sten, och rosa icke pepparkakan för förgyllningens skull. Skrik aldrig hurra, förrän du har skogen alldeles bakom dig, och ropa icke stekt fisk, förrän du har den väl i nätet. Tids nog att skryta — dröj en liten stund. Kasta icke bort det smutsiga vattnet, förrän du fått rent i stället: håll i med att sopa gatan, tills du får bättre arbete; ty den ringaste aflöning är bättre än ingen, och den oansenligaste syssla är bättre än att gå utan sysselsättning. Gå alltid ur vägen för tjurar och galningar; ge dig aldrig i slagsmål med en

kolbärare eller i gräl med en oförskämd menniska; de skola svärta ned dig, lita på det.

"Tro ej allt, för strid dig akta,
Slå ej vad, med lån far sakta,
Och var viss, i all din tid
Skall du njuta lung och frid."

Jag vill icke gå så långt som det der gamla rimmet, ty för att lefva i frid är det nog mer än det som behöfs, men säkert är, att det är en god hjelp dertill. Rid aldrig på en knäsvag häst; den man som en gång gjort bedräglig bankrutt, för den bör du taga dig i akt. En rankig stol är icke rådligt att sätta sig på. Var rädd för menniskor, som äro allt för mycket artiga, och döm icke för hastigt om dem, som äro oförvägna och råa. Då du misstänker svek i någon sak, så var på din vakt; sätt ut fällan, så snart du känner väder af råttan, men se till, att du icke får fingret emellan. Haf icke mycket att göra med skräflare, ty ölet han bjuder på är bara skum, och fast han skryter, att alla hans egodelar, till och med hans kopparkärl, äro idel guld och silfver, så får du snart komma under fund med att skräflaren och lögnaren äro närmaste fränder. Anförtro åt ingen alla dina hemligheter; förtrösta på Gud af allt ditt hjerta, men låt ditt förtroende för dina vänner afvägas på klokhetens våg, eftersom menniskor ju intet annat äro än menniskor, och alle samman äro de bräckliga kärl. Häng icke för tunga vigter på en klen tråd. Var dock icke öfverdrifvet misstänksam, ty misstänksamhet är en feg dygd, lindrigast sagdt. Menniskor äro inga englar, kom det i håg; men de äro icke heller några djeflar, och det är allt för elakt att tro något sådant om dem. Till slut, vill jag gifva alla det rådet: — kommen i håg, att den rätta visdomen är den som förer till ett lyckligt slut; söken den, vänner, och söken den hos den visaste af alla lärare, hos Herren Jesus Kristus!

IX.

Tankar om tanken.

Detta papper bör, åtminstone en stor del deraf, icke skrifvas på Janne Åkermans räkning, ty pastorn har, jag må säga, skaffat hästarne och hållit i plogskaftet, och åkermannen sjelf har endast här och der gett till ett klatsch med piskan för att hålla vännerna vakna. "Två hufvud äro bättre än ett," sa' gumman, då hon tog hunden med till torget; om förlåtelse, pastorn är här gumman och det enda klokhufvudet i den här affären. Han är en man af den sorten, att han plägar bjuda sitt folk på mycket smått och godt af helt annan art än hvad en åkerman kan taga fram ur sin påse; men jag har på hans uppmaning stuckit in några enfaldiga ordspråk här och der i hans betraktelser, som han säger, "för att ge dem litet salt," — ett vänligt sätt att vända saken. Jag vill bara hoppas, att jag ej förstört hans skrifsätt med mina råbarkade uttryck. Tycker han icke illa derom, så skulle jag vilja hafva några flera af hans småbitar att hänga upp mina infall på; och publiken skall alltid ärligt underrättas om hurnvida anmärkningarne äro att betrakta såsom uteslutande "Janne Åkermans föreläsningar" eller att tillskrifva tvenne personer, förenade till en.

Det är icke så många timmar på året, som det kan finnas tankar på en timme. Tankarne komma flygande hoptals såsom starar, i tjocka svärmar såsom bin. Likt de vissnade löfven om hösten stå de icke till att räkna; och som länkarne i en kedja, så drar den ene den andre med sig. Hvilken orolig varelse är icke menniskan! Hennes tankar dansa upp och ned liksom myggorna en sommarafton. Som en klocka full af hjul, med pendeln i full fart, så är hennes sinne i rörelse lika fort som tiden

flyger. Häraf kommer det sig, att tanken är en så ytterst vigtig sak. Många bäckar små göra en stor å; så föra äfven många lätta tankar en stor tyngd af synder med sig. Ett lod sand är lätt nog, men Salomo säger oss, att en hög med sand är tung. Der det är så många barn, der behöfde ju modern noga se efter dem. Vi böra gifva akt på våra tankar, ty om de blifva våra fiender, så skola de blifva oss alltför många och draga oss ned i förderfvet. Tankar från himmelen likna foglar i vårtiden: de skola fylla vår själ med ljuf musik; men tankar af och på det onda skola stinga oss som en huggorm.

Den meningen är ganska allmän, att tanken är fri; men jag påminner mig att jag läst, att ehuru tankar äro fria från tull, så äro de dock icke fria från helvetet; och det ordet står väl tillsammans med den gamla goda boken. Vi kunna icke instämmas inför en jordisk domstol för våra tankar; men lita på det, vi skola ställas till räkenskap för dem i den sista instansen. Onda tankar äro syndens merg; det malt, hvaraf synden brygges, det tunder, som tändes upp af gnistorna från djefvulens frestelser; den kerna, hvaruti inbillningskraftens mjölk kernas ihop till beslut och plan; det näste, der alla onda foglar lägga sina ägg. Vi kunna derför vara säkra på, att lika visst som elden förtär buskriset såväl som de tjocka stammarna, lika visst skall Gud straffa syndiga tankar såväl som syndiga handlingar.

Må ingen inbilla sig, att våra tankar icke äro kända för Herren; ty han har ett fönster in uti den hemligaste kammaren i vår själ; ett fönster som ej kan stängas af några luckor. På samma sätt som vi genom glaset på sidan kunna betrakta biens rörelser uti kupan, så ser Herrens öga vårt innersta. Bibeln säger: "Dödsriket och afgrunden ligga öppna för Herren; huru myc-

ket mer menniskornas hjertan!" Menniskan är inför Guds ögon såsom en uppslagen bok. För himmelen finnas inga hemligheter. Det som göres i hjertats doldaste rum, det ligger öppet som gatan inför det allseende ögat.

Men några torde nu säga, att de icke kunna rå för, att de hafva onda tankar; det kan så vara, men frågan blir då den, om de hata dessa tankar eller icke? Vi kunna icke hindra tjufvarne från att gå förbi och titta in i våra fönster, men om vi öppna våra dörrar för dem och mottaga dem med glädje, då äro vi lika onda som de. Vi kunna icke hjelpa, att foglarne flyga öfver våra hufvuden; men vi kunna afhålla dem från att bygga bon i håret på oss. Syndiga tankar lära nog komma och knacka på dörren, men vi få icke öppna för dem. Fastän syndiga tankar *uppstiga* hos oss, få vi dock icke låta dem *regera*. Den som tuggar flitigt på något, han gör så, emedan smaken deraf är honom angenäm; och den som stannar för och betraktar det onda, han älskar det och är snart mogen att begå det. Tänk på djefvulen, så kommer han nog; vänd dina tankar till synden, och händerna skola snart följa med. Sniglarne lemna sitt slem efter sig, så göra äfven fåfänga tankar. En pil kan flyga genom luften utan att lemna något spår efter sig; men en ond tanke lemnar alltid märken efter sig såsom en orm. Der onda tankar fritt och ofta röra sig, der samlar sig en myckenhet smuts och orenlighet; hvarje våg af syndiga tankar lemnar nytt bidrag till den ruttnande massa, som förpestar lifvets strand. Det är förskräckligt att tänka på, att en lättsinnig tankebild, om den en gång får fritt spelrum, skaffar sig nyckeln till vår själ och kan ganska lätt komma in igen, om vi vilja eller ej, och så kanske den vänder åter och tager med sig sju andra andar, som värre äro än han sjelf; och hvad följden kan blifva, det vet ingen. Amma upp den lilla synden på tankens knän, och den skall snart växa till en jätte. Doppa linet i olja, och hvad skall det icke blossa sedan, när elden kommer åt det! — Tänk dig en menniska genomdränkt af onda tankar — huru lätt går det icke för henne att flamma upp i grofva synder vid det allra första tillfälle som erbjuder sig! Detta visar oss huru nödvändigt det är för oss att hvarje dag vaka öfver vårt hjertas tankar och känslorörelser. Goda tankar äro välsignelserika gäster, dem vi borde hjertligt välkomna, väl undfägna och ifrigt eftersöka. De likna rosens blad och sprida en ljuf vällukt, om de förvaras i minnets dosa. De kunna icke för mycket vårdas; de äro en skörd som gör marken rik. Liksom hönan gömmer sina kycklingar under vingarne, så borde vi väl omhulda alla heliga tankar. Såsom den fattige mannens får fick äta af hans eget bröd och hvila i hans sköt, så borde hvarje gudälskande sinnesrörelse vara oss innerligt kär. Heliga tankar alstra af sig heliga ord, och heliga handlingar utgöra glädjande tecken på ett förnyadt hjerta. Hvem skulle icke vilja blifva af dem delaktig? Vill man hålla agnar från en skäppa, så är det ett säkert medel att fylla den med hvete; och vilja vi hålla syndiga tankar ifrån oss, är det vist och förståndigt att hafva sin själ uppfyld med ädla betraktelseämnen: dessa äro lätta att finna, och vi borde aldrig vara dem förutan. Måtte vi alla kunna instämma med David: "Under mängden af skiftande tankar i mitt inre, äro dina hugsvalelser en fröjd för min själ."

X.

Fel.

Den som berömmer sig af att vara fullkomlig, är fullkomlig i galenskap. Jag har varit vida omkring i

verlden, men aldrig såg jag en fullkomlig menniska eller en fullkomlig häst, och aldrig lär jag få se det, förr än vi få två söndagar i veckan. Det går icke att få hvitt mjöl ur en kolsäck, icke heller något fullkomligt från menniskonaturen; den som väntar sig något sådant, kunde hellre söka socker i hafvet. Det gamla ordspråket säger: "Han är död, han var god"; om de döda skulle vi icke säga annat än godt, men de lefvande — ja, de äro alla mer eller mindre nersmetade med tjärborsten, det kan man se med halfva ögat. Hvarje hufvud har någon mjuk fläck, och hvarje hjerta någon svart droppe. Hvarje ros har sina taggar, hvarje dag sin natt. Äfven solen har fläckar, och sjelfva himmelen förmörkas af moln. Ingen är så vis, att han icke har dårskap nog att fylla upp ett stånd vid "Fåfänglighetens Marknad." Såg jag icke narrkåpan, så hörde jag dock bjellran pingla. Intet solsken utan någon skugga, så fins icke heller något menskligt godt, att icke mer eller mindre ondt blandar sig deri; äfven lagens väktare hafva sina små fel och byfogdar äro icke helt och hållet englar. Det bästa vin har sin drägg. Icke alla menniskor hafva sina fel skrifna i pannan, och det är för väl att icke så är, ty då skulle det behöfvas bra vida hattar, dock lika visst som ett ägg är ett ägg, fins det inom hvarje bröst några fel af ett eller annat slag. Man kan icke säga på förhand, när en menniskas synder skola visa sig, ty hararne pläga hoppa ur diket, just då man icke väntar att se dem. En häst som är knäsvag kan väl hålla sig uppe en fjerdingsväg eller så, men det sitter nog der, och det är bäst att ryttaren håller stadigt uti. Den gamla katten är kanske icke just nu vid mjölken och slickar, men lemna mjölkkammardörren öppen, och vi få se om hon icke kan stjäla lika bra som kattungen. Det är eld i flintan, hur kall den än ser ut: vänta tills

den får en knuff af stålet, så får du se. Den gåtan kunna nog alla lösa, men alla äro icke lika omtänksamma att hålla sitt krut på afstånd från ljuset.

Om vi alltid komme i håg, att vi lefva bland menniskor, som äro ofullkomliga, skulle vi icke taga så häftigt vid oss, då vi upptäcka våra vänners fel; hvad som är ruttet faller en gång sönder, och spräckta krukor hålla icke tätt. Lycklig är den som ingenting väntar af kött och blod, han skall aldrig missräkna sig. De bästa bland menniskor äro menniskor, då de äro som bäst, och det bästa vax smälter för elden.

> Präktig häst, som ej felsteg tager;
> Präktig hustru, som aldrig gnager.

Men sådana hästar och hustrur finnas visst bara i dumbommarnas paradis, der pannkakor växa i träden. I denna onda verlden har det rakaste timmer alltid några qvistar, den renaste hveteåker åtminstone något ogräs. Den försigtigaste körsven kör någon gång omkull, den skickligaste kock spiller någon gång bredvid, och en ganska hygglig åkerman — det får jag till min sorg erfara — kan det understundom hända, att han bryter af plogen eller plöjer en fåra på sned. Det är dåraktigt att öfvergifva en bepröfvad vän för ett fel eller två, ty det kan hända du gör dig af med den enögda kraken och köper en blind i stället. Efter som vi alla äro fulla af fel, böra vi vara rika på undseende mot hvarandra; vi bo alla i glashus, så vi må akta oss att kasta sten på hvarandra. Hvem är det som icke måste skratta, då stekpannan säger till kitteln: "Hvad du är svart!" Andra menniskors brister böra visa oss våra egna brister, ty det ena fåret är mycket likt det andra, och om min granne har en ögonsten i sitt öga, så fins det utan tvifvel en sådan äfven i mitt. Vi böra

begagna vår nästa som en spegel att deruti se våra egna fel, för att hos oss sjelfva afhjelpa de brister vi upptäcka hos honom.

Jag kan icke lida de gynnare, som sticka sina näsor in i alla menniskors hus för att vädra upp deras fel och taga på sig förstoringsglas för att upptäcka det minsta fel hos sin nästa; sådant folk borde hellre titta efter i sitt eget hem, kanske de finge se djefvulen, der de minst väntade. Hvad man vill se, det ser man eller tycker man sig se. En hvit ko är ramsvart, om det faller ditt öga så in. Om vi lukta länge på rosenvatten, så skola vi i längden tycka det luktar illa. Det vore ett mycket angenämare göra, åtminstone för andra menniskor, om feljägare ville ut med sina hundar och spåra upp de goda egenskaperna hos menniskor; den jagten skulle löna sig bättre, och ingen skulle stå färdig att med högafflar köra jägaren ifrån sitt område. Hvad beträffar våra egna fel, så skulle det behöfvas en stor tafla att hålla räkning öfver dem, men, prisad vare Gud, vi veta hvart vi få gå med dem och huru vi skola öfvervinna dem. Trots alla våra fel älskar oss Gud ändå, om vi tro på hans Son: derför må vi icke förtvifla, utan hoppas att få lefva och lära och vara till någon nytta innan vi dö. Om ock kärran knakar, kommer den nog hem med lasset till slut, och den gamla hästen, så ledbruten han är, kan dock ännu göra ett stycke arbete. Det är icke värdt att lägga sig ned och ingenting göra, derför att vi ej kunna göra allt hvad vi vilja. Fel eller icke fel, plöjningen får lof att ske, och ofullkomliga menniskor måste förrätta den, eljest blifva vi utan skörd för nästa år. Janne må vara en aldrig så dålig åkerman, englarne lära icke förrätta arbetet för honom, och då är han tvungen att taga itu med det sjelf. Gå på, Putte! Si så, Grålle!

XI.

Hvad som icke är värdt att försöka.

Det ligger mycken visdom i det der gamla ordspråket: "Gif icke ut allt hvad du har; tro ej allt hvad du hör; säg icke allt hvad du vet, och gör icke allt hvad du kan." Vi hafva fullt upp med nödvändigt arbete för våra händer, så att det är synd att öda på fåfänga ett enda uns af våra krafter. Då spelet icke är värdt så mycket som danken du bränner, så låt det genast fara. Det är blott tidsspillan att söka efter mjölk i en grindstolpe eller blod i en rofva eller sundt förstånd hos en narr. Bed aldrig en girigbuk om penningar, förr än du lyckats koka flintstenar mjuka. Drag icke inför rätta en gäldenär, som icke har ett öre att skryta med; det är det samma som att gifva ut ett godt mynt för falskt: du förlorar ditt lockbete och får ändå ingen hare. Räck aldrig fram en spegel åt en blind menniska: den som är så stolt, att han icke vill se sina egna fel, skall blott skälla ner dig, om du pekar på dem för honom. Det tjenar till intet att tända lampor för mullvaden eller att tala om himmelen för en menniska, som icke bryr sig om något annat än den lumpna styfvern. Allting har sin tid, och det är en galenskap att predika för de druckna, det är blott att kasta perlor för svin; gör dem först nyktra och tala sedan till dem med nykterhet; den som lexar upp en drucken, bär sig åt, som vore han sjelf drucken.

Sätt icke en katt på kuskbocken eller menniskor på de platser, för hvilka de ej passa. Det går ej för sig att göra äpplen af plommon: små själar förblifva små, äfven om du sätter dem till vaktmästare eller kyrkovärdar. Det är synd och skam att göra en apa till

prest eller en piga till matmor. Uti mången prest få vi beklaga förlusten af en duglig skräddare eller en skicklig skomakare. Då Gud vill att någon skall flyga, så ger han honom vingar, och den han ämnar till predikant, ger han anlag dertill. Det är dåraktigt att köra en menniska ut i krig, om hon icke kan slåss. Bättre att slå ned modet hos den som söker att klifva upp, än att hjelpa honom att bryta halsen af sig. Silkesbörsar kan man aldrig göra af svinöron, och grisar skola aldrig spela väl på flöjt, man må öfva dem hur länge som helst.

Det är icke klokt att fara efter orimligheter — att skjuta på gubben i månen tjenar bara till att spilla bort krutet. Att göra bräder af sågspån är då någorlunda rimligt, jemfördt med hvad några af mina vänner i hufvudstaden hafva frestat på; ty de ha försökt att förtjena pengar på att köpa aktier i svindlande bolag: lika gerna kunde de roa sig med att fånga vinden i ett nät eller bära vatten i ett såll. Såpbubblor äro en lustig lek för pojkar, men såpbubblebolag äro hvassa vapen, dem ingen borde leka med. Om min vän och bror har pengar, som han har råd att mista, så kan jag dock icke se något skäl, hvarför han skulle anförtro dem åt ett sällskap af skurkar: om jag ville blifva qvitt mitt ben, så skulle jag icke låta en haj knipsa utaf det. Hellre må ni då gifva edra pengar åt narrar, än att låta skälmar med fagra ord narra dem ifrån er.

Det är aldrig mödan värdt att braska i ogjordt väder. Bry er aldrig om att göda en fet sugga eller berömma en stolt menniska. Gör icke kläder åt fiskarna eller öfverdrag åt kyrkbänkarna. Försök aldrig att måla blommorna eller förgylla upp Guds ord. Lägg aldrig förband på en menniskas hufvud, förr än hon slagit sig, och trösta icke ett samvete, som ej gråter. Håll aldrig upp ett ljus för att lysa på solen, försök icke att bevisa en sak, hvarpå ingen tviflar. Jag vill icke råda någon att försöka en sak, som kostar mera än den är värd. Ni kan göra en dynghög välluktande med lavendelvatten, och en menniska af dåliga seder kan hålla sitt namn uppe genom ett utvärtes sken af gudaktighet, men det blir en affär, som icke bär sig i längden. Om vårt folk vore förståndigt, så skulle det göra sig af med en massa penningeslukande men onyttiga menniskor, om hvilka man kan säga, att de hålla i åt dem som göra intet; ty de föda sig på nationens bekostnad, men göra den föga tjenst. Att betala en menniska en krona för det hon förtjenar ett öre vore mycket klokare, än att underhålla sådana dignitärer, som komma till samman i hög för att rådslå om det bästa sättet att göra ingenting. Vore min husbondes gamla hund lika sömnig, så blefve han skjuten eller dränkt, ty han skulle icke göra så mycket nytta som för hundskatten. Nå nå, räkenskapsstunden nalkas nog för dem också, så visst som det lider mot julen.

Min erfarenhet har för länge sedan lärt mig att icke disputera med någon menniska om tycke och smak; man kunde lika gerna tvista om hvad man kan se i elden. Det båtar litet att plöja i luften eller att försöka ändra en menniskas tankar emot hennes vilja i saker af underordnad vigt. Det är dock aldrig värdt att försöka sluta en träta genom att blifva förargad dervid; det är just det samma som att gjuta olja på elden för att släcka den eller att blåsa på kolen med blåsbälgen för att qväfva elden i dem. Somliga menniskor tycka om oväsen — jag afundas icke deras smak; jag ville hellre gå tio mil för att komma ur en dispyt, än en half mil för att råka ut för en. Jag har ofta blifvit uppmanad att vara morsk och taga tjuren vid hornen, men som

jag nästan tror att det nöjet kostar mera än det smakar, så vill jag lemna det åt dem, som redan äro så tillknosade, att en ful best med ett horn icke skulle skada deras skallar. "Gif efter, förr än trätan blir hetsig," säger Salomo, hvilket är just så mycket som om han hade sagt: "Gif efter, förr än den begynner." Då du ser en arg hund, så gif dig icke till att resonera med honom, om du icke är säker på din sak; bättre att gå honom ur vägen, och om någon kallar dig feg, så behöfver du icke kalla honom dumbom — det vet hela verlden förut. Att inlåta sig i gräl med menniskor, är aldrig till fromma; lemna du getingarne i fred och rif icke ned gamla ruckel öfver ditt eget hufvud. Trätlystna menniskor kunna vara säkra på att skada sig sjelfva: den som skurar andras svin, skall snart behöfva skura sig sjelf. Det är höjden af galenskap att göra sig till och söka medla mellan man och hustru, ty de skola bestämdt sluta att slåss och vända sig med förenade krafter emot dig — och det är rätt åt dig; om du sticker din sked i andras soppa och bränner tungan på dig, hvems är felet, om icke ditt eget?

Ännu en sak, försök aldrig att få en hårdnackad qvinna att gifva sig, utan kom i håg —

"Vill hon, så vill hon, var säker derpå;
Vill hon ej, så vill hon ej, det är slutet derpå."

Här om dagen klippte jag ut en godbit ur en tidning från Amerika, och med den skall jag sluta för den här gången: — "Ös vattnet ur Mississippi med en tesked; vänd din fot bakfram uti din sko; skicka upp balonger med metkrokar att fiska stjernor; sätt dig grensle på en spindelväf och jaga en komet; då en regnstorm kommer öfver dig som Niagarafallet, kom i håg, hvar du har ditt paraply; kläm i hjel en loppa under en tegelsten; med ett ord, gör till en möjlighet allt hvad hittills betraktats som omöjligt; men försök aldrig att öfvertala en qvinna att säga ja, då hon satt sig i sinnet att säga nej."

XII.

Skuld.

Då jag var en mycket liten gosse, klädd i förkläde, och gick i en småbarnsskola, som hölls af ett fruntimmer, hände det sig en dag, att jag behöfde en griffel, men saknade penningar att köpa för. Jag var rädd att få bannor, för det jag så ofta slarfvade bort mina grifflar, ty jag var en liten vårdslös slarfver, och derför vågade jag icke begära penningar hemma; hvad skulle lilla Janne nu göra? I närheten fans ett litet magasin, der gamla fru Sockertopp sålde nötter, snurror, bollar och pepparkakor, och jag hade någon gång sett gossar och flickor få taga på kredit hos den gamla frun. Jag resonerade med mig sjelf som så, att julen nu var nära och att säkert skulle en eller annan beskedlig menniska gifva mig en femöring till den, och kanske till och med en hel femtioöring. Jag kunde ju således sätta mig i skuld för en griffel med säker utsigt att betala den vid jultiden. Jag kände mig icke riktigt glad vid tanken derpå, men jag skrufvade upp mitt mod och gick in i boden. Ett halföre, det var hela summan, och som jag aldrig hade varit skyldig något förut och min kredit var god, så räcktes mig griffeln af den vänliga gumman — och *jag var skuldsatt*. Det var just icke mycket roligt, och det kändes som skulle jag hafva gjort orätt, men jag anade föga, huru snart jag skulle lida derför. Huruledes min fader kom underfund med denna lilla köpmansaffär, fick jag aldrig reda på, men det

var väl någon liten fogel, som sjöng derom för honom, och det dröjde icke, innan han tog itu med mig på skarpa allvaret. Gud välsigne honom för det; han var en förståndig karl och skämde icke bort barnen, som somlige göra; han brydde sig icke om att uppfostra sina barn till att spekulera och kasta sig in i hvad bofvarne kalla vinstgifvande affärer, och derför gaf han min skuldsättning dråpslaget med ens, och rätt gjorde han i det. Han gaf mig en rätt eftertrycklig lexa om det förderfliga uti skuldsättning och huru mycket det liknade stöld och huru menniskor på den vägen blifva ruinerade. Han visade mig huru en gosse, som börjar med att vara skyldig ett halföre, en vacker dag kan komma att vara skyldig tusen kronor, komma i fängelse och bringa vanära öfver sig och de sina. Den lexan glömmer jag icke så lätt; jag tycker jag hör den ännu, och när helst jag tänker derpå, så känner jag huru den ljuder i öronen. Sedan måste jag marschera i väg till magasinet liksom en rymmare, som föres till vakten, och hela gatan utefter gret jag och snyftade och skämdes alldeles förskräckligt, för jag trodde att alla menniskor hade reda på att jag var skuldsatt. Under många högtidliga förmaningar betalades halföret, och den stackars gäldenären blef fri, fri som en fogel, då han släppes ur buren. Hvad det var skönt att känna sig skuldfri! Hvilka bestämda löften och föresatser gjorde icke nu mitt lilla hjerta, att ingenting i verlden skulle mera förleda mig till skuldsättning! Det var en dyrbar lärdom, och jag har aldrig förgätit den. Om alla gossar finge samma grundsatser inpreglade uti sig medan de äro små, skulle det vara så godt för dem som en hel förmögenhet, och det skulle bespara dem hela vagnslass af bekymmer i äldre dagar. Gud välsigne min far, det säger jag, och måtte han skänka mitt gamla fädernesland en hel skara sådana fäder, som kunna rädda det från att blifva uppätet af bofstreck och skoj, ty med den ständigt växande massan af bolag, projekter, spekulationer och papperspenningar är nationen på god väg att ruttna bort i elände.

Allt sedan den der feberattacken i mina späda år har jag hatat skuld lika bittert, som Luther hatade påfven, och om jag fäller några skarpa domar deröfver får man icke undra på det. Att hålla mitt hem fritt från skuld, smuts och djefvulen har varit min högsta önskan, allt sedan jag satte eget hushåll; och ehuru den sist nämnde af de tre någon gång skaffat sig väg in genom dörren eller fönstret, ty den gamle ormen smyger sig in genom den minsta springa, så kan jag dock säga, att de två andra, tack vare en snäll hustru, strängt arbete, ärlighet och skurviskor, icke kommit öfver tröskeln. Skuld är så förnedrande, att om jag vore skyldig en menniska ett öre, så skulle jag väl gå tio mil i smällkalla vintern för att betala honom, hellre än att känna mig stå under någon förbindelse. Lika väl skulle jag trifvas med att hafva ärter i skorna eller en igelkott i min säng eller en orm innanför kläderna, som att hafva räkningar öfver mitt hufvud hos kryddkrämaren, bagaren och skräddaren. Fattigdom är hård, men skuld är förskräcklig; hellre ville man väl föredraga en kakelugn som röker in och en hustru som gnatar, hvilka tu ting dock sägas vara de värsta i lifvet. Man kan vara fattig och likväl aktningsvärd och det hoppas Janne Åkerman att både han och hans hustru äro och vilja vara; men den, som har skulder, kan icke ens hafva aktning för sig sjelf, och han kan vara säker på att blifva ett talämne för grannarne, och det icke alltid till hans fördel. Vissa personer synas liksom tycka om att stå i skuld; men förr vill jag vara en katt uppe i skorstenen

med brasan inunder mig, eller en räf med hundarne i hack och häl, eller en igelkott på en högaffel, eller en råtta i ugglans klor. En ärlig karl är mera rädd för en pung, som är full af andras mynt, än för en tom kassa; han kan icke med att äta på andras ost, begagna andras skjortor och gå i andras skor, ej heller kan han ha någon ro, så länge hans gumma går utstyrd i modistens hattar och kramhandlarens tyger. Då kajan klädde sig i påfogelns fjädrar, var hon snart plockad, och sådana, som lefva på lån, komma förvisso till armod — ett armod af det bittraste slag, emedan det är förenadt med skam.

Att lefva öfver tillgångarne, det är något som ruinerat många af mina vänner och bekanta; de hade knappt råd att hålla sig en hund, men de kunde ej berga sig utan häst och vagn. Jag är rädd att öfverdådigt slöseri är en vanlig sjukdom nu för tiden, och många, som vilja heta kristne, hafva angripits deraf, sig till sorg och nesa. Godt ylletyg duger icke längre i våra dagar; flickorna måste kläda sig i siden och sammet, och så kommer det en räkning för kläder, så lång som en vinternatt och fullt ut lika bedröflig. Grannlåt och fåfänga göra hastigt slut på tillgångarna, hålla familjen nere i armod och böja husfaderns hufvud mot jorden. Grodorna försöka att vara lika stora som oxar, men spricka på kuppen. Tio kronor i veckan vill vara lika god som ett par tusen om året men slutar på häktet. Folk bränner ljuset i begge ändarna, och sedan klaga de öfver att de äro så rysligt olyckliga — hvarföre föra de icke rent språk och säga, att de äro slösare? Hushållning är halfva segern här i lifvet; det är icke så svårt att förtjena penningar som att använda dem väl. Tusenden skulle aldrig hafva fått smaka på *nöd*, om de ej lefvat först i *öfverflöd*. Om alla fattigmans-hustrur förstode sig på att koka, huru långt skulle icke äfven

det lilla förslå! Man säger, att fransmännen och tyskarne slå oss ur brädet, då det gäller att laga god och billig mat, och jag önskar verkligen att de ville skicka missionärer öfver till oss för att omvända våra pratsjuka hustrur och lära dem hushållskonsten; det är ett franskt mod, som skulle vara af något mera nytta, än de der granna planscherna i fru Nippertippas bodfönster, med damer utstyrda i nya fasoner för hvar månad. Kära hjertandes, visst folk är nu för tiden alldeles för fina att äta hvad deras fäder voro glada att se på sitt bord, och så smörja de kråset med dyrbara rätter, komma på fattighuset och vänta att alla menniskor skola beklaga dem. De rynkade på näsan åt smör och bröd, men måste till slut hålla till godo med råa rofvor, stulna i kålhagen. De som lefva likt stridstuppar på andras bekostnad, må bereda sig på att få sina kammar afklippta och kanske blifva stekta till på köpet en vacker dag. Om ni har godt om ärter, så kan ni lägga mera i soppan; men hvar och en bör lefva efter sina tillgångar. Den är både en narr och en skälm, som har en krona att draga på, men förstör tio, som icke höra honom till. Skär till rocken efter klädet, är en gyllene regel; men att skära breda remmar ur andras skinn genom skuldsättning, det är så likt stöld, som en skilling är lik en tvåöring. Ville jag blifva en skurk, så skulle jag börja att handla med svindelaktier eller gifva mig till bränvinsadvokat, pantlånare eller ficktjuf, men jag skulle anse mig bestämdt för god att öfva det smutsiga yrket att sätta mig i skuld utan någon utsigt att kunna betala.

De som sätta sig i skuld, äro nästan tvungna att blifva lögnare, ty de lofva att betala, ehuru de veta att de icke kunna, och sedan de föreburit en hel massa falska ursäkter, lofva de på nytt, och så ljuga de lika friskt som en häst trafvar.

Skulder du samlar, och skulder du har,
Lögnare blir du, om förr du ej var.

Om nu skuldsättning leder till lögn, hvem kan då förneka att den är ett gräsligt ondt? Det ges naturligtvis undantag, och jag vill visst inte döma hårdt öfver en ärlig stackare, som genom sjukdom eller svåra förluster bringas i olycka, men tag regeln i dess allmännelighet, så skall du nog inse, att skuldsystemet är ett stort, olycksaligt träsk, en ofantlig pöl, ett smutsigt dike: lycklig den man som kommer derur, om han en gång tumlat ned deri, men lyckligast af alla är den som genom Guds nåd blifvit helt bevarad från gyttjan. Den som en gång bjuder djefvulen till middag, får nog se sig om för att kunna få honom ur huset igen: bättre att icke alls hafva något med honom att göra. Der en höna lagt ett ägg, kommer hon nog och lägger ett till; då en menniska en gång ådragit sig en skuld, går det lätt för henne att göra om det; bättre att från första början hålla sig fri derifrån. Den som sätter sig i klistret för ett öre, är snart fast för en krona, och då någon sjunkit ned i smutsen öfver skorna, går det honom snart öfver knäna. Blif aldrig skyldig ett öre, så kommer du aldrig att blifva skyldig en krona.

Den som vill sofva godt, han köpe sig ett bolster af en skuldsatt menniska; det måste vara rigtigt mjukt, eljest kunde hon icke hvila så sött derpå. Jag gissar att folk blifva liksom förhärdade genom skuldsättning, liksom det gick med åsnan, på hvars rygg bonden slog af så många käppar. Jag tycker som så, att en verkligt ärlig menniska hellre skulle välja att vara mager som en vindthund än kalasa på lånta pengar, och förr svälja småsten än hafva kritmärken på krogdörren för en halfva öl. Hvad handtverkarens räkningar måtte pina en in i själen som nålar och spikar! Ett svin på

kredit, det grymtar beständigt. Utan skuld, utan bekymmer; fri från skuld, fri från fara; men att borga och vigilera är tistel och törne. Om jag någon gång lånar en spade af min närmaste granne, så känner jag mig aldrig trygg, af fruktan att bryta sönder den; jag kan aldrig gräfva med lugn, som då jag begagnar min egen. Men om jag hade en spade ute i skjulet och visste, att jag icke kunde betala den, så tror jag nästan att jag ginge åstad och gräfde min egen graf. Skriften säger: "var ingen något skyldig," hvilket icke betyder så mycket som: "betala dina skulder," utan: "sätt dig ej i några skulder alls;" och min tanke är, att de som uppsåtligt bryta mot denna lag borde hals öfver hufvud, som man säger, köras ut ur den kristna församlingen. Våra lagar äro fulla af de skamligaste uppmuntringar till skuldsättning; nu för tiden behöfver ingen vara en tjuf; han behöfver bara öppna en butik och slå vantarne i bordet, det betalar sig mycket bättre; som ordspråket låter: "den som vill bli rik, han skall göra konkurs." Jag vet ju handtverkare som lagt in ända till fem eller sex gånger och lika fullt tro sig vara på väg till himmelen; de lymlarne, hvad skulle de göra der, om de komme dit? Det är mycket sannolikare, att de äro på väg till det rum, der de ej skola slippa ifrån, förr än de betalat den yttersta skärfven. Men folket säger: "Ack hvad de äro liberala!" Ja, med andras kassa! Jag hatar att se en menniska stjäla en gås och sedan gifva religionen inkråmet. Gudsfruktan framför allt, men dertill hörer också att göra rätt för sig. Ärlig först, frikostig i andra rummet. Men huru ofta är icke religionen en täckmantel för skälmstycken! Der ha vi hennes nåd Skoj, grann som en påfogel, alla hennes döttrar gå i pension, lära sig franska och spela piano, och pojkarne gå omkring och sprätta i glacéhandskar, och patron

Skoj sjelf sedan, som håller sig ståtligt ekipage och är ordförande vid alla möjliga möten, medan de stackars kreditorerne icke äro i stånd att få mera än från hand till mun, som man säger. Det är en skam, som är odräglig att se, huru fina bedragare uppmuntras här i landet. Finge jag råda, skulle jag min sann ge deras hvita vestar, glacéhandskar och blankläderstöflar afsked på blinken och sätta de lymlarne på vatten och bröd i ett halft års tid; herrar eller icke, skulle jag nog lära dem, jag, att stora skurkar kunna dansa i trampqvarnen efter samma musik som de små. Jag skulle göra landet för hett för slikt knaperherrskap, om jag vore riksdagsman eller statsminister: men som jag nu icke har någon sådan magt, kan jag åtminstone skrifva mot de gökarne och på det sättet ge min vrede luft.

Min regel är den, betala innan du går, och akta dig för småskulder. Korta räkningar äro snart klarerade. Betala hvad du är skyldig, så vet du hvad du har. Krita för hvem som helst annars, men icke för mig. Bättre att gå till sängs utan qvällsvard, än att stiga upp med skulder på ryggen. Synder och skulder äro alltid af mera betydenhet, än vi hålla dem för. Litet i sänder och snart är man nere öfver öronen. Det är de små utgifterna som tömma penningepungen. Slanten är rund och rullar så lätt sin kos. Pelle Slådank köper hvad han icke behöfver, för det är så godt pris, och på det sättet blir han snart tvungen att sälja hvad han behöfver, och tycker det är en dålig handel; han kan icke säga "nej" åt en vän, som vill hafva hans namn till säkerhet; han gifver stora supéer, gör sig helgdagar litet emellan, låter sin hustru kläda sig i grannlåt, ser aldrig efter sina tjenare, och när allt kommer omkring, är han helt förvånad öfver att qvartalerna gå så fort och att björnarne brumma så högljudt. Han har utsått sina penningar på lättsinnets åker, och nu står han der och undrar på att han får inhösta en skörd af elände. Han har emellertid ännu godt hopp om att ännu någon utväg skall öppna sig för honom ur svårigheterna, och klistrar så in sig i ännu mera bekymmer, förgätande att gissning och hopp är de narrars inkomst. Illa deran, går han till torget med tomma fickor och köper varor till hvad pris som helst, får så betala mer än dubbelt och sjunker djupare och djupare ned i dyn. Detta föranleder honom att spekulera och försöka sig på små knep och låga skälmstycken, ty det är svårt för en tom säck att stå rak. Detta bär sig icke i längden, ty spekulationer äro som spindelväfvar, hvilka aldrig fånga något bättre än flugor och sopas bort, innan man vet ordet af. Lika gerna kan man försöka att laga skorna med gråpapper eller sätta in en isskifva i ett utslaget fönster, som att försöka hjelpa upp en ramlande affär med planer och finter. Då förslagsmakaren ertappas, är han som en hund i en kyrka, hvilken alla menniskor sparka ifrån sig, eller som en kruttunna, hvilken ingen vill hafva till granskap.

Man säger, att fattigdomen är ett sjette sinne, och nog behöfdes det väl, ty många skuldsatta tyckas hafva förlorat de andra fem, eller ock voro de födda utan sundt förnuft, ty det ser ut som om de inbillade sig, att man genom att låna icke blott ådrager sig skulder utan äfven betalar dem. Vinglaren lånar af Per och betalar Pål och menar sig så hafva kommit ur stöpet, ehuru han i sjelfva verket blott klifver ned med ena foten för att komma derur med den andra. Det är konst att raka ett ägg eller att rycka håren från en flintskalle, men begge delarne äro dock mycket lättare än att betala skulder ur en tom pung. Simson var en dugtig karl, men inte kunde han betala skulder utan pengar för det, och en narr är den, som tror han kan göra det

genom krångel. Hvad det beträffar att låna pengar hos pantlånare, så är det detsamma som om en drunknande hugger tag i en rakknif; de som låna ut pengar, vare sig judar eller hedningar, plocka vanligtvis gässen, så länge de hafva en fjäder. För att komma på det klara, måste man draga in sina utgifter och spara sina inkomster; du kan icke på samma gång gifva ut din slant och betala skulden dermed. Drag in på staten, om kassan är tom. Tro icke att det fins något annat sätt att komma ur skulder, än att betala kontant. Löften göra skulder, och skulder göra löften, men löften betala aldrig skulderna: lofva är bra, hålla är bättre. En hederlig mans ord borde vara lika bindande som en ed, och han borde aldrig lofva att betala, förrän han har ljusa utsigter att kunna göra det i rätt tid; de som med falska löften söka slippa undan att betala, förtjena ingen barmhertighet. Det är mycket bra att du säger: "Jag är ledsen etc.," men —

"Om du också är ledsen i hundrade år,
Lika hotande skulden dock öfver dig står."

Jag är emellertid rädd för, att jag lika väl kunnat gifva alla dessa goda råd till min husbondes tuppar och hönor, som till dem, hvilka gifvit sig in på den vägen att slösa med andras medel, ty de förmaningar man ger sådana menniskor, gå in genom det ena örat och ut genom det andra; nå väl, de som icke vilja se upp med ögonen, få väl se upp med pungen, och den som icke vill taga emot råd för godt pris, får köpa dyr ånger; men för ungt folk, som nyss kommit ut i verlden, kan ett godt ord vara guld värdt, och se här Janne Åkermans predikan, korteligen framställd i tre punkter: lef alltid något litet under dina tillgångar, sätt dig aldrig i skuld, och kom ihåg att —

"Den som går i borgen, han går i sorgen."

XIII.

Hemmet.

Det lilla ordet *hem* ljuder alltid som musik för mina öron. Det klingar som ett ljufligt klockspel, och dess toner tränga djupt in i själen. Föga betyder om det är en halmtäckt koja eller ett ståtligt palats, hemma är hemma, om det är aldrig så ringa, och jag vet ej en plats på jorden så kär för mig som den. Fritt må gräsmattan växa grön på taket, och mossan må gerna blomma upp på halmen. Lustigt qvittra sparfvarne, och gladt sjunga svalorna kring den präktiga jordlapp, som är min hvila och förnöjelse. Hvar fogel älskar sitt eget bo; ugglan tycker, att den gamla tornruinen är den skönaste under månen, och räfven håller före, att hans jordkula är alldeles märkvärdigt treflig. Då patrons Putte vet att han går med hufvudet vändt mot hemmet, minn sann, han behöfver ingen piska, utan tycker det är bäst att släppa till allt hvad ånga der fins; och jag är alltid af samma mening, ty hemvägen är för mig det bästa vägstycke i hela landet. Jag tycker mera om att se röken från min egen skorsten, än elden på en annans spis; det är något vackert att se, huru den hvirflar upp ibland träden. Kall potates vid mitt eget bord smakar bättre än fogel vid grannens, och syrenen vid min egen förstuqvist är den raraste jag någonsin luktat. Då man är borta hos vänner och bekanta, så göra de sitt bästa till, men det är dock inte detsamma som hemma. "Var som hemma här," brukar man säga, ty hvar och en vet, att "känna sig hemma" är detsamma som att hafva det trefligt.

"Öst och vest,
Hemma bäst."

När du är hemma, så är du ju hemma, och hvad

vill du mer? Inger ser snedt på dig, din aptit må vara än så stor; och inte behöfver du frukta för att ligga under fuktiga lakan. Hvar tupp kan ju gala på sin egen dynghög, och en hund känner sig som ett lejon då han är hemma. En sotare är herre under sitt eget tak. Hemma hos sig sjelf behöfver man ej vara rädd för hvarje ord, för att någon fiende står på lur, ej heller behöfver man hålla sitt hjerta inom lås och bom; utan så snart dörren är stängd, är man i frihetens tempel, och ingen fins det som nosar och spanar efter en.

Man talar om härliga utsigter, vackra landskap och förtjusande taflor, men jag har något att visa, som i mitt tycke gör allt det andra till bara skräp i fråga om skönhet: och det är Janne Åkermans stuga, med panna på elden i spisen, sjungande som en liten oskyldig, svart engel, och katten der bredvid i ljuf slummer framför brasan, medan gumman min sitter i sin stol och stoppar strumpor, och barnen rusta omkring i rummet, fulla af odygd som små lamungar. Det är något riktigt besynnerligt, och kanske några ibland er inte vilja tro det, men våra småttingar äro riktiga skönheter, alltid en eller ett par marker tyngre än andra barn af deras ålder, och dock är det icke hälften så påkostande att fostra upp dem som andras barn. Lita på det, hustru min skulle inte stå ut halfva tiden, om grannen hade bedt henne att se om en främmande unge, men hennes egna barn tyckas icke alls trötta ut henne; nå, min tro är den att det kommer sig alltsamman deraf, att de blifvit födda i vårt hem. Och på samma sätt är det med allt annat: vår gränd är den vackraste i hela nejden, derför att det är vid den, som vårt hem är beläget; och min trädgård är ett riktigt litet paradis, inte för någon annan särskild orsak än den — och den duger nog —, att den ligger bredvid den gamla kojan, der vi äro hemma.

Jag kan icke förstå, hvarför så många arbetare tillbringa sin afton på krogen, då den husliga härden dock skulle vara mycket bättre för dem och mycket billigare också. Der sitta de, timme efter timme, pimplande och snarkande, och glömma bort de stackars kära hustrurna der hemma, som äro till hälften utsvultna och utpinade af att vänta på dem. Deras pengar rinna ned i krögarens låda, i stället för att de borde bereda deras hustrur och barn trefnad; den smula sundt förstånd de ega, dränka de i bränvin och öl. Sådana der gynnare borde genompiskas, och de som uppmuntra dem dertill och lefva på deras slöseri, förtjena att smaka tjockändan. De der ölstugorna äro en riktig förbannelse för landet — de hafva aldrig något godt med sig, och det onda de göra kan ingen tunga beskrifva; krogarne äro dåliga nog, men ölstugorna äro en pest; jag önskar, att den som dref igenom den lag, som tillåter sådana, blefve ålagd att underhålla alla familjer, som genom dem kommit på obestånd. Bierstugorna äro hemmets fiender, och derföre ju förr deras rättigheter dragas in, desto bättre; fattigt folk behöfver icke sådana nästen, de rika icke heller, de äro från början till slut bara elände och uselhet. Allt som skadar hemmet och hemlifvet, är en förbannelse och borde efterjagas och utrotas, liksom skogvaktarne göra med ohyran i ungskogen.

Familjefäder borde försöka göra hemmet trefligt och heligt. Det är en usel fogel, som skämmer sitt eget bo, och en usel karl, som gör sitt hem otrefligt. Vårt hem borde vara en liten kyrka med inskriften "Helgadt åt Herren" öfver dörren, men det borde aldrig vara ett fängelse, der det är godt om regler och ordningar, men föga kärlek och intet nöje. Äkta ståndet är icke idel socker, men får nåden bo i hjertat, så förtager

den mycket af den bittra smaken. Gudsfruktan och kärlek kunna lära en menniska att, som fogeln i häcken, sjunga midt ibland tistel och törne och till och med locka andra med sig att sjunga. Det borde vara mannens nöje att vara sin hustru till nöjes, och hustruns omsorg att hafva omsorg om sin man. Den som är öm emot sin hustru, är öm emot sig sjelf. Jag är rädd att somliga män låta sig blott regeras af sjelfviskhet, och då det är fallet, är huslig lycka allenast ett sken. Då män och hustrur äro väl sammanokade, huru lätt blir icke lasset! Icke hvarje par parar sig väl tillsamman, och det är så mycket mer att beklaga. Den enda strid, som kan komma i fråga i ett verkligt hem, är täflingsstriden om hvilken som kan bidraga mest till att göra familjen lycklig. Ett hem bör vara ett Betel, icke ett Babel. Husbonden bör vara husets band och knyta alla väl till samman såsom en hörnsten, men icke krossa allting som en qvarnsten. Hårda och tyranniska familjefäder böra icke göra anspråk på att gälla för kristna, ty de handla i rak strid mot Kristi bud. Hemmet måste icke desto mindre vara ett ordningshem, eljest blir det ett dårhus och en skam för hela trakten. Om fadren släpper tömmarna, så ligger familjevagnen snart nere i diket. Här behöfves då en vis blandning af kärlek och bestämdhet; men hvarken sträfhet eller vekhet håller hemmet i en lycklig ordning. Ett hem är icke mera hem, om barnen ej veta att lyda, det är då snarare en pina än ett nöje att vara der. Lycklig den, som är lycklig i sina barn, och lyckliga de barn, som äro lyckliga i sin fader. Icke alla fäder äro visa. Några af dem likna Eli och skämma bort sina barn. Det bästa sättet att skaffa sig ett kors i sina barn är att aldrig stryka ett kors öfver deras vilja. De som aldrig låta sina barn smaka riset, få icke undra på om barnet till slut blifver

ett ris för dem. Salomo säger: "Tukta din son, så skall han vederqvicka dig och göra din själ vällust." Jag har icke fått klart för mig, att det fins någon i våra dagar, som är visare än Salomo, fast många finnas, som tro det om sig. Unga fålar måste späkas, eljest blir det vilda hästar utaf dem. Somliga fäder äro idel eld och lågor och brusa upp i vredesmod vid barnens minsta fel; detta är dock värre än motsatsen och förvandlar hemmet till ett litet helvete, då det borde vara en himmel. Vindstilla gör mjölnaren lat, men ett öfvermått af vind stjelper omkull hela qvarnen. Den som slår till i vredesmod, slår vanligen miste och förfelar sitt mål. Då Gud hjelper oss att hålla tömmarna stadigt, men utan att skada hästens mun, då går allt väl. Då hemmet styres och ledes efter Guds ord, kunde vi väl inbjuda englarna att gästa hos oss öfver en natt, och de skulle bestämdt icke kunna annat än känna sig hemma.

En hustru bör känna, att hemmet är hennes rätta plats, ja hennes kungarike, hvars lycka och väl hufvudsakligen beror på henne. Usel och låg är den hustru, som med sin tunga drifver mannen sin väg. En man sade härom dagen till sin hustru: "Knyt opp din piska"; låt din tunga få ro, ville han säga; det måtte vara ett jemmerligt lif att alltid snärtas af en sådan piska. Man säger, att då Gud gaf mannen tio mått af talets gåfva, så kilade qvinnan sin väg med nio derutaf, och i några fall fruktar jag uttrycket har sin riktighet. En oordentlig, snuskig och pratsam hustru kan vara nog att göra mannen galen; och om han en afton går och sätter sig på krogen, så är hon skulden dertill. Det är ett ynkligt lefverne, der hustrun i stället för att vörda sin man ständigt hackar och gnager på honom. En högtid måtte det i sanning vara, då sådana hustrur

blifva hesa, och det är synd, att de icke hafva lika många blemmor på tungan som tänder i munnen. Gud bevare oss alla från sådana hustrur, som äro englar ute på gatan, helgon i kyrkan och djeflar i hemmet. Jag har aldrig smakat på den beska soppan, men jag beklagar af min innersta själ de stackare, som hvar enda dag af sitt lif måste hafva sådan kost.

Visa mig en kärleksfull make, en förträfflig hustru och välartade barn, och det säger jag, att icke den snabbaste häst, som någonsin ilat vägen fram, kunde föra mig på ett helt år till någon ort, der jag kunde få skåda en ljufligare syn. Hemmet är den mest storartade af alla inrättningar och stiftelser. Tala om riksdagens båda kamrar, jag är nöjd med min lilla lugna kammare i hemmet. Braska bäst ni gitter om voteringar och reformer, jag röstar för att rensa min lilla täppa och lära barnen sina sånger. Rösträtt och öfriga rättigheter äro en god sak för sig, men först och främst sätter jag den förmånen, att hafva full besittningsrätt till min egen koja. Grundlagen känner jag icke mycket till, men om den betyder så mycket som ett fredligt hem för hvar man, så hurrar jag för den af hjertans grund.

Jag önskar att våra höga vederbörande icke måtte splittra sönder hemmet för så många fattiga hushåll genom den der afskyvärdt obarmhertiga fattiglagen. Den passar vida bättre för en skock röda indianer, än för hyfsade menniskor. En stackars åkare berättade mig härom dagen, att hans hustru och barn voro alla intagna på försörjningen, och hans hem upplöst, bara i följd af den grymma fattiglagens bestämmelser. Han hade åtta små och sin hustru att lifnära på tio kronor i veckan, och det skulle dessutom räcka till hyran; på sådana vilkor kunde han icke hänga ihop; om nu församlingen hade kommit honom till hjelp med en obetydlighet, ett

eller ett par bröd och ett par kronor i veckan, så hade han kunnat knoga sig fram, men omöjligt, icke ett öre utom inrättningen; dö af svält, det var deras oundvikliga lott, såvida de ej ville in på arbetshuset. Den arme mannen hade då ingen annan utväg, än att med många bittra tårar och hjertequal sälja sina smulor och är nu en menniska utan hus och hem, och dock är han en driftig arbetare och har tjenat på ett och samma ställe nära tjugu år. Sådant är ganska vanligt, men det borde ej så vara. Hvarför kunna icke de verkligt behöfvande få en liten hjelp, utan att med det samma tvingas att blifva fattighjon? Hemmet är samhällets grundpelare, och den borde icke på det sättet förvandlas till grus genom sådana okristliga lagar. Jag önskar att jag vore en talare och förstode mig på politik, jag skulle icke bry mig ett dyft om konservativa och liberala, men jag skulle stå upp som ett lejon för den fattiges hem, hvilket, det ville jag säga både herremän och patroner, är lika kärt för honom som deras palats äro för dem, och ibland mycket mer.

Hade jag icke något hem, skulle verlden vara som ett stort fängelse för mig. Många af mina vänner hafva emigrerat och hålla nu som bäst på att bryta sig nyodlingar i Amerika och Australien. Fast stenen har rullat för dem, hoppas jag dock det må växa mossa derpå, ty då de voro hemma, voro de som den rufvande hönan, som får intet korn. Det är visst och sant, de här hårda tiderna kunna gifva en menniska lust att flyga, men jag är bunden med foten vid mitt eget hem, och om Gud så vill, så hoppas jag att få lefva och dö bland mitt eget folk. Det kan väl hända, att det är mycket som är bättre i Tyskland och England, men gamla Sverige för mig, det blifver jag vid.

XIV.

Menniskor, för hvilka det gått utföre.

Ingen menniskas lott här i verlden är tillräckligt känd, förr än hon är död: föränderlig lycka är lifvets lott. Den som nu åker i vagn, den tid kan komma, då han måste tvätta den. De som såga plank, byta om plats, och den som står ofvantill, får kanske härnäst i sin tur gå ned i gropen. Inom mindre än tusen år skola vi alla vara både skalliga och utfattiga dertill och hvem vet, hvad som händer honom dessförinnan? Tanken på att vi sjelfva en vacker dag kunna komma att stå under fönstret, bör göra oss försigtiga, då vi slå ut diskvatten. Med det mått vi mäta, skall oss mätet varda, och derför må vi väl se till, huru vi behandla de olyckliga.

Ingenting fyller mig med mera leda för menniskonaturen än att se det sätt, hvarpå menniskor behandla sina likar, då de ramla utför lyckans stege: "Ned med'en," skriker man, "han dugde aldrig till något."

"Ned bland de döda, kör ned'en, kör ned'en,
Ned bland de döda, gräf ned'en, gräf ned'en."

Hundar vilja icke äta hvarandra, men menniskor låta sig smaka att äta upp hvarandra som kannibaler, och skryta till och med deröfver. Det gifves tusenden här i verlden, hvilka flyga åstad som gamar för att slå ned på en affärsman eller handtverkare, så snart han råkar i någon förlägenhet. Der aset är, dit församla sig örnarne. I stället för en liten handräckning, gifva de den sjunkande mannen en hoper ovett och skrika: "det var rätt åt'en." Den som får en knuff af olyckan, den vilja alla menniskor åt. Om försynen slår honom, vips börja alla piskor att smälla. Hunden drunknar och genast komma alla hans vänner och hälla öfver honom

sina pytsar. Trädet har fallit, och hvar och en kilar efter sin yxa. Huset står i låga, och alla grannarne komma fram och värma sig. Mannen har råkat illa ut, och derför gifva vännerna honom en upptuktelse; han har stupat på vägen, och de låta sina kärror gå öfver honom; det har gått ikull för honom, och egennyttan ropar: "Han kan gerna ligga der, så mycket bättre rum blir det för dem som hålla sig uppe."

Huru grämande är det icke, då de som slogo om kull dig, sparka dig till på köpet för att du icke stiger upp! Det är icke särdeles roligt att höra, att man har varit en stor narr, och att man på femtio olika sätt kunnat reda sig ur svårigheterna, bara man haft ögonen på rätta stället. Du borde icke ha tappat spelet; till och med Pelle Dumbom kan se hvar du gjort ett dumt drag. *"Han borde ha stängt till stalldörren;"* ja, det kan hvar menniska förstå, men ingen kommer och erbjuder sig att köpa honom en ny häst. *"Åj, åj, åj, så synd det var, att han gick så långt ut på isen!"* Mycket sant, men det hjelper icke den stackarn från att drunkna. Då en menniskas rock är trådsliten, så är det ingen konst att sticka ett hål deruti. Goda råd äro usel föda för en hungrig mage.

"I orden stor, i handling klen,
En trädgård, full med ris och sten."

Låna mig en repstump att binda ihop draglinorna med och gör sedan gerna anmärkningar mot mitt gamla seldon, bara jag väl kommit hem. Skaffa min gamla krake litet hafre, och säg sedan åt honom att lunka på. Ni känner det så ömt för mig, jag är er mycket förbunden för det, men var så god och känn i fickan på er, annars så strunt i era känslor.

De flesta menniskor, för hvilka det går utföre, möta Judas, förr än de komma alldeles ned. De som de i

sina bättre dagar gifvit någon hjelp, förgäta vanligen sin skuld eller återgälda den med fiendskap. Den unga qvisten skyndar sin väg med saften från det gamla trädet. Fålen diar sin moder och sparkar henne sedan. Det gamla ordspråket säger: "Det var jag som lärde dig att simma, och nu vill du dränka mig," och många gånger slår det verkligen in. Hunden viftar med svansen, tills han får benet, och sedan morrar och biter han åt den som gaf honom det. Bröd uppätet, fort förgätet, och den hand som gaf det, får förakt till baka. Ljuset lyser för andra och brinner sjelf ned. I de flesta fall är ingenting lättare förgätet än en vänskapstjenst. Hvar och en sig sjelf närmast, lyder verldens gyllene regel, och vi veta alla, hvem som tar den fetaste biten. Räfven är rädd om sitt eget skinn, och det faller honom icke in att vilja mista svansen af tacksamhet mot en vän.

En ädel själ tager alltid de svagas parti, men ädla själar färdas icke ofta på våra vägar; de äro lika sällsynta som örnar; skator, hökar och glador kan man få tjogtals, men den ädlare rasen ser man icke en gång i sitt lif. Fick man väl nånsin höra kråkorna sjunga liksång öfver ett dödt får, innan de åto det? — Nå, det är alldeles det samma som när grannarne ge sig till att skrika: "Åj, åj, åj! Hur gick det till? Kära hjertandes, kära hjertandes!" och sedan börja de att arbeta på att få hvar sin del i rofvet. De flesta menniskor äro så hjelpsamma, der man icke behöfver dem; der de resande få se en stenhög, dit kasta de alla hvar sin sten; alla kockar smörja den feta grisen, men den magra blir bränd.

"Då lyckan är med, har du talrika vänner,
Då lyckan är mot, knappast någon dig känner."

Då vinden blåser, stå alla till tjenst. Medan grytan kokar, står vänskapen i blom. Men för fattigkojorna akta sig nog smickrare, och den vissnade rosen får ingen friare. Alla grannarne äro kusiner till den rike, men den fattige är okänd af sina egna bröder. Då vi hafva en tacka och ett lam, så ropar man öfver allt: "Se goddag, kära du!" Nådig patron hörs hela fjerdingsvägen, bara han hviskar, men Madam Fattiglapp hörs icke tvärs öfver trädgårdsstaketet, hon må skrika aldrig så. Menniskor äro genast färdiga att hälla vatten i en full tunna och bjuda dem på kalas, som icke äro hungrige, emedan de vänta att få lika godt eller bättre igen. Har du en gås, får du en gås. Har du en häst, så får du gerna låna en till. Det är säkert att låna hafre åt den som har logen full med hvete, men hvem vill låna eller skänka åt den som ingenting har? Ja, hvilken, min sann, om icke möjligtvis någon gammalmodig, enfaldig stackare, som tror på sin bibel och älskar Herren och derföre gifver, "icke hoppandes något igen?"

Jag har observerat visst herrskap, som låtsas vara så goda vänner mot en fattig afsigkommen stackare, bara derför att det ännu fins något qvar på hans ben, som de kunna skrapa af. Lagkarlen och pantlånaren skola nog taga den stackarn under sina vingars skugga och sedan hacka honom med sina näbbar, tills ingenting är qvar. Då sådane gynnare visa sig mycket artiga och förekommande, bör fattigt folk vara på sin vakt. Det var intet godt tecken, då räfven gick in i hönshuset och sade: "God morgon på er alle samman, mina kära vänner!"

Sådana för hvilka det gått utföre, böra dock icke förtvifla, ty Gud lefver än, och han är deras vän, som inga vänner hafva. Fins der icke någon annan, som sträcker ut en hjelpsam hand åt den olycklige, Herrens hand skall för visso hjelpa dem, som förtrösta på ho-

nom. Den gudfruktige kan väl komma i elden, den skall dock icke bränna honom. Hans hopp kan väl sjunka djupt ned, det drunknar dock ej. Han fattar nytt mod, med frimodigt hjerta klifver han branten uppföre och kommer öfver morasen, der de andre stupa och förgås. Så länge lif, så länge hopp. Derföre, min vän, om du ramlat af lyckans rygg, så beder dig Janne Åkerman att icke ligga qvar i diket, utan upp med dig och försök på nytt. Jonas gick till hafsbotten, men han kom i land ändå, bara så mycket bättre för sin våta färd.

"En fogel i bur
Kan väl komma derur;
Fast jag sjunker i dy,
Till min Gud vill jag fly,
Mig förtro åt hans nåd,
Ty för allt vet han råd;
Han hugsvalar i nöd
Och mig frälsar från död."

XV.

Hopp.

Ägg äro ägg, men några af dem äro ruttna, och förhoppningar äro förhoppningar, men många af dem äro bedrägliga. Förhoppningar likna qvinnor; hos dem alla finner man en anstrykning af engel, men det ges två slag af dem. Lill-Janne, pojken min, har roat sig med att blåsa ut en hop fogelägg och träda upp dem på en tråd; jag har gjort på samma sätt med förhoppningar, och se här några utaf dem, goda och dåliga och af mellansorten.

Den sangviniske mannens hopp hoppar upp i ett ögonblick, liksom en trollgubbe ur asken; den drifves af fjädrar och ej af sundt förnuft. När helst en sådan menniska tittar ut genom fönstret, så ser hon bättre tider komma, och ehuru det alltsammans bara fins till i hennes egna ögon och ingenstädes annars, så är det dock en mycket trefligare vana att se gröt och mjölk i månen, än att knarka åt allt som en tvåbent groda. Sådana slags bröder kan det vara bra att ha med sig i sällskap på vägen en beckmörk natt, när regnet häller ned, ty de hafva alltid ljus och lykta i sina ögon och en varm brasa i hjertat. Akta dig blott för att af honom låta dig förvillas, och då kan du vara trygg i hans sällskap. Felet hos honom är det, att han räknar sina kycklingar, innan de blifvit kläckta, och säljer sillen, förr än han har honom i noten. Alla hans sparfägg måste ovilkorligt blifva trastar, allra minst, om icke rapphönor och fasaner. Det är redan full sommar, ty han har sett en enda svala. Han är säker på att göra sin lycka i den nya butiken, ty han hade icke haft den öppen i fem minuter, förr än två af grannarne trängdes om att komma in; den ene af dem ville hafva en kaka på kredit, och den andre bad att få vexla en krona. Han är säker på att patron N. N. blifver hans kund, ty han såg honom läsa på skylten öfver boden, då han red förbi. Han tror icke att glas kan gå i kras, utan gör vissheter af möjligheter. Nåväl, ehuru han är litet vek ibland, den fromma själen, fins dock mycket hos honom att berömma, och jag tycker om att erinra mig ett af hans lustiga infall: "Säg aldrig *dö*, förr än du är död, och då tjenar det ingenting till, derför låt bli det." Det fins flere lustigkurrar här i verlden, ser ni, än Janne Åkerman.

Min granne herr Otur väntar på att hans gamla faster skall dö, men gumman har lika många lif som

nio kattor, och min tanke är den, att då hon dör, så lemnar hon sin lilla styfver till den nyligen inrättade Räddningsanstalten för sjuka kattor eller vilsekomna hundar, förr än hennes brorson Pelle skulle få ett öre. Stackars varelse, han är rigtigt på kneken, och han skjuter hela skulden på gummans goda hull. Han fortfar emellertid att hoppas beständigt och blir värre och värre, ty medan gräset växer, så dör kon. Den som väntar på en annans död, har ett långt rep att hala på, och den som håller hetsjagt efter testamenten, behöfde väl jernskor. Den som väntar på de dödas skodon, får länge gå barfota; den som väntar på sin farbrors ko, behöfver ej fjeska med att breda på smöret. Den som lefver på hoppet, får en mager diet. Om Pelle Otur aldrig haft en faster, torde hända han vikit upp skjortärmarne och arbetat sjelf, men nu sade man honom, att han var född med en silfversked i munnen, och det gjorde honom till en sked, så att han icke duger mera till att arbeta, än en ko till att fånga harar. Om någon har lust att lemna Janne Åkerman ett testamente, så tackar han så mycket, men man torde vara så god och icke underrätta honom derom på förhand, ty det kunde då lätt hända, att han icke plöjde så raka fåror; hellre må de då göra det dubbelt så stort och bereda honom en öfverraskning. Men på det hela taget vore det dock bättre att lemna pengarna till Missions-skolan eller Barnhemmet, ty de blifva väl använda i begge fallen. Jag önskar att folk måtte tänka mindre på fallfrukt och i stället plantera flera äppelträd. Förhoppningar som spira upp ur grafvar äro grufliga misstag; och då de förlama en menniskas egen handlingskraft, äro de att likna vid galggubbens rep, som dinglar kring halsen på dödsfången.

Somliga menniskor föddes den första April och

hoppas beständigt utan rim och reson. Deras skepp är just nu på väg hem, de skola nu åstad och gräfva upp en skatt, eller ock få de höra något nytt som bådar dem lycka. Stackars tokar, de hafva väder i hjernan och drömma, medan de äro vakna. De få nog länge sitta och gapa, innan stekta sparfvar flyga i munnen på dem, och dock synas de på fulla allvaret tro, att något lyckans vindkast, någon gyldene fallfrukt en vacker dag skall skjuta fram dem och göra dem till herrar. De hoppas att få åka i egen vagn, och ett tu tre se de sig inkörda i ett hörn så trångt, att vagnshjulen ej ens kunna gå öfver dem. Du får hvissla länge, innan guldfinkar komma och sätta sig på din tumme. Det händer väl någon enda gång, att en af tusenden råkar ut för en förmögenhet, men tusenden ruinera sig sjelfva genom fåfänga förhoppningar. Bered dig på att få hälften af hvad du förtjenar, en fjerdedel af hvad du har att fordra, och icke ett korn af hvad du lånat ut, och du träffar pricken nära; men att vänta på en förmögenhet, som skulle falla från månen, det är att bete sig som en narr. Vi böra hoppas, men inom de gränser som föreskrifvas af sunda förnuftet och den gamla goda boken. Hoppet stöder sig vid ett ankare, men detta ankare måste hafva en grund att hålla sig fast vid. Ett hopp utan grund är en tunna utan botten, en häst utan hufvud, en gås utan kropp, en sko utan sula, en knif utan blad. Hvem annan än Kalle Toker skulle väl börja med taket, för att bygga huset? Det behöfs ju en grundval. Hopp är icke hopp, utan lutter galenskap, då man hoppas omöjligheter eller väntar på skörd utan att hafva sått eller på lycka utan att handla rätt. Slikt hopp leder till "stor i munn', i ullen tunn;" det glindrar som en lysmask och narrar menniskan i diket. Der sitter gubben "Fattig-Olle" på arbetshuset och ordar bestän-

digt om att han rår om en stor egendom, skada blott att den orätte innehafvaren stänger honom ute derifrån; han hette sjelf egentligen Jonsson eller Johansson, och någon med det namnet har dött någonstädes och lemnat efter sig så mycket pengar, att det kunde räcka till att köpa sjelfva banken för, och en vacker dag så får han nog sin del deraf, han också; men under tiden tycker Fattig-Olle, att den der fattigsoppan är mager kost för en så fin herres mage; han har lofvat mig att få ett eller ett par tusen, då han får ut sin förmögenhet, och för dem tänker jag bygga mig ett luftslott, dit jag skulle rida på en qvastkäpp. Stackars krake, likt så många andra har han väderqvarnar i hufvudet, och sitt testamente tör han väl kunna sätta upp på sin tumnagel. Lita på det, att plöja i vädret är icke hälften så inbringande som det är lätt: den som här i verlden hoppas att få mera än hvad han med eget arbete kan förtjena, han är lik den som hoppas att finna aprikoser på en surapel. Den som gifter sig med en slamsig och fåfäng flicka, i hopp att få henne till att blifva en god hustru, han kunde lika väl köpa en gås och vänta sig få en mjölkko deraf. Den som tar sina pojkar med på krogen och hoppas att de skola växa upp till nykterhetsvänner, han sätter kaffepannan på elden och väntar att den skall se lika blank ut ändå. De menniskor kunna omöjligt vara vid sina sinnen, som brygga med dåligt malt och vänta att få godt öl, eller som föregå med dåliga exempel och räkna på att få välartade barn. Du kan hoppas och hoppas, tills det svider i hjertat; men då du skickar din pojke upp i skorstenen, så är han svart, då han kommer ned, trots allt hvad du hoppas. Lär barnet att ljuga, och hoppas sedan att det skall växa upp till en hederlig menniska; hellre då sätta in en geting i en tjärtunna och vänta att han bereder dig honung! Och

hvad beträffar det tillkommande lifvet, så är det mycket att beklaga, att menniskor icke äro litet mera varsamma, då de tala derom. Om en menniska super i hjel sig, fins det alltid någon till hands som säger: "Jag hoppas, han gick hädan i frid." Det är nog mycket bra att önska, det så vore, men att hoppas, det är en annan sak. Menniskor vända sig med ansigtet mot helvetet och hoppas att de äro på väg till himmelen: hvarföre gå de icke lika gerna ut i smutspölen och hoppas komma torrskodda derur? Förhoppningar om himmelen äro en allvarlig sak och borde väl pröfvas efter Guds ord. En menniska kan, såsom Herren säger, lika gerna hoppas att samla drufvor på törnebuskar eller fikon på tistlar, som att hoppas salighet i ett annat lif, sedan hon här lefvat ett dåligt lif. Det fins blott en enda klippa, som duger till grundval för goda förhoppningar, och det är icke Petrus, som påfven säger, ej heller är det sakramenten, såsom det gamla romerska villdjurets yngel säger oss; utan allenast Jesu Kristi förtjenst. Dervid allena vill Janne Åkerman hvila, och han fruktar sig ej, ty det är ett säkert fotfäste, som hvarken af lif eller död kan skakas: men jag får icke börja att predika, och derföre, var bara god och kom ihåg att förmätenhet är en stege, som bryter nacken af den som klättrar derpå, och låt bli det försöket, om du annars är rädd om din själ.

XVI.
Utgifter.

Att förtjena pengar är en lätt sak mot att använda dem väl; hvilken som helst kan gräfva upp potates, men det fins icke en qvinna bland tio, som kan koka dem bra. Menniskor blifva icke rika af hvad de för-

tjena, utan af hvad de spara. Många menniskor som hafva pengar äro lika tomma på vett, som ett svin på ull; de äro barn i förståndet, ehuru de äro på femtiotalet, och låta hundrakronorna dansa flottgås, som pojkar göra med stenarna. Hvad deras fäder skrapade i hop med räfsan, det kasta de bort med skofveln. Efter gnidaren kommer slösaren. Man säger ofta om slösaren, att hans gamle fader icke var vän mot någon menniska mer än sig sjelf, och nu är sonen ingen annans fiende mer än sin egen; verkliga förhållandet är, att farsgubben gick till helvetet på den magra vägen, hvaremot hans son beslutat sig för att gå den feta. Så snart slösaren får ut sin förmögenhet, försvinner den som en smörklimp i munnen på en vindthund. För honom är det beständigt första April; han ville köpa en elefant för godt pris eller täcka sitt hus med pannkakor; ingenting är för dåraktigt för att kittla hans inbillning; pengarne bränna hål i hans fickor, och han måste kasta bort dem, beständigt skrytande med sitt valspråk: "Låt pengarna gå, Gud hjelper ändå." Han vill icke vänta med att klippa fåren, till dess han har dem; han beräknar sin inkomst på förhand, drar på sitt kapital och dödar så tuppen, som värper guldägg, och ropar sedan: "Åh, hvem kunde ha trott det?" Han spar aldrig uppe vid kanten, men han tänker spara, när han kommer till botten, säger han. Han lånar mot hög ränta af Herrar "Klå, Slakta och Ät," och då han kommer utblottad ur leken, så skjuter han hela skulden antingen på advokaterna eller de dåliga tiderna. Ja, tiderna voro aldrig goda för slösande latmaskar, och om de vore goda för dem, så skulle de vara dåliga för alla andra menniskor. Att menniskor hafva så brådt om att göra sig till tiggare, är en rigtig gåta, men nu för tiden är folk rigtigt galna med sina kapplöpningar, sina vad, sitt dagdrifveri

och sin spekulationsyra, så det tycks som man skulle åka lasstals till Fattighuset hvarenda dag. Kontanta pengar måste för somliga menniskor vara en rigtig raritet, och dock svänga de sig som rigtiga herrar. De äro patroner utan mynt, hvilket är just det samma som pannkakor utan mjöl.

> Den som ofta spenderar med lustiga bröder,
> Han ladorna tömmer och kistorna öder.

Och om då litet spel kommer dess utom till detta fria lefnadsättet, så smälta pengarna bort som snöbollen i ugnen. En ung spelare kan vara säker på att i sin ålderdom blifva en tiggare, om han lefver så länge.

> Den ledes visst af satans band
> Som korten ofta tar i hand.

Det finnas flera åsnor än de som hafva fyra ben. Jag är ledsen att säga, att det finnes ibland arbetsklassen såväl som bland de fina herrarna stackare, hvilka icke hafva någon annan förmögenhet än sitt arbete och inga andra armar som arbeta för familjen än deras egna, de kunna likväl icke låta bli att slösa bort sina små, hårdt förvärfvade förtjenster på krogen eller förlustelseställena! De hafva icke förr fått ut sin aflöning, förr än de begifva sig i väg till "Röda hunden" eller "Lilla Hasselbacken" för att med sin andel af narrstyfrar bidraga till att underhålla källarmästarens röda näsa och runda figur. Genom att dricka vatten blir en karl hvarken sjuk eller skuldsatt, ej heller hans hustru enka, och likväl fins det många som knappt nog veta hur det smakar; men öl och bränvin, som det klunkas ned af en mängd arbetskarlar, är ingenting annat än elände och död. Der sitta de slöa, dåsiga träskallarne vid krogdisken och skölja bort ifrån sig hvarenda smula förnuft de någonsin haft. Jag tror emellertid att den jordbrukande

befolkningen på landet förstår sig något mera på en god hushållning, än hvad hufvudstadsborna göra, ty fastän de ej ha godt om pengar, ser man dock alltid deras familjer snygga och trefliga om söndagarna. Det är väl sant, att hyrorna icke äro så dryga på landet som i staden, och så har man sin lilla trädgårdstäppa; men å andra sidan förtjenar arbetsfolk i hufvudstaden rätt vackert med penningar och de hafva många tillfällen att köpa för godt pris, som landsborna sakna; och på det hela taget, håller jag det för att vara en ganska god hushållning, då man föder familj på landet för tio kronor i veckan, hvaremot den hushållar illa, som icke tar sig fram i hufvudstaden för tjugofem med lika många personer. Man kan till och med få se vissa familjer med små inkomster så glada som mössen i malten, och deremot andra lika olyckliga som råttor i fällan, fast de hafva dubbelt så stora tillgångar. Ingen vet hvar skon klämmer, utom den som bär den, men hushållning är en god sak, och lär en menniska att komma längre med sjuttiofemöringen än med kronan. Somliga koka soppa på en spik, men det fins andra som icke kunna få något födande ur en oxlägg. En del menniskor gå ut att handla med lika mycket klokhet, som Simson hade i axlarna, men icke mera. De göra inga bra köp; de förstå icke att lägga ut pengarna, så att de hafva fördel deraf. Köpare borde hafva hundra ögon, men desse hafva icke ens ett halft och öppna icke heller det; den var en klok man, som sade att om icke narrar ginge till torget, så skulle aldrig de dåliga varorna blifva sålda. De få aldrig ett öres värde för sitt öre, och det ofta derföre att de bara gå på jagt efter hvad som är billigt, icke besinnande, att det billigaste är vanligen det dyraste och att man icke kan få för en verklig kronas värde af en dålig vara. Då man får fem ägg för en femöring,

så äro fyra af dem ruttna. Fattigt folk köper ofta sitt förråd i mycket små portioner och betalar på det sättet i vädret; ty den som köper för fem öres värde i stöten, han bidrager icke blott att föda sin egen familj, utan äfven en annans. Hvarföre icke hellre köpa in på en gång så det räcker för två eller tre veckor, och på det sättet få allt billigare?

Menniskor spara ofta på orätt ställe och förderfva skeppet för två öre tjära; andra lägga sig på besparingar i smått och förgäta saker af större betydenhet; de äro kloke i fråga om öret och narrar i fråga om kronan; de spara vid svickan men låta allt samman rinna ut genom tapphålet. Andre åter igen köpa hvad de icke behöfva, för det fås för så godt pris; jag ville säga dem, att hvad de icke behöfva är för dyrt för dem, kostade det blott en vitten. Fina kläder göra stora hål i pungen för fattigt folk. Hvad i all verlden kan Janne Åkerman och sådana som i likhet med honom måste gå i hårdt arbete för det dagliga brödet, hvad kunna de hafva för behof af siden och sammet? Jag lider att se en tjensteflicka eller en arbetares dotter gå utspökad, som om hon trodde att folk skulle taga henne för en dam. Ingen fara, hela verlden kan nog skilja mellan en grodunge och en fisk, ingen misstager en vallmo för en ros. Låt mig se en qvinna i en nätt och treflig klädning, ren och snygg, och hvad skönhet beträffar, skall hon slå alla de der bjefsiga unga slamporna ur brädet. Om en flicka lyckats spara ihop några få kronor, må hon då köpa sig ett godt stycke ylletyg för vintern, innan hon låter sig frestas af skenfagra men onyttiga grannlåter. Köp hvad du tycker passar dig, och om det då inte passar för annat folk att gapa på, så kunna de gerna hålla igen ögonen. Alla qvinnor duga—antingen

till något eller intet, och hvilket dera det nu är, det ser man vanligen på kläderna.

Jag gissar att vi alle samman tycka att penningen går sin väg nästan för fort, men den är ju i alla fall gjord att löpa, och det tjenar till intet att lägga i hög. Det är väl svårt att se våra slantar kila bort som rymmande drängar och lemna oss i sticket, men det vore värre, om vi hölle dem qvar och läte dem blifva våra herrar. Vi böra försöka att, som pastorn brukar säga, "finna den gyldene medelvägen och hvarken vara slösare eller gnidare." Den får sina pengar bäst använda, som har den bästa hustrun. Mannen kan förtjena pengar, men endast hustrun kan spara dem. "Hustruns vishet bygger huset, men den oförståndiga rifver det ned med egna händer." Hustrun, tyckes Salomo vilja säga, är den som i sjelfva verket bygger upp eller rifver ned. En man kan icke få framgång, förr än han får sin hustrus medgifvande. En driftig husmoder är bättre än en god inkomst. Helsa god och hustru from är mannens bästa rikedom. Gu' signe dem, huru skulle det gå med oss dem förutan! Man säger väl, att de tycka om att gå sina egna vägar, men ordspråket säger också, att en hustru bör få sin vilja fram medan hon lefver, ty då hon dör, tecknar man ej ned hennes yttersta vilja. Vädret är så smältande varmt, att jag ej orkar hålla på med mitt prat längre, och derföre vill jag sluta med en visstump i den gamla stilen:

"Gu' signe dem då,
De gummorna små;
De fylla ändå
Våra kupor med honung och bin!
Fast vindarne slå,
De oss trösta ändå,
Stoppa strumpor också —
Och hvad mer, om de tömma vårt skrin!"

XVII.
Ett godt ord för våra hustrur.

I sista kapitlet körde vi upp vid skylten "En god hustru," och som der på stället fins mycket till bästa, om icke för kräken, så åtminstone för menniskan, så vilja vi stanna der en stund och doppa pennan i det der superfina bläcket, som icke har någon galla i sig. Då Janne Åkerman skrifver öfver ett så vackert ämne, måste han vara så städad som möjligt.

Det är förvånande, hvilken mängd gamla ordstäf det fins, som äro rigtade emot hustrurna. Äkta männen i gamla dagar visade den fula sidan af sina tungor, när helst de talade om sina kära makar. Åtskilliga af dessa ordstäf äro rent af förfärliga; som till exempel det der elaka ordspråket, att "Hvarje äkta man har två roliga dagar med sin hustru — den dag han med henne blir gift, och den dag han får lägga'na i grift;" och det här sedan, "Den som mister sin hustru och ett öre, han gör en stor förlust i öret."

Jag påminner mig en gammal ballad, som Pelle Qvick brukade sjunga om en man som hellre ville bli hängd än gift; den visar huru vanligt det var att nedsmutsa det äkta ståndet. Visan är nästan för amper att tryckas i en bok, men här är den dock, så godt jag minnes den:—

"En usling i en kärra fördes
Till galgen ut, och ömkligt hördes
Han be' om nåd, och nåd han fick,
Och kärran höll ett ögonblick.

'Kom, gift dig med en liten Eva,'
Skrek domaren, 'så får du lefva!'
'Usch nej, skall jag förbittra så
Mitt lif?' genmälte fången då.

'Här väntar pöbeln på sitt nöje —
Skall jag förbittra deras löje?
Det är ej stort att välja på,
Men hustrun är dock värst, kör på!' "

Slikt nonsens bevisar emellertid icke, att qvinnorna äro dåliga, utan endast att deras män äro ena krukor, eljest skulle de icke sätta i hop sådana afskyvärda nidvisor om sina följeslagarinnor genom lifvet. Den gren, som är mest rutten, brakar först, och det ser ut som om den maskulina sidan af hushållet vore den värsta, ty det är bestämdt den som kläckt fram de elakaste ordstäfven. Det har utan tvifvel funnits några förfärligt dåliga hustrur i verlden, hvilka hafva varit retsamma nog för att få en man till att säga:

"Om en qvinna vore så liten, som hennes dygder små,
Af en ärtepung visst finge hon kjol och hufva då."

Men hur många tusenden har det icke funnits, som varit sina män en verklig hjelp, mycket mera värda än sin vigt i guld! I bibeln läsa vi blott om en enda Jobs hustru och en enda Isebel, men Saror och Rebeckor finnas der i oändlighet. Jag är af Salomos tanke, att, i allmänhet taget, den som finner en hustru, finner en god sak. Om kryddkrämaren får i betalning en falsk silfverkrona, så talas derom i hela staden, men om alla de hundra äkta han tager emot, är ryktet merendels tystlåtet. En god hustru gör intet väsen af sig, och man hör ingenting om henne, men en trollpacka till hustru är känd öfver hela socknen. Tar man dem öfver en kam, så äro de rigtiga englar och alltför goda för hälften af männen.

Det länder qvinnorna till mycket beröm, att det finnes ganska få gamla ordstäf emot männen, ehuru i detta fall hvad som är soppa för gåsen, skulle komma

gåskarlen utmärkt till pass; och märren har lika goda skäl att sparka, som hästen. De måste vara ganska fördragsamma, eljest hade de väl gifvit männen sju för tu. De små sötungarna, de äro väl kanske qvicka i munnen, men det hör ju till naturen hos klockor och flickor att hafva tungor, som lätt komma i rörelse? De kunna dock icke vara så värst elaka, ty eljest hade de nog kräft ut hämd för de många grymheter, som blifvit sagda emot dem; och om de äro en smula påstående, så kunna likväl deras män icke gerna vara alltför olyckliga offer, eljest skulle de vara kloka nog att tiga dermed. Då männen äro rigtigt tuktade af sina hustrur, äro de icke angelägne att tala om det, och jag är temligen säker på att de gamla sagorna derom intet annat äro än prat, ty om de voro sanna, skulle männen aldrig våga att tillstå det.

En god hustru är sin mans bättre hälft, hans lust och förnöjelse, hans skönhets blomma, hans skyddande engel, och hans hjertas skatt. Han säger till henne: "Min hjertans kär, min fröjd du är. Du är mig huld, mer värd än guld. Hos dig att bo mig skänker ro. Hvad Gud mig gifver, jag nöjder blifver." I hennes sällskap finner han sin himmel på jorden; hon är ljuset i hans hem; hans själs tröst och (för denna verlden) själen i hans tröst. Hvad lyckans skiften Gud än må sända honom, han är rik, så länge hon lefver. Det bästa benet i hans kropp, det är hans refben.

Den man som vinner ett älskligt vif,
Hvad stormar än störa må hans lif,
Han härdar dock ut dem alla;
Men den som en elak hustru fått,
Igenom hans port kommer intet godt,
Hans kalk är fyld med galla.

En god man gör en god hustru. Somlige män kunna hvarken berga sig med eller utan hustru; de äro elake för sig sjelfva, medan de lefva i hvad som kallas det välsignade ungkarlslifvet, och de göra sina hem otrefliga, då de blifva gifta; de likna den der byrackan, som icke kunde fördraga att gå lös och ledig, och som tjöt, då hon bands i kopplet. Lycklige ungkarlar blifva nog lycklige makar, och en lycklig äkta man är den lyckligaste menniska i verlden. Ett lyckligt äkta par delar den ljufva bördan af ett sällt lif med hvarandra, såsom de två spejarne buro till samman drufvan från Eskol. De äro ett par paradisfoglar. De mångdubbla sina fröjder genom att dela dem med hvarandra, och de förminska sina bekymmer genom att dela dem: det är en skön räknekonst. Omsorgernas vagn rullar lätt framåt, då de draga till samman, och om den någon gång går litet tungt eller på något ställe stöter emot, så älska de hvarandra blott så mycket mera och göra så arbetet lätt.

Då äkta makar komma i gräl, är det alltid fel på begge sidor, och vanligtvis är det då en mark på ena sidan, och trettiotvå lod på andra. Då det står illa till i hemmet, är det mannens fel lika ofta som hustruns. Lasse är lika mycket att tadla som Lisa, och stundom mera. Om mannen inte vill hålla socker på bordet, intet under om hustrun blir sur. Brist på bröd föder brist på kärlek; magra hundar vilja gerna slåss. Fattigdomen rider vanligen in i stugan på mannens axlar, ty det är icke ofta hustruns sak att gå ut och arbeta för dagspenning. En man här i granskapet gaf sin hustru en ring med följande inskrift: "Vill du inte arbeta, får du inte heller äta." Han var ett nöt. Det är icke hustruns sak att skaffa mat i huset; hon skall se till, att den tages till vara, och väl användes; hon är icke den

som skall förtjena brödet, hon skall baka det. Hon förtjenar mera i sitt hem, än hvilken dagspenning som helst hon kan få för utarbete.

Det är icke hustrun som röker och super upp arbetsförtjensten på "Pelle-krog" eller "Klas på hörnet." En och annan gång kan man väl få se en drucken qvinna, och det är en förfärlig syn, men i nittionio fall af hundra är det mannen som kommer hem nersmord och går illa åt barnen — det gör qvinnan sällan. Hustrun, den stackars släpande varelsen, måste vara nykterhetsvän, om hon vill eller inte, och får nöja sig med bara vattnet, så varmt som kallt. Man tadlar qvinnorna för det de så ofta gå till spegeln och titta på sig i glaset, men det är dock icke ett så farligt glas som det, hvaruti männen titta för djupt och dränka sitt förnuft. Hustrurna sitta icke och pimpla framför krogbrasan; de, stackars kräkena, få så vackert sitta hemma och frysa med den lilla, se på klockan (om der fins någon), och undra, när deras herrar husbönder skola komma hem, och gråta till på köpet medan de vänta. Jag undrar verkligen på att de ej göra strejk. Några af dem äro så illa deran som en skalbagge på en knappnål, eller en råtta i kattens mun. De hafva att sköta om den sjuka flickan och tvätta ren den nedsmutsade pojken och fördraga barnens skrik och buller, medan den högädle herrn tar på sig hatten, tänder sin cigarr och går ut att sköta sina nöjen för att när det honom behagar komma in och gräla på sin stackars hustru, för det hon icke skaffar honom nog fin qvällsvard. Hur kunde han vänta att blifva gödd som en kalkon, då han hade så litet pengar med sig hem på Lördags afton och kastade sjelf bort så mycket på Backi altare? Det säger jag, och det vet jag, det fins många hem, der det ej skulle finnas en trätosam hustru, om ej mannen vore en dag-

drifvare och supare. De krakarne, de duga icke ens till disktrasor, men dricka, bara dricka, det göra de, tills de se allt i blått, och sedan få de stackars hustrurna uppbära skulden för det de icke hafva mer att gifva dem. Det va' inte värdt att någon säger emot mig, för det påstår jag, en qvinna kan icke blifva annat än förargad, då hon med allt sitt fäktande och släpande icke förmår hålla huset uppe, för hennes man tillåter det icke. Det skulle förarga hvilken som helst ibland oss, om vi skulle slå tegel utan strå, hålla vattnet varmt utan eld och betala musikanten ur en tom börs. Hvad kan hon väl taga fram ur ugnen, då hon hvarken har mjöl eller deg! I usle äkta män, I ären ena genomklappade lymlar, och I borden just hängas upp i hälarna, tills i lärden er något bättre!

Man säger, att en man af halm är lika god som en qvinna af guld, men det kan jag icke smälta; en man af halm är icke förmer än en qvinna af halm; de gamla ordstäfven må ljuga bäst de gitta; Lasse är icke bättre än Lisa i de flesta fall. Då hos mannen finnes förstånd, fins det vanligen saktmod hos hustrun, och då går dem emellan den gamla bröllopsönskningen i fullbordan: "Första året med nöje, det andra med trefnad, och alla de öfriga med förnöjdt sinne." Der hjertana äro öfverens, der kommer glädjen med. De hjertan som kärleken förenar, skiljas blott af döden. Man säger, att det *gifta ståndet* ofta är det *giftiga ståndet;* nåväl, om så är, så har nog rocken och vesten lika mycket dermed att göra, som koftan och kjolen. Smekmånaderna behöfva icke taga slut; och när så är fallet, är det ofta mannens fel, ty han äter upp allt det söta och lemnar bara månsken qvar: då båda komma öfverens om att hur det än går med månen, de dock hvar för sin del vilja gömma litet af det söta, då blir äktenskapet lyckligt.

Då en man har fått sig en plats anvisad under kattfoten, der man får skråmor i synen, då förhåller det sig så, att antingen har hans hustru icke fått en karl till man, eller också har han icke gift sig med en qvinna. Den man som icke kan sköta sig sjelf, hans vett måste vara lika tunt, som löfven på en gärdsgårdstör. Jag har intet medlidande med de flesta af de manliga martyrerna; jag sparar allt mitt medlidande för qvinnorna. Då julgrisen är uppäten, vill ingen dera gnaga på benen; det blir dock i flesta fall hustrun som får gripa till dem. Hvarje sill måste hänga uti sina egna gälar, och hvar och en måste bära sin anpart i ansvaret för tvister inom hus, men Janne Åkerman tål icke att se hela skulden vältras på qvinnorna. Så snart en tallrik går sönder, har katten gjort det, och när helst något går på tok, var en qvinna med i spelet; det är två snygga lögner, maken till dem får du ej höra under ett helt månhvarf. Till hvarje *hvarför?* fins det ett *derför!* — men i fråga om tvister inom familjen är icke *derför* alltid att söka hos matmodern. Jag vet väl, att somliga qvinnor hafva långa tungor, så mycket större skada är det, att männen sätta dem i farten; men hvad sqvaller beträffar, så titta bara in i en källarsal då kunderna fått sina käftar väl smorda, och om det fins någon qvinna i verlden, som kan prata med mera fart eller säga mera nonsens, än männen, så heter jag icke Janne Åkerman.

Då jag hade kommit ungefär så långt som hit, kom pastorn in och sade: "Det var ett benigt ämne, du har fått tag i, käre Janne, och dig något för svårt; vill du, så skall jag låna dig en präktig bok från den gamla goda tiden, som nog lär kunna hjelpa dig öfver stättan." "Jag tackar ödmjukast vördi' pastorn," svarade jag, "en liten handräckning är lika god som en skur af anmärkningar, och jag blifver mycket tacksam derför."

Han skickade då ned till mig en gammal bok som hette "Förlofningsringen," och en vis man måtte författaren ha varit. Jag kunde icke låta bli att plocka ut några af hans kärnbitar; de äro fulla af merg och saft och så träffande, att de liksom nita fast sig i minnet på en menniska. Bland annat säger han: "Har du ett mjukt hjerta? Det har Gud gett dig. Har du en snäll hustru? Den har Gud beredt dig. Ebreerne hafva ett ordspråk: den är icke en man, som icke fått sig en qvinna. En man allena kan väl vara bra, men det är dock icke godt att mannen blifver allena. All god gåfva och all fullkomlig gåfva kommer ofvan efter. Om också en hustru icke är en fullkomlig gåfva, så är hon dock en god gåfva, en stråle, utsänd från barmhertigens sol. Huru lyckliga äro ej de äktenskap, der Kristus är med vid bröllopet! Må inga andra finna behag för dina ögon, än de som funnit nåd inför Guds ögon! Äkta män böra utbreda kärlekens mantel öfver sina hustrurs svagheter. Släck icke ut ljuset, då du snoppar det. Män och hustrur borde uppegga hvarandra till kärlek, och de borde älska hvarandra trots allt som eggar till vrede. Kärlekens träd bör växa upp midt i familjen, såsom lifvets träd växte i Edens lustgård. Goda tjenare äro en stor välsignelse; goda barn äro en ännu större välsignelse; men en god hustru är den största välsignelse; och den en sådan hjelp vill hafva, han söke henne med flit; den en sådan mistat, han sörje; den en sådan eger, han vare glad öfver henne."

För att nu lemna den gamle författarens oxstek och komma till baka till min egen ärtsoppa, eller för att, som man säger, sätta drängen på baksätet, vill jag omtala min egen erfarenhet och sedan sluta.

Min erfarenhet med min första hustru, hvilken jag hoppas skall lefva länge nog för att blifva min sista,

gestaltar sig ungefär på följande sätt: äktenskapet är kommet från paradiset och leder dit. Jag var aldrig hälften så lycklig, då jag var ogift, som jag nu är. Då du får dig ett vif, börjar först det rätta lif. Jag är fullt öfvertygad, att der det fins mycken kärlek, der blir det också mycket att älska, och der kärleken knappar utaf, der börjar man att se felen många. Om det blott finnes en enda god hustru i hela landet, så vill jag vara mannen att sätta ringen på hennes finger, och måtte hon bära den länge! Gud välsigne den kära själen, kan hon bara lida mig, icke skall hon behöfva lida något af mig.

Vore jag ogift i dag och såge någon som fölle mig i smaken, så gifte jag mig i morgon, det innan jag ätit frukost. Hvad tycker ni om det? "Å," säger någon, "jag menar att Janne skulle taga sig en annan hustru, om han blefve enkling." Jo jo men, och om han så gjorde, huru kunde han väl bättre visa, att han var nöjd och lycklig med sin första? Jag säger det rent ut, jag ville icke påstå som somlige, att de gifte om sig för att få någon att sköta barnen; jag skulle gifta om mig för att få någon att sköta om mig sjelf. Janne Åkerman är en sällskapsmenniska och skulle icke kunna trifvas i ett hem på egen hand. Det var en man, som då han gifte sig med sin fjerde hustru, lät insätta i vigselringen de orden:

"Om jag blir qvar,
Jag femman tar."

Hvilken gammal Blåskägg! Äktenskapet, en himmelsk instiftelse, är i sig sjelf något godt, men det fins narrar öfver allt, som förvandla föda till gift och vända välsignelsen till en förbannelse. "Det var ett präktigt rep," sa' Pelle Åsenlund, "det skall jag hänga mig med." Den man som utbedt sig sin hustru af Gud och

äktat henne för hennes själs skull och icke blott och bart för hennes figur, han kan vänta att få välsignelse af sitt val. De som älska hvarandra uti Gud, som bedja om att älska och älska att bedja, de skola finna, att kärleken och glädjen blifva ständigt nya.

Den som hyser aktning för sin hustru, får aktning af henne till baka. Med samma mått han mäter, skall honom mätet varda, ett godt mått, väl stoppadt och öfverflödande. Den som rådför sig med sin maka, får en god rådgifvare. Jag har ofta hört pastorn säga: "Qvinnans känsla har ofta mera rätt än mannens förnuft;" hon fattar saken i en blink och vet på fläcken hvad som är att göra. Säg hvad du vill om din hustrus råd, jag vågar tio mot ett, att du skall få ångra dig, om du icke frågar derefter. Den som talar illa om qvinnor, borde ihågkomma det bröst som ammat honom, och blygas för sig sjelf. Den som misshandlar sin hustru, borde smaka knutpiskan, och gerna skulle jag ge honom ett rapp med! Jag skulle min sann rappa honom, lita på det. Men nog för den här gången, som Jonas sade, då han hade tömt alla faten på bordet.

XVIII.
Menniskor med två ansigten.

Äfven dåliga menniskor berömma en fast karakter. Tjufvar tycka om hederligt folk, ty dem går det bäst att plundra. Då man vet hvar man har en menniska, så fins det en god sida hos henne; men den som tjuter med ulfvarna och bräker med fåren, står icke väl hos någon, om icke hos djefvulen. Att bära två ansigten under en hatt är emellertid icke alls något ovanligt. Många äro de som sitta och kura hos hönsen och sedan dela rofvet med mickel. Många se så stela ut, som om

knappast smör kunde smälta i munnen på dem, men det hindrar dem icke att spruta eld, då det gäller deras egen fördel. Jag läste här om dagen en annons om rockar, som kunde begagnas på begge sidor; den skräddaren, som har dem att sälja, måste bli en förmögen karl. Att hålla med haren och springa med hundarna hör ännu till goda tonen. Bestämdhet är lika sällsynt här i verlden som mysk är i en hundkoja.

Somliga menniskor kan man lita på så långt som man ser dem, men icke längre, ty ett annat sällskap gör dem till andra menniskor. Liksom vatten koka de eller frysa allt efter temperaturen. Somliga göra detta, emedan de icke hafva några grundsatser; de äro af samma öfvertygelse som vindflöjeln, de vända sig alltid efter vinden. Lika väl kunde man försöka taga mått till kläder på månen, som veta hvar de hålla till. De tro på det som betalar sig bäst. De taga alltid in på det billigaste qvarteret. På deras qvarn får du malet hvad mäld som helst, bara kontanterna visa sig; och de äro i gång med hvarje vind, norr, söder, öster, vester, nordost, nordvest, sydost, sydvest, nord-nordost, syd-sydvest, eller hvilka väder som helst i verlden. De lefva som grodorna både på land och vatten och äro icke så noga om hvilketdera det är. Liksom en katt falla de alltid ned på fötterna och stanna hvar som helst, blott man stryker smör på tassarna på dem. De älska sina vänner så obegripligt, men deras kärlek sitter i skänken, och när den blir tom, springer deras kärlek sin väg som en råtta till något annat matskåp. De säga: "lemna dig, min älskade flicka? Nej, aldrig, så länge du har en krona." Men huru qvickt de kila sin väg, om det börjar gå illa för dig! Liksom råttor, öfvergifva de det fartyg som sjunker.

Då det är slut med fett och os,
Gå slika vänner strax sin kos.

Deras hjerta följer puddingen. Så länge pannan kokar, sitta de vid elden; då mjöltunnan är tom, göra de helt om. De tro på den vinnande hästen; de taga till godo hvem helst som behagar gifva dem en rock; de kunna köpas dussinvis, som makrill, men den som ger ett öre för dem, kastar bort sina pengar. Vinningen är deras gud, och vare sig de förtjena på dig eller din fiende, gör det samma; slanten är dem lika kärkommen. Hufvud eller stjert passar dem lika bra, så länge de vinna. Kungsväg eller bygata, det är det samma för dem, bara de komma väl hem med limpan i korgen. De äro vänner till gåsen, men bara för att komma åt kråset. Så länge vattnet vänder omkring deras hjul, så gör det ingenting att det är smutsigt; de skulle göra en brasa af sin moders likkista, om de vore utan bränsle, och sälja sin egen far, om de kunde förtjena en tjugufemöring på gubbens ben. De försumma aldrig ett tillfälle att tänka på sin egen fördel.

Andre äro ombytliga, emedan de äro så förtvifladt angelägne att hafva trefliga kamrater. "Mjuka tjenare, det var trefligt att få se dig," ropa de, det må vara en resande eller en röfvare som de möta. De äro så godhjertade, att de måste ovilkorligt stå väl med alla menniskor. De äro kusiner till herr Hursomhelst. Deras hjerna sitter i andra menniskors hufvud. Vore de i Rom, så skulle de kyssa påfven på tån, men då de äro hemma, skrika de så de blifva hesa: "ned med påfven!" De beundra kyrkoherden i Bä— ä, hvilken hade till princip att vara kyrkoherde i Bä— ä, vare sig församlingen var protestantisk eller katolsk. De äro intet annat än tidtjenare, i den förhoppning, att tiden skall tjena dem. De höra till det parti, som bär den gula färgen, icke i

knapphålet, utan i flata handen. Stryk smör på dem, så kan du äta dem som rofvor. Drag på repet, och som kyrkklockorna skola de gifva ljud ifrån sig, allt efter som du vill ha dem, till begrafning eller högmessa, gå till kyrkan eller dra till djefvulen. De äro utan ben i nacken, man kan böja dem som vidjor, fram eller tillbaka, hur man vill. De likna ostron: hvar och en som förmår öppna dem, kan strö peppar på dem. Söta mot dig, och söta mot din ovän. De blåsa både varmt och kallt. De försöka att hålla med begge parterna, och att blifva sparkade som en boll af begge parterna, det vore deras förtjenta lön.

Somlige äro skrymtare af naturen, hala som ålar och skäckiga som patron Smörlunds märr. Likt en fyllbult kunde de icke gå rakt, om de skulle försöka. Liksom kornhandlare, äro de af ett skojaraktigt skrot och korn. De slingra sig af och an som en småstadsgränd. De äro födda af Judas' slägte. Dubbelspel är deras favoritspel, och ärlighet deras värsta plåga. De hafva honung på tungan men galla i hjertat. De äro bastarder liksom zigenarens hund. Liksom kattens fot visa de en mjuk yta, men gömma derunder skarpa klor. Äro icke deras tänder ruttna, så äro deras tungor det, och deras hjertan likna de dödas grifter. Om de hade lika fördel af att tala sanning som att ljuga, så skulle de dock af naturens drift föredraga att ljuga, ty det skulle falla dem bättre i smaken, liksom smutsen behagar svinet. De smila och smickra och krypa och skrapa, ty liksom sniglar göra de sig en väg med sitt slem; men under tiden bära de agg i hjertat och lura blott på ett tillfälle att ge dig nådestöten. Akta dig för dem som komma från staden Bedrägeri. Herr Dubbelkikare, herr Fager-i-tal och herr Tvetunga äro grannar, dem man helst ser på långt håll. Liksom roddare, se de åt ena

hållet, men ro åt det andra; falske äro de som djefvulens löften och lika grymme som döden och grafven.

Religiöse bedragare är den värsta ohyra, och jag fruktar det är lika godt om dem som om råttor i en gammal hvetestack.

De äro lika en blommande grift,
Sköna på ytan, inunder förgift.

Sin svarta hud skyla de öfver med hvita fjädrar. Lördag och Söndag gör hos dem en alldeles märkvärdig olikhet. De hafva prestens fruktan för sina ögon mera än Guds fruktan. Deras religion består i att apa efter religiöst folk; men sjelfve bära de icke ett doft derutaf inom sig. De gå med sångboken i fickan och sjunga oanständiga visor på samma gång. Det bästa utaf dem är deras söndagsrock; ju närmare man kommer deras hjertan, desto mera smuts träffar man på. De prata som papegojor, men mellan deras ord och deras handlingar är ingen öfverensstämmelse. Några af dem fiska efter kunder, och litet gudligt prat är ett billigt sätt att annonsera; och skulle bänkplatsen i kyrkan kosta en obetydlighet, så taga de igen skadan med falska vigter. De öfva icke gudaktighet uti sina affärer, men de göra affärer på sin gudaktighet. Andre gynnare af den fattigare klassen gå till kyrkan för fattigsoppa, brödbullar och vedpoletter. De tycka om nattvarden för fattigkollektens skull. Några af de kära gamla madamerna Gudsnådlig sträfva efter att komma in på ett af de der välsignade fattighemmen, och derföre säga de sig hafva så välsignadt godt af de välsignade predikningar, som de hvarje välsignad Söndag få höra af den välsignade pastorn. Almosorna passa dem nog, om icke tron gör det; de veta nog på hvilken sida smörgåsen har smöret.

Andre åter antaga en städad yttre gudaktighet för att stilla sina samveten; de begagna sig deraf som en salfva för sina sår — och om de kunde tillfredsställa himmelen lika lätt som de lugna sig sjelfva, skulle det vara en skön sak för dem. Det har varit min lott att träffa vissa personer som gingo långt i gudaktighetsöfningar, så vidt jag kunde se, bara i den afsigten att blifva bemärkta. De hade lyckats inbilla ett litet kotteri af vänner att tro på deras vackra tal och taga allt för kontant hvad de sade. Deras opinion var det enda som bestämde om en predikan var sund i läran; de kunde afgöra allting med sitt eget lilla veta, och de hade hela fat fulla med 30-gradigt erfarenhetsvin för dem som tyckte om något hett och starkt; men ack, ack, ack, om de blott varit nog nedlåtna att visa sig litet kristliga i sin vandel också, huru mycket mera hade icke deras lif varit värdt! Dessa menniskor likna ugglor, hvilka se ut att vara stora foglar, men äro det icke, ty de äro bara fjädrar; och i skymningen se de märkvärdigt förståndiga ut, men då det blir dager, äro de vanliga nöt.

Skrymtare af alla slag äro afskyvärda, och den som har med dem att göra, får ångra sig. Den som försöker att bedraga Herren, är icke sen att bedraga sina medmenniskor. Stor i munn', vanligen liten i ulln. Det fins mången rymlig spis, der du väntar att finna både skinkor och långsidor, men då du tittar dit, så ser du intet annat än tomma krokar och svart sot. Vissa menniskors väderqvarnar äro endast nötknäppare — deras elefanter äro intet annat än digrisar. Icke alla som gå i kyrkan eller på sammankomsten äro verkliga bedjare, ej heller är det de som skråla mest som prisa Gud bäst, ej heller äro de menniskor de allvarligaste, hvilka taga på sig den högtidligaste minen.

Hvilka usla kräk äro icke sådana skrymtare! Tala om råttor och möss, det är ändå något! Bättre en död hund, än en lefvande skrymtare. För visso, då djefvulen ser skrymtare upptagna af sina små spel, det måste vara en skön syn för honom; han frestar uppriktiga kristna, men dessa lemnar han i fred, för han är säker på dem. Man behöfver icke skjuta på lama änder — hunden tar dem när som helst.

Lita på det, mina vänner, betalar sig icke en rak linie, icke gör den krokiga det. Hvad som fås genom fint, är en farlig vinst. Det kan skänka ett ögonblicks lugn att bära mask, men bedrägeriet kommer dig säkert på halsen och för bedröfvelse med sig. Ärlighet varar längst. Om lejonets hud icke duger, akta dig för räfvens. Var trogen som guld. Må ditt ansigte och dina händer liksom tornuret alltid visa rörelserna af innanverket hos dig. Bättre blifva föremål för åtlöje, för det man är en enfaldig Allt-jemt-Tala Sanning, än få beröm som en Hokuspokus Listig. Ärligt handlingssätt kan förorsaka oss bekymmer, men det är dock bättre än att krångla. På sistone skola dock de uppriktiga få sin lön, men för de dubbelhjertade är det lika omöjligt att komma till himmelen, som att simma öfver Atlantiska hafvet med en qvarnsten under hvardera armen.

XIX.

Vinkar om att taga sig fram.

Strängt arbete är den hemliga grunden till all framgång. Af lätja kommer intet annat än trasor och fattigdom. Att arbeta i sitt anletes svett är den enda konsten att göra guld. Utan möda ingen föda. Den som vill komma åt kråkans ägg, får lof att klättra

högt. Nu för tiden är hvar och en sin egen lyckas smed. Uppkaflade skjortärmar bana väg till bästa tyger; och den som ej skäms att bära förskinnet, kan snart reda sig det förutan. "Flit är framgångens moder," sa' gubben Tillbom, men "Lätja är djefvulens bolster," säger Janne Åkerman.

Det är bäst att färdas sakta, steg för steg; vänta icke att komma till rikedomar med ett enda skutt.

Allt för rask att skörda gull,
Får ej penningpåsen full.

Långsamt och säkert är bättre än raskt och vårdslöst. Ihärdigheten med dess små förtjenster dag för dag riktar en menniska mycket säkrare än häftiga knuffar af en lyckad spekulation. Små fiskar äro söta. "Det lilla är ej att försmå," sa' suggan, nafsa' åt myggan. En tråd om dagen gör en härfva om året. Sten för sten, och huset är färdigt. Vi måste krypa innan vi gå, gå innan vi springa, springa innan vi rida. Då man vill blifva rik, ju mer man brådskar, dess mindre lycka. Brådbrasket trampar sig sjelf på hälarna. De som klättra för fort, de ramla med fart.

Det är vanskligt att börja affärer utan kapital. Det är hårdt att gå till torgs med tomma fickor. Vi behöfva ett ägg i boet, ty hönsen värpa der de se ägg ligga förut. Det är sant, man måste baka med det mjöl man har, men om säcken är tom, vore det lika så bra att icke börja som bagare. Att slå tegel utan halm är en smal sak, jemfördt med att förtjena pengar, då man har intet att börja med. Ni, min unga herre, stanna qvar en tid ännu på er underordnade plats, tills ni spart ett par hundra; flyg ut då ni fått vingar som bära eder; men om ni försöker det för snart, så råkar ni lika illa ut som den unga skatan, hvilken bröt af sig nacken, då

hon försökte flyga, innan hon var fullfjädrad. Hvarje strömming vill vara en hval, men det är rådligast att vara en liten fisk så länge du har blott litet vatten; då din pöl blifvit ett haf, då kan du pösa ut så vidlyftigt du behagar. Att handla utan kapital är som att bygga ett hus utan tegel, göra en brasa utan ved, bränna ett ljus utan veke; det förer menniskan till svek och last och lemnar stackaren i stöpet fast.

Sluta icke upp med en liten affär, förr än du är viss om att en större kan betala sig bättre. Smulor äro också bröd.

En mager krake är bättre än spilta tom,
Och limpa torr är för hungern en egendom.

Bättre är litet möbler än ett tomt hus. Den som i dessa hårda tider kan finna en sten att sitta på och lifnära sig, gör rådligast i att icke flytta. Dåligt, sämre, sämst är en dålig uppkomst. En brödkant är mager kost, men ingen alls är magrare. Hoppa icke ur askan och i elden. Kom i håg att många menniskor hafva tagit sig fram i mycket små butiker. En liten handel med förtjenst är bättre än vidlyftiga spekulationer med förlust; en liten brasa som värmer är bättre än en stor eld som bränner. Ur en smal mynning kan fås mycket vatten, om ämbaret beständigt passar på att taga emot det. Stora harar kunna fångas i små skogsdungar. Ett får kan blifva fett på en liten äng och svälta i hjel i en stor öken. Den som tager på sig för mycket, uträttar blott litet. Tvenne bodar likna tvenne stolar: de gifva efter, och man sätter sig på golfvet. Säcken spricker, om man stoppar den för full, och gapa efter mycket mister hela stycket.

De stora fiskar finnas i det stora haf,
Men akta dig att ej för den du går i qvaf.

Gör så få förändringar som möjligt; omplanterade träd bära ofta ringa frukt. Har du det svårt på det ena hållet, så lär det nog blifva så på det andra; om du flyttar för det är fuktigt i dalen, torde du finna det för kallt på bergshöjden. Hvar skulle åsnan gå, der hon sluppe att arbeta? Hvar kunde kon lefva utan att blifva mjölkad? Hvar träffar man väl jord utan stenar eller kött utan ben? Öfver allt på jorden måste menniskan äta sitt bröd i sitt anletes svett. För att fly undan bekymmer behöfves att vara försedd med örnvingar. Förändring är icke alltid förbättring, som dufvan sade, då hon slapp ur nätet och kom i pastejen. Att byta om har också sin tid, och när den är inne, så se till att du är qvick i vändningarne, ty en sittande höna får inga korn; men var icke beständigt ute på vandring, ty på en rullande sten växer ingen mossa. Håll-uti är den som vinner. Den som kan vänta länge nog, vinner seger. Det här och det der, och det andra, och hvad som helst och allting, det blir allt sammans ingenting utaf på slutet; men med en enda häst kommer man hem i god tid. På *ett* ställe växer säden, i *ett* näste lägger fogeln sina ägg, i *en* ugn bakas brödet, i *en* flod fins fisken.

Håll dig icke för god för ditt arbete. Den som rynkar på näsan åt sin syssla, ger sig i gräl med sin smörgås. Det är en dålig smed, som är rädd för sina egna eldgnistor; hvarje yrke har sina obehag. Om sjömännen upphörde att segla för vätans skull, om bagarne upphörde att baka för hettans skull, om åkermännen icke skulle plöja i åkern för kylans skull, och skräddarne ej längre ville sy våra kläder för att ej sticka sig i fingrarna, tänk, hur vi då skulle ta oss fram! Prat, min herre, det är ingen skam att ha ett hederligt yrke, var icke rädd att smutsa ner händerna! det fins godt om

tvål! Alla arbeten äro bra för bra arbetare. En skicklig karl kan förtjena pengar på bara lumpen. Strykstickor betala sig bra, om du säljer en stor mängd af dem.

Luktar och stinker det, gå du mans på,
Slanten, han luktar dock bättre ändå.

Du får ingen honung, om du är rädd för bina, ej heller kan du sätta potatis, om du är rädd för att smutsa ner dig om fötterna. Sådana der extrafina herrar kunde hellre emigrera till Dumbommarnas land, der menniskorna förtjena sig sitt uppehälle genom att gå i blankade stöflar och glacéhandskar. Då jernmalm smälter för solvärmen, då åkerlandet kan läggas om med tandpetare, då man kan skjutsa fartygen i väg med solfjädrar, gödsla fälten med lavendelvatten och plantera pannkakor i blomkrukor, då blir det goddagar för sådana der latmansgökar; men till dess det tusenåriga riket kommer, lära vi nog alle samman få mycket att ha fördrag med; bättre derföre att tåligt bära hvad oss för närvarande ligger uppå, än att hufvudstupa rusa å stad och skaffa oss dubbelt besvär.

Knoga, det är det som behöfs. Hvar och en får ro med de åror han har, och efter som han icke kan välja sig hvad vind han behagar, så får han lof att segla med den Gud sänder honom. Tålamod och ihållighet vinner i längden. Om katten sitter länge nog vid hålet, så får han råttan till slut. Håll-bara-i får god kål och god sallat att växa der de andra bara få tistlar. Jag är en åkerman och vet allt för väl, att det är upp och ned, upp och ned det får lof att gå med plöjningen; det går icke för sig att köra öfver hela tunnlandet på en gång. Den som knogar på och låter det gå, med kokorna på, han finner ändå, att torfvorna vända sig upp mot det blå, men lätjan står sömnig och gapar derpå.

Haf ögonen med dig. Sofvande hare tas lätt af hunden. Den som ej är vaken, får intet af saken. Narrar fråga hvad är klockan, men kloka menniskor veta hvad tiden lider. Mal medan du har vind, hvar om icke, så klaga ej på försynen. Gud sänder hvarje fogel dess föda, men han kastar icke ned den i boet; han gifver oss vårt dagliga bröd, men notabene genom vårt eget arbete. Grip tiden i luggen. Var tidigt uppe för att plocka maskar. Morgonstund har guld i mund. Den som kör sist i raden, får allt dammet i ögonen: stig derföre tidigt upp, så har du ett godt försprång för hela dagen.

Begagna dig aldrig af smutsiga konster för att förtjena pengar. Det betalar sig icke att försöka slicka honung på törnbuskarna. En ärlig karl vill icke göra sig till en hund för att komma åt ett ben. Det är svårt att gå på djefvulens is; det är en ypperlig skridskois, men den som åker derpå, slutar med ett svårt fall och ännu värre. Den som vill äta ur satans fat, behöfver ha en lång sked. Ruinera icke din fattiga själ för en lumpen schaber; det är det samma som att dränka sig i brunnen för att få en klunk vatten. Tag aldrig för dig sådant, som du kan få skäl att ångra. Bättre att gå barfota än att åka till helvetet i vagn; bättre för fogeln att svälta, än att gödas för stekpannan. Råttan vinner föga med att gnaga på osten, om hon fångas i fällan. Rena pengar eller ock inga, märk det; ty hvad orätt fås, med evig sorg förgås.

Goda varor, fulla vigter och goda pris draga kunder till boden; men menniskor prisa icke den bod, der man narrar dem. Bedragare taga sig aldrig väl fram; eller om de det göra, så skulle det då vara i hufvudstaden, der de kunna få tillfälliga kunder att lefva på. Bågskytten kan väl någon gång träffa pricken, men ett

skarpt skott är dock säkrast. Skälmens penningpung har många hål. Den som bär stulna skor, får blåsor på fötterna. Den, hvars fingrar likna limspön, lär nog få erfara, att icke bara silfver hänger sig fast vid dem. Stjäl ålar, de skola förvandla sig till ormar. Ju mera räfven tar, dess förr blir han tagen. Om skälmen vill göra goda affärer, så är det bäst att han blir en hederlig karl. Om allt hvad du vill är att förtjena, jag säger ändå: handla ärligt, ty det spelet inbringar dock mest.

Gif mest akt på hvad du ger ut. Stor sak i hvad du får in: om du ger ut mera än du får in, förblifver du alltid fattig. Att förtjena pengar, det är icke konsten; konsten är att hålla på dem: det är med små utgifter som med råttorna i en lada: då de äro många göra de stor förödelse. Ett hår i sänder gör skallig hjessa. Strå efter strå, och kojan är utan tak, och droppe efter droppe kommer regnet in i kammaren. Tunnan är snart tom, om den blott läcker vid tappen en droppe i minuten. Kycklingarna plockas, fjäder efter fjäder, om pigan får hålla på; små maskar äta i osten, och små foglar plocka bort hvetehögen. Då du tänker spara, börja med din mun; det fins många tjufvar der nere i strupgränden. Glaset är en stor slösare. Och i alla öfriga saker håll dig inom skrankorna. Hvad kläder beträffar, skaffa dig godt och varaktigt tyg hellre än pråliga grannlåter. Att hålla sig varm är hufvudsaken, stor sak i utseendet. Sträck aldrig ut benen längre än filten räcker, eljest får du snart frysa. En narr kan förtjena pengar, men det vill vishet till att väl använda dem. Kom i håg att det är lättare att bygga två kakelugnar än att hålla en med bränsle. Om du lägger allt på ryggen och i magen, har du intet qvar för sparbanken. Tarflig kost och strängt arbete medan du är ung, ger dig utsigt till hvila på ålderdomen.

Hängif dig aldrig åt utsväfningar och slöseri, så vida du ej vill åka ginaste vägen till fattighuset. Penningen har sjelf vingar, och gifver du den ett par vingar till, så får du ej undra på om den flyger bort i en hast.

Den som slanten eger och ej vill spara,
Den som mynt behöfver och lat vill vara,
Den som dricker och pimplar hvar enda dag,
Skall bli utan pengar så väl som jag.

Jag ber om ursäkt att jag spunnit det här långa garnet, men ju mera jag drog, dess längre blef det. Den här föreläsningen påminner om den der sjömannen, som icke kunde få tågändan om bord, emedan någon hade kapat af sladden. Jag vill bara säga: var ingen gnidare, ty girigheten är alltid fattig, men sträfva icke för ty att taga dig fram, ty fattigdomen är ingen dygd, och att komma sig upp i verlden skänker både heder och nöje. Förtjena allt hvad du kan, spar allt hvad du kan, och gif allt hvad du kan. Försök aldrig att spara af hvad Gud tillhörer; sådana penningar skämma de andra. Att gifva åt Gud är ingen förlust; det är att insätta sin förmögenhet i den säkraste bank. Hvad man gifver, det förblifver, som den gamla grafstenen sade om en hädangången: "Hvad jag gaf ut, det hade jag; hvad jag sparade det miste jag; hvad jag skänkte bort, det har jag qvar." Fattigt folks fickor äro säkra kassaskrin, och de pengar man lånar åt Herren, äro väl använda. Janne Åkerman önskar alla unga nybörjare långt lif och lycka.

Gods och vänner, dagligt bröd,
Helsa god till öfverflöd,

Många år att nöjsamt njuta
Och då lifvet här månd' sluta,
Oförgänglig frid och fröjd
Hos vår Gud i himlens höjd!

XX.

Skräfvel.

Konsten att skarfva ut på längden är ogement allmän nu för tiden. Man får höra om krusbär, som väga två gånger så mycket som möjligt är, och hela skockar med ankor, dem ingen sett, komma flygande, då tidningsspalterna äro magra. Om en åkarkärra kör förbi och sätter locket i rörelse på en gammal kärings kaffekokare, genast omtalas det som en jordbäfning. Det är icke sällsynt att hitta på foster af en präktig fantasi. Somliga menniskor stå alltid på utkik efter underbara tilldragelser,och om de icke få se några,så koka de sjelfva i hop sådana. De se kometer hvar qväll och höra hvar dag talas om något märkvärdigt. Alla deras mullvadshögar äro berg. Alla deras ankor äro svanor. De hafva lärt sig multiplikationstabellen, och nog göra de bruk af den. Om de sett sex hundar till samman på en fläck, så kunna de svära på att de sett hundra, och blifva till och med röda i synen som tuppar,om någon förråder det ringaste tvifvel derpå; och det skulle icke dröja länge för dem att inbilla sig sjelfva att de sett tiotusen lejon; allt växer för dem lika fort som svampar och lika högt som bergen.

Allt omkring dem är underbart, men hvad dem sjelfva beträffar, så duger ingen att borsta deras skodon. De äro skapelsens grädde. De äro lika starka som Simson och skulle nog kunna ge en annan vändning åt Janne Åkermans körning, men de vilja icke försöka det, rädda som de äro om hästarna. Deras förmögenhet är alldeles orimlig; de skulle nog

kunna betala statsskulden, men de hafva sina goda skäl att icke göra det nu med det samma. Om de drifva handel, så omsätta de millioner om året och afbryta sin rörelse blott och bart för sina grannars skull. De sälja de bästa varor till billigaste pris, ja i sjelfva verket under inköpspriset; och ingen i socknen är värdig att hålla ett ljus för dem; deras syssla är att vara tupp på vägen och kung på slottet. Om de köpa sig en egendom, så är det bara för nöjets skull och för att visa de stackars okunniga bönderna hur det skall gå till. Allt hvad de göra är storverk! Likt det der menageriet, som kom hit i byn här om dagen, äro de de *enda, originella* och *oöfverträffade!* Men de äro en lika dålig vara som *den* snygga affären; det allra bästa dervid var de granna taflorna på utsidan, och på samma sätt är det med dem. Men bevara mig att höra dem dra ut sina långa historier! Hör dem tala! Det är allt samman med stora bokstäfver och med utrop af beundran. "Har ni nån'sin sett **en sådan häst?** Vet herrn, han kilar i väg värre än blåsten!! Ser herrn **den der kon** — var så god och betrakta henne; maken fins icke i hela länet; **se bara huru hon svänger på svansen!!** Jo, ser herrn, **den här pojken**, han har förstånd, vida öfver sina år. Han är ett rigtigt under! *Lik far sin*, sa' herrn? Tackar för komplimangen, men det ligger mycket sanning deri, ehuruväl, det säger jag, nog får den vara tidigt ur sängen, som skall mäta sig med **Mig**! *Jag är en för mycket för de flesta menniskor!* Men se bara på den här åkern, herrn lilla. Har herrn nå'nsin sett ett sådant **potatisfält?** Maskstungen, hva'-sa? Kommer aldrig på frågan, min herre; det kommer sig af att det är en särskild sort: det der är en **mycket rar potatis**, som har blad med luftvexling, af naturen genomstungna för att luften må spela fritt igenom! För många mullvadar, sa herrn? Ah! det är en alldeles

särskild historia. Si herrn skall veta, att *våra mullvadar* äro en stor märkvärdighet! de uppkasta jordhögar, stora som rigtiga berg, och de anses af kännare för att vara af en **gammal utsökt svensk ras**, som nu nästan är försvunnen. Såg herrn den der **förfärliga tisteln?** Är det icke ett rart exemplar? så att en amatör skulle dö af förtjusning! Det vittnar om jordmånens **utomordentliga** fetma; och i sanning, vet herrn, jag ljuger inte, **vår hveteskörd i fjor** var så förvånande tung, att jag riktigt fruktade vi aldrig skulle få hem den; det var nära att vagnarne gingo sönder; hela länets befolkning var här för att se på, då den tröskades, och de äldsta personer i socknen sade att de aldrig hört talas om tocket. **Det var en lycka att ångan blifvit uppfunnen, eljest hade vi aldrig kunnat få den tröskad för hand.**

Då en menniska en gång börjat använda slikt språk, så frågar hon föga efter hvad hon smider i hop; hvad det än må vara, så antingen talar hon derom som det vackraste, präktigaste och märkvärdigaste i hela landet, eller ock beskärmar hon sig deröfver som det gräsligaste, det fulaste och afskyvärdaste i hela verlden. En slik herres skodon skulle icke passa för Goliat, men hans tunga är mycket för stor för jettens mun. Han breder på färgerna med en damborste. Han strör socker på gröten med en skyffel och stryker på smöret med en murslef. *Hans* häst, *hans* hund, *hans* hustru, *hans* barn, *hans* sång, *hans* planer, allt sammans är makalöst, han är första hönset i socknen, han bor i Numro Ett, och svårt vore det nog att finna den som dugde till Numro Två för honom. Vattnet i hans brunn är starkare än vin; i hans vattså regnar det ärtvälling; på hans bärbuskar växa bara drufvor; i hans pumpor kunde man godt bo, och hans blommor se'n! — jo, de va' sant, han har hört att kungen lär ha maken till den der stockrosen, fast hans egen var något bättre! Det underbaraste af allt är att menniskor af denna sorten äro blinda för att alla menniskor skratta åt dem; de måste ha skrutit sig sjelfva stenblinda. Hvar och en ser botten på deras fat, och dock gå de på lika oförskräckt och kalla det en ocean, likasom om de icke hade att göra med annat än småfisk.

Jag har träffat menniskor som spärrat upp sin mun likt en stalldörr, i det de skrutit med hvad de skulle göra, *om* de vore i andras kläder. Om *de* vore riksdagsmän, så skulle de min sann göra slut på alla skatter, förvandla arbetshusen till palats, laga att pumparne gåfve öl i stället för vatten och sätta strömmen i eld; men allt detta hänger på ett om, och det der *ommet* är en hård tillbommad port, öfver hvilken det icke hafver sig så lätt för dem att hoppa. Om himlen faller ned på oss, så skola vi fånga lärkor. Om Pelle Skryt bara håller bra i tömmarne, så får han hästarne att draga utaf rakt upp till månen. *Om* är ett präktigt ord; genom att rida på dess rygg kan man praktisera sig i väg till oskapade verldar och komma att få se underliga ting, som aldrig skett. Med ett *om* kan man stoppa hela Stockholm i en qvartersbutelj.

"Om alla haf ett haf blott skulle vara,
Tänk, hvilket väldigt haf det skulle bli!
Om alla träd ett träd blott skulle vara,
Tänk, hvilket väldigt träd det skulle bli!
Om alla yxor en blott skulle vara,
Tänk, hvilken väldig yxa det sku' bli!
Om alla menskor en blott skulle vara,
Tänk, hvilken väldig karl det skulle bli!
Och om den väldiga karln den väldiga yxan toge,
Och med dess väldiga egg det väldiga trädet sloge,
Och fälde det ned i det väldiga haf,
Tänk, hvilket pladask det blefve deraf!"

"Så tjockt!" torde någon säga; ja, det tycker Janne Åkerman med, och derföre satte han in den godbiten såsom ett profstycke på de dumheter slika storpratare tycka om. Detta är dock icke hälften så fånigt som nio af tio af deras bålstora nonsens.

Hvad hafva icke några af dessa gynnare uträttat! Säg mig, skulle ni väl tro det? (Jag svarar "nej, visst inte.") De hafva skaffat sig sjelfva förmögenhet utan ringaste tidspillan och hjelpt andra fram också. Deras råd har fylt mångens påse med guld. Hvad de sade vid ett visst möte, slog an på folket, så att de sutto som fastlimmade på sina platser. De voro i ett krakel vid ett visst tillfälle, och då redan alla deras medhållare nästan voro slagna på flygten, så gåfvo de motparten på en gång sju för tu med sin öfversvinneliga talang — konung Salomo var en riktig stympare jemförd med dem. Hvad religion beträffar, så var det de som först gåfvo den någon fart i församlingen, och genom deras beundransvärda bemödanden sattes lif i spelet. De lade det gyllene ägget. Menniskorna äro otacksamma, eljest skulle de väl nästan egna dem sin dyrkan; det är synd och skam, huru de blifvit försummade, ja rent af undansparkade på slutet af de samma personer, som de hjelpt fram. Medan de hade ett finger med i grötfatet, gick allt väl vid öfverläggningarna, men nu då de dragit sig tillbaka, så har någon skruf lossnat deri, säga de, och den som lefver längst får väl se. Då de äro vid hyggligt humör, låna de Davids ord och säga: "Jorden bäfvar, men jag håller hennes pelare stadiga." Det är väl att förmoda, att deras död skall fylla verlden med ben. Den som ej längre får ha dem till kunder, lär nog genast få stänga sin bod, och det är endast oförskämdhet som kan narra någon att hoppas få sin bergning, sedan så rara kunder dragit sig ifrån honom. Då de

smittas af litet naturlig stolthet öfver sina dråpliga gerningar, då skall jag säga det är skönt att höra dem gå på: tala om att stöta i basun för sig sjelf, de hafva en hel kår af musikanter, bastrumma och allt, med alla instrumenten i högsta ton, dem sjelfva till pris och ära.

Jag ville hällre plöja dagen i ända eller köra lass på landsvägen natten lång i en kyla, så att ögonbrynen fryste bort, än lyssna till dessa storskräflare; de göra mig sjuk som en katt. Jag ville hellre vara utan mat, tills jag blefve så mager som sämskskinn, än äta den raraste fogel som nånsin serverats och under tiden undfägnas af deras afskyvärda sladder. De slamra på i en så mägta stor skala och öfverdrifva allting med ett sådant dunder och brak, att man icke kan tro dem, om de af en händelse råka att säga ett ord eller två som äro sanning: och så känner man sig frestad att tro, att äfven deras ost icke annat är än krita. De äro riktiga storljugare, men de veta knappt af det sjelfva, de hafva pratat så länge, tills de kommit att tro på sitt eget skräfvel. Grodan trodde hon vara lika god som kon och började så att blåsa upp sig för att visa det var sant; de pösa som hon, och de skola spricka som hon, om de ej passa sig.

Hvar och en som känner dessa storpratare, borde af dem hemta en lärdom: —

"Se, sade jag, betrakta denna bild och lär,
Hvad sjelf jag kunnat vara, ser jag måladt här."

Vi måste försöka att säga sanningen, hela sanningen och intet annat än sanningen. Om vi börja med att kalla nio tum för en fot, så skola vi gå på i samma skala, tills vi hålla en tum lika med tjugu. Om vi kalla en qviga för ko, så torde hända att vi en vacker dag kalla en mullvad för tjur. Börja bara en gång att säga

öfverdrifter, och du kan lika väl komma i galgen för ett får som för ett lam; du har vikit ifrån sanningens väg, och ingen kan säga hvart du till slut landar i den krokiga gränden. Den som säger små lögner, lär sig snart att ej taga det så noga med de stora, ty principen är densamma. Der det fins ett hål för mössen, der blir det snart ett för råttorna, och om kattungen kommer igenom, dröjer inte katten så länge efter. Det regnar sällan att icke det snart häller ned, och en liten osanning banar vägen för hela störtskurar af lögn.

Eget beröm är dåligt betyg. En menniskas beröm luktar godt, då det kommer ur andras mun, men i hennes egen luktar det illa. Plantera dina egna körsbär, men stäm icke upp ditt eget lof. Storskrytare äro aldrig värda så mycket som en knapp utan ögla. Lång i tungan, klen i handen. Stor i ord, i handling klen. Hundar som skälla mycket, springa sin väg då det är tid att hugga i. Det magraste svinet grymtar mest. Det är icke den höna som mest kacklar, som lägger de mesta äggen. Säga och göra äro två olika saker. Det är den magra kon som råmar. Det bullrar mycket, då man tröskar halm utan säd. Mycket larm, litet gagn. Mycket fradga, litet öl. Trummorna skrälla så bra för de äro tomma. Förträffliga menniskor känna sig sjelfva för väl för att kunna sjunga sitt eget lof. Fartyg utan last flyta högt på strömmen, men ju fullare de äro desto djupare ligga de. God ost säljer sig nog utan puffande; godt vin behöfver inga deviser, och då någon är en bra karl, får nog folket reda på det, utan att det talas om för dem. Skryt är de dårars skylt, och åsnan kännes på lätet. Om den okunnige håller sig tyst, så aktar honom ingen, men om han skramlar och går an med en tom skalle och en tunga som skräflar för fyrtio, så skrifver

han ut sitt namn för allmänheten med stora bokstäfver, och de äro dessa: — N, A, R, R.

Liksom "på öronen man åsnan känner,"
Den satsen är ju obestridd, go' vänner,
Så ock ett åldrigt ord det utslag fäller,
Att "talet visar bäst, hvad mannen gäller."

XXI.

Hvad jag icke skulle tycka om.

Om ingen annan hade något att invända deremot, och jag kunde få saker och ting just som jag vill ha dem, så skulle jag icke tycka om att få min lilla enfaldiga bok nersablad af sådana gökar, som icke äro nog ärliga att läsa den utan göra upp sin mening derom på förhand, som Skräddarkalle gjorde, då man valde honom till juryman. Hur det dock nu må gå med den saken, jag säger som noshörningen, min hud tål att bita på; och om det roar någon att göra anmärkningar mot mig, så är han lika välkommen som han är fri. Städet behöfver ej vara ängsligt för hammaren. Det säges att de der hufvudstadsredaktörerne pläga skära upp ett blad i böckerna och sedan lukta på knifven, och så äro de strax färdiga att upphöja boken till skyarna eller tilltvåla den utan barmhertighet, hvilket dera, det beror på hur det faller dem in och på hvad de ha fått till middagen. Janne Åkerman hoppas för sin del, att förläggaren viker det här bladet, då han skickar boken till tidningarna. För öfrigt anser han följande ord till de visa vara tillräckliga: *Jag hoppas, att jag icke kastat mina päron för svin.*

Jag skulle icke tycka om, i fall jag annars får välja, att se ett dussin blad ur den här boken komma

hem till köket som omslagspapper kring smöret nästa gång vi skicka till hökarn, men det är icke alls otroligt att så sker, och då får jag väl finna mig i mitt öde, som gubben Ottner sade, då han inte hade annat än lamstek och nyponsoppa till middag. Jag skulle icke tycka om att plöja med ett par gamla utslitna krakar som lida af spatt och andtäppa: stackars de arma kräken och stackars den arme plöjaren, men stackra icke det ringaste den bonde som håller sådana usla kreatur. Då jag ser någon piska och klatscha ett stackars hästkräk, så skulle jag vilja sparka den uslingen, men på samma gång är jag glad, att Putte och Grålle springa bra ändå, bara de få höra smällen af piskan, utan att behöfva kontant betalning som lagkarlar för allt hvad de göra. Den som nöter sönder piskan på sitt ök, borde sjelf spännas i selen och köras omkring med en bagarkärra. Med vänlighet och mildhet kommer man långt med djuren, men med grymhet ingenstans. Den som är obarmhertig mot djuren, är sjelf värre än ett djur.

Jag skulle icke tycka om att vara en stubbsvansad ko om sommartiden, ej heller ville jag vara en tjenare med tjugu husbönder, eller en predikant med ett halft dussin dryga dumhufvud till diakoner, ej heller en måg som bor hos sin svärmor. Icke heller skulle jag vilja pröfva på sanningen af det gamla ordstäfvet:

"Två kattor och en mus,
Två kvinnor i ett hus,
Två hundar om ett ben,
Den sämjan är visst klen."

Jag vill icke heller vara en hund som måste släpa en bleckkastrull vid svansen, ej heller ville jag vara en mask på en metkrok, eller en ål som flås lefvande, eller en äkta man med ett rifjern till hustru. Ännu mindre

skulle jag vilja falla i gapet på en krokodil eller i klorna på en advokat: af alla gångar och vägar är dock rättegångsvägen den långsammaste, och den vill jag icke alls gå. Jag skulle icke tycka om att pratas till döds af ursinniga hjelpmadamer eller pinas i hjel af landstrykande bokkrämare, som prejar an folk att taga ut tjugufemöreshäften af en bok, som är så lång som alla mina dar.

Jag skulle vara särdeles illa deran, förr än jag skulle lägga mig till sängs bland svinen eller slå mig till ro i somliga menniskors snuskiga nästen. Jag skulle icke tycka om att rå om hälften af de kojor, som fattigt arbetsfolk måste nöja sig med: ingen bonde skulle hålla dem goda nog för sina hästar; de duga knappt nog till hundkojor. Tänk bara på det, att far och mor, en fullväxt son och två döttrar sofva i samma rum! Det är så att man kan skämmas ögonen ur sig, och en himmelsskriande synd af dem, som drifva menniskor till sådan nöd. Man orkar icke att tänka derpå, och likväl är det icke alls något ovanligt. I herrar patroner och husvärdar, huru skullen I tycka om slikt? Den menniska, som kan försvara något sådant, skulle det göra godt att hänga i galgen för en halftimme.

Att vara tjenare hos en snålvarg, att arbeta för en argbigga, att vara disktrasa åt någon, som skulle begagna mig, likasom apan lånar kattens tassar att skrapa kastanjerna ur elden, eller att vara talriksslickare hos en förnäm junker utan hjerna, det skulle jag icke tycka om; icke heller ville jag komma till arbetsinrättningen eller behöfva bedja om hjelp ur fattigkassan; hellre ville jag äta den tunnaste vattvälling, med nio gryn till ett stop vatten. Jag ville icke gå omkring med hatten för att samla i min egen ficka, icke heller sätta mig i skuld eller blifva en dagdrifvare, icke heller lefva som en

groda under harfven; nej icke för alla de almosor som någonsin duggat ur medlidandets kalla hand.

Illa deran som jag är, skulle jag dock icke gerna vilja byta, med mindre jag kunde hoppas få det bättre. Hvem vill väl ställa sig under takrännan för att skydda sig mot regnet? Hvad tjenar det till att resa till verldens ände för att få det sämre än du har? Mitt fädernesland för mig, och New York för dem som ha lust att packa sig af.

Jag vill icke försöka att köra ett svin eller sköta en istadig hästkrake, ej heller vill jag försöka öfvertyga en träskalle. Lika litet vill jag vara en skolmästare för kittsliga pojkar, eller en tjur som retas af hundar, eller en höna som kläckt ut andungar. Ännu värre är det för en predikant som har sömniga åhörare; han jagar med döda hundar och kör med trähästar. Lika gerna hålla gudstjenst för sofvande grisar som för sofvande menniskor.

Jag ville icke köpa en häst af en hästmånglare, om jag kunde få slippa, ty de två eller tre ärliga ibland dem har aldrig någon menniska fått reda på. En rigtigt ärlig hästhandlare skall aldrig lura dig, om du icke ger honom tillfälle; en af det vanliga slaget skall rifva ut ögontanden på dig, fast du håller igen munnen. Hästar äro nästan lika svåra att döma om som menniskohjertan; det skarpaste öga misstager sig på dem. Med den massa af alla möjliga sjukdomar och åkommor de hafva; med all deras qvarka, qvickdrag, koller och rots; stämma, gulsot och galla, benspatt, blodspatt, vattenspatt och mask, fins det knappt en frisk häst i hela verlden. Det är på det hela taget dumt att något alls befatta sig med att byta hästar; om du har en bra häst, så behåll den, ty du lär icke få någon bättre; har du en

dålig, så behåll den ändå, ty jag vågar tio mot ett, att du köper dig en som är sämre.

Jag skulle icke tycka om att göra mig till en dörrmatta eller en pudel, eller en stympare som äter dy bara för att komma in hos storfolk. Den som vill, må ljuga för att behaga andra, jag vill hellre hafva sanningen på min sida, skulle jag ock nödgas gå barfota. Bättre att hafva oberoende och godt samvete med kall potatis, än att lefva i träldom och synd med kalfstek.

Jag skulle icke gerna vilja vara en tullsnok på toppen af en lång backe, der man lätt kilade undan, eller en skatteindrifvare, eller en exekutionsbetjent eller en allmän landsplåga, eller en stackars postbärare med hälften så stor lön som han behöfver och dubbelt mera att göra än han borde; bättre då att vara en åkarkamp med intet hö och mycket stryk.

Jag skulle icke tycka om att blifva plockad som en gås, eller vara aktieegare i ett svindelbolag; ej heller vill jag blifva stekt lefvande eller lemnas i händerna på en katolsk prest.

Jag vill icke stå fadder åt någons barn för att lofva, att den lille syndaren skall hålla Guds bud och vandra i dem alla sina lifsdagar; förr vill jag åtaga mig att stoppa in månen i rockärmen och skaka ut den genom byxbenet, eller gå i borgen för att den lille sötungen skall få rödt hår och trubbnäsa.

Jag skulle icke gerna vilja gå der jag behöfde vara rädd för att dö, ej heller kunde jag berga mig utan att hafva ett visst hopp för det tillkommande. Jag skulle icke tycka om att sitta på en krutfjerding med pipan i munnen, men det är hvad de göra, som vandra bekymmerslösa för sin själ, fastän lifvet är så kort. Icke heller ville jag sjelf välja min lott här på jorden, utan lemna åt Gud att välja för mig. Jag torde eljest kan-

ske skräda och välja och taga det allra sämsta, men hans val är alltid bäst.

XXII.
Försök.

Af alla de små visstumpar jag någonsin hört mina småttingar sjunga, är den ibland de bästa som börjar så här:

"Och lyckas det ej den första gång,
Försök, försök, ännu en gång."

Jag rekommenderar den åt fullväxta menniskor, som det gått omkull för och som inbilla sig, att det bästa de kunde göra, är att gifva allt förloradt. Ingen vet hvad han förmår, förr än han försöker. "Vi ha' snart gjort ifrån oss," sa' Pelle till Olle, då de voro på bottnen af grötfatet. Allt som är nytt är hårdt, men med litet af den oljan, som heter *"Försök,"* ingniden i händerna och inarbetad i hjertat, går allt lätt.

Kan icke fastnar i smutsen, men Försök drager snart vagnen ur gropen. Försök, sade räfven och kom undan hundarne, då de nästan nafsade honom i skinnet. Bien sade Försök och fingo honung af blommorna. Ekorren sade Försök, och upp kilade han i björktoppen. Snödroppen sade Försök och blommade upp i den kalla vintersnön. Solen sade Försök, och våren kastade snart Kalle Vinter ur sadeln. Försök sade den unga lärkan, och se, hennes nya vingar buro henne öfver häckar och diken, dit upp, der hennes fader sjöng i den blåa skyn. Oxen sade Försök och plöjde åkern från den ena ändan till den andra. Ingen backe är för brant att bestiga för Försök, ingen lera för hård för Försök att plöja, intet fält för vattensjukt för Försök att torka ut, intet hål för stort för Försök att laga.

"Af yxans hugg, fastän så små,
Den stora eken fälls också."

Ett spadtag i sänder gräfde gubbarne kanalen, borrade sig djupt i backen och kastade upp höga bankar.

"Hårdt är väl berget, och droppen är klen,
Men faller den strid, gör den hål uti sten."

Hvad menniskan gjort, kan menniskan göra, och hvad som aldrig har varit, kan man än få se. Åkermän hafva arbetat sig upp till herrar, skomakare hafva förvandlat sina läster till guld, och skräddare hafva spetat upp sig till riksdagsmän. Vik upp skjortärmarna, min unga herr Dristig, och gå bara på. Der viljan är god, blir det nog utvägar. Solen skiner för hela verlden. Tro på Gud, och tag duktigt i med arbetet, och få se, om icke berget makar sig undan. Försagd vinner aldrig fager dam. Hurra på, gubbar, Gud hjelper den som hjelper sig sjelf. Stor sak i lycka, det hade narren då han åt i hjel sig på fläskpannkaka; den bästa lycka i verlden skaffar man sig med valkar och armsvett.

Vänta icke på att få hjelp. Försök de der två gamla vännerna dina starka armar. Sjelf är rätte mannen. Om räfven vill ha kycklingar för sina små, så får han lof att skaffa hem dem sjelf. Haren får ingen hjelp af sina vänner; han måste springa sjelf, om han ej vill bli tagen af hundarna. Hvar och en får bära sin egen mjölsäck till qvarnen. Du måste sätta din egen axel mot lasset och hålla det uppe, ty det är många gropar på vägen. Om du vill vänta tills alla vägarne äro stenlagda, så får du vänta tills dagern skiner genom refbenen på dig. Sitter du stilla, tills storgubbarne taga dig på ryggen, så lär du väl växa fast vid stolen. Dina egna ben äro bättre än styltor: se dig derföre icke

om efter några andra, utan trösta på Gud och akta ditt krut för väta.

Gå icke och jemra dig öfver att du har så litet att börja med. Kasta en förståndig karl ut genom fönstret, och se om icke han kommer ned på sina ben och skyndar genaste vägen igen till sitt arbete. Ju mere du har att börja med, desto mindre har du till slut. De pengar du sjelf förtjenar, äro både blankare och skönare att ha än allt hvad du kan få ur de dödas påsar. En tarflig frukost i lifvets morgon retar aptiten för en god måltid längre fram på dagen. Den som smakat på ett suräpple, skall njuta så mycket mera af det söta; de försakelser du nu underkastar dig, skola göra framtida välstånd så mycket ljufvare. En och femtio har satt mången krämare i stånd att börja en affär, och han har knogat med det lilla, tills han fått häst och vagn.

Knota icke öfver den plats, hvarpå du är satt. Du behöfver icke vara en häst för det du föddes i ett stall. Om en tjur slungade en karl med ruter i sig högt upp i skyn, så skulle han dock komma ned på en bra plats. En ung man, dugtig i sitt arbete och med hufvudet på rätta stället, förtjenar pengar, der andra intet annat än förlora.

Den som arbete älskar och pengar vet spara,
Hvar som helst kan han bo och i välstånd vara.

Blir det litet besvärligt, hvem hoppas väl att finna körsbär utan kärnor eller rosor utan törnen? Den som vill vinna, får lära sig fördraga. Lätjan ligger och våndas i magkramp, der flit finner helsa och välstånd. Hunden i hundkojan skäller på flugorna; den jagade hunden vet icke ens, att de finnas till. Slöhet väntar tills ån torkat upp, och kommer aldrig till torget; "Försök" simmar öfver och gör alla sina uppköp. "Kan inte" kunde icke ens äta den påbredda smörgåsen, men Försök skaffade sig ett godt mål af svampar.

Hvar och en som icke kommer sig för i verlden, skjuter skulden på medtäflare. Då vinet blef stulet, sade de att råttorna gjort det; mycket beqvämt att ha en häst att lägga sadeln på. Råttan finner nog ett hål, fast rummet vore aldrig så fullt af kattor. Goda arbetare är det alltid ondt om. Ett öre går det an att omsätta vid det sämsta ståndet i marknaden. Ingen barberare rakar så nätt, att icke en annan hittar på något som är qvar. Ingenting är så bra, att det ju icke kunde vara bättre, och den som säljer det bästa, gör högsta vinsten. Vi skulle alla komma på fattighuset för de der-nya maskinerna, hette det alltid från spåmännen der nere på krogen; men i dess ställe så ha alla dessa trösknings-, sånings- och skörde-maskinerna bidragit att hjelpa ett godt stycke fram de menniskor som voro kloka nog att använda dem. Den som icke duger till annat än att gå och masa och påta i kokorna, han må bereda sig på att förblifva fattig, men om han öppnar sin förståndsdosa, och plockar upp litet här, litet der, så går det nog framåt, till och med för Lasse Råhud. "Tiderna äro dåliga," säger man; ja, om du bara går och gapar och skickar ut ditt förstånd att "plocka ull," så skola tiderna alltid vara dåliga för dig.

För många går det icke framåt, emedan de icke hafva ruter nog att börja på fullt allvar. Det är alltid svårast att spara ihop den första tian. Första slaget är halfva striden. Bort med den der pluntan, och upp med flaggan "Försök," se'n ut till ditt arbete och i väg till sparbanken med sparpenningarna, och du kan ännu blifva en menniska! Fattigt folk förblifva alltid fattiga, om de tro sig vara tvungna dertill. Men till och med ur den djupaste fattigdom fins det en väg till rädd-

ning, bara man ser sig om derefter i tid, innan man har hustru och ett halft dussin barn; ty efteråt har man för stort lass för att kunna löpa, och då får man i vanligaste fall vara nöjd, om man kan skaffa bröd för de hungriga magarna och kläder för de små. Jag vet emellertid att det fins somliga hönor som samla bara så mycket bättre, då de hafva en stor svärm kycklingar omkring sig. För unga män kan väl vägen uppför backen vara svår, men den står dem dock i alla fall öppen, och de som med friskt mod gripa verket an, äro snart uppe på höjden. Det som var svårt, medan det stod på, blir ljufligt att minnas. Om unga män ville lära försaka, arbeta hårdt, lefva tarfligt och spara i ungdomsåren, behöfde de icke hålla näsan nere vid slipstenen i all' sin' dar, som fallet är med många. Nykterhetsvänner borde de vara för kassans skull; vatten är den starkaste dryck; det drifver qvarnar. Det är lejons och hästars dryck, och Simson drack aldrig något annat. De pengar de nu ge ut på "starka" drycker, skulle snart förslå till att bygga ett hus.

Vill du göra godt här i verlden, så kommer här igen det lilla ordet "Försök." Det gifves många sätt att tjena Gud, och några af dem hvilka passa just för dig lika bra, som nyckeln passar i låset. Håll dig icke till baka, för att du icke kan predika i domkyrkan, var nöjd med att tala till en eller två i en ringa bondkoja; godt hvete kan växa på små fält. Du kan koka i små grytor såväl som i stora. Små dufvor kunna bringa vigtiga budskap. Äfven en liten hund kan skälla på en tjuf, väcka upp husbonden och rädda huset. En gnista är eld. Ett sanningens ord har himmelen uti sig. Gör grundligt allt hvad du gör, bed deröfver utaf hjertat och lemna utgången åt Gud.

Ack! goda råd äro på många menniskor lika förspilda, som godt utsäde på en naken klippa. Plugga

med en ko i sju år, men hon lär sig dock aldrig att sjunga Hosianna. Om somliga tyckes det vara sant, att vid deras födelse gick Salomo förbi dörren, men ville icke titta in. Deras vapenmärke är en narrkåpa på ett åsnehufvud. De sofva, då det är tid att plöja, och grina då skördetiden är inne. De äta upp all potatisen till qvällsvarden och undra sen på att de äro utan till frukost. Vårt arbetsfolk är skamligt lättjefullt, och följden är den, att hela landet hvimlar af fattighjon. Om hvad som går i svinmaten i stället komme i baktråget, så skulle hushållen vara bättre deran, både hvad beträffar föda och vett. Om hvad som nu slösas bort på öfverflöd i stället sparades till de mulna dagarna, så behöfde vi aldrig några fattighus.

Raskt *Försök*, om alla sade så,
Mången låge ej på halm och strå,
Knappast någon skulle svälta då,
Ingen gryta tom på elden stå,
Svin i stian grymta stora, små,
Nöd och brist sin kos nog skulle gå,
Mor och barn ej gråta få,
Fattigskatten sjönke nog också,
Allt blef bättre; jag är viss derpå:
Du och jag blef' glada båda två.

XXIII.

Grafvårdar.

Hvarje menniska borde uti åminnelsen af sitt lif lemna ett minnesmärke efter sig. Ett godt namn och rykte är den bästa grafstenen. De som älskade dig och fingo hjelp af dig, skola minnas dig, sedan eternellerna hafva vissnat. Inrista ditt namn uti menniskors

hjertan, och icke uti marmor. Vi vilja hoppas att något bättre må kunna sägas om oss, än om den mannen, hvars grafskrift ljöd på följande sätt:

"Odugling var han med hull och hår,
Om ock han fått lefva i tusen år;
Nu ligger han här — och hur skälmen mår,
Ingen bryr sig derom, ingen veta't får."

Måtte aldrig våra vänner komma i håg oss som stora läckergommar i mat och dryck, likt den goddags-pilten, öfver hvars graf står att läsa:

"Benägne läsare, var god och stanna,
Det rum beskåda, der man mig lagt;
Förr var jag dugtig vid fat och kanna,
Nu hålla maskarne på mig slagt."

Just detsamma kunde låta säga sig om ett prisbelönt svin eller en välgödd oxe, om den dött af sjukdom. Somliga menniskor äro icke annat än vandrande öltunnor, så länge de lefva; då döden kommer och slår ut bottnen, så förtjena de att ruttna bort uti glömska.

En enkel och rättfram talande grafsten är emellertid bättre än rama lögnen. Att sätta smicker på en graf påminner om att hälla grädde i rännstenen. Hvilken bakvänd smak de menniskor måste ha, som puffa ut de hädangångnes förtjenster, likasom om det vore deras syssla att blåsa i domsbasunen, förr än yttersta dagen kommer! Se här ett äpple ur deras korg:

"Här ligger stoftet af Lotta Klar,
Som hade en själ så fin och rar;
Hon knäckte skalet af syndens nöt
Och kröp derur som en engel söt."

Hvar är det man begrafver de dåliga menniskorna? Till höger och venster på kyrkogården, hvart man ser,

tycks der bara ligga de allra bästa menniskor, en rigtig samling af helgon; och några af dem så innerligt rara, att det icke alls är underligt de dogo — de voro allt för goda att lefva i denna onda verlden. Bättre att gifva bröd åt de fattiga, än stenar åt de döda! Bättre vänliga ord åt de lefvande än granna fraser öfver grafven. Somliga grafskrifter innehålla en så äcklig smörja, att det kan komma en död att skämmas.

Tänk, hvilka massor af marmor ligga hopade öfver många högförnämas grafvar! Hälften vore nog till att resa upp ett helt palats. Det blir min sann för dem att lyfta på vid uppståndelsen! Det kommer mig före, som jag icke skulle kunna andas, vid tanken på att få en sådan massa af stenar hopade öfver mina ben; ehuru jag just inte behöfver vara rädd att det kommer i fråga. Må den jord jag så ofta skottat, ligga mjuk öfver mitt stoft, då den en gång skall skottas ihop öfver mig! Må Janne Åkerman få sin graf någonstädes under grenarne af ett skuggrikt träd, med en grön gräskulle öfver sig, hvarur gullvifvor och tusenskönor i sinom tid skjuta upp; en stilla beskuggad fläck, der löfven falla, och trastarne spela och daggdropparna glittra i solen. Må vinden blåsa frisk och fri öfver min graf, och om det nödvändigt skall stå något att läsa öfver mig, må det vara dessa orden:

Här hvilar stoftet af
Janne Åkerman,
väntande på sin herres och frälsares
Jesu Kristi uppenbarelse.

Jag har ofta hört talas om tålamod på grafskrifterna; men jag har aldrig sett det sitta der, då jag gått öfver kyrkogårdarna; jag har många gånger sett dumheter på grafstenar, och jag har ofta undrat på huru

pastorn eller kyrkvärden eller kyrkvaktaren eller hvem det är som har med saken att göra, kunnat låta folk inrista sådan nonsens på grafstenarna. Häromdagen hörde jag till exempel af en gubbe från dalbygden, att på en kyrkogård der uppåt nejden fins en inskrift i den här stilen:

"Två sötare barn du fäll aldri sitt
Än di som Gud oss nådigt gett;
Men di fick kramp och magkolik
Å ligger nu här som annra lik."

Jag har sjelf på kyrkogårdarne här i trakten läst en sådan myckenhet dylikt skräp, att det kunde fylla en hel bok. Bättre att lemna grafven i fred än att resa upp ett monument åt sin egen okunnighet.

Af alla platser för skämt och gyckel äro grafstenarne de som minst passa, och dock träffar man på dem sådant tokprat, att man frestas att tro, att ju närmare man kommer kyrkan, desto längre är det från vanlig anständighet. Det här är en grym vers, men jag försäkrar att den är tagen ur verkligheten.

"Här hvilar förvandlad till ler,
Mamsell Evelina Palmér,
Som den första maj tog sig till
Att hålla sin tunga still."

Den följande är icke mycket bättre:

"Här hvilar Janne Dragare från staden Alingsås,
En *dragare* beständigt, han smorde väl sitt krås;
Städs *drog* han flaskan med sig, *drog* korken ofta ur
Och *drog* sin klunk, tills ändtligen han ramla' som ett djur
I ån, *drogs* ned af strömmen och måste *draggas* opp;
Han kunde mer ej *draga*, så *drog* man hit hans kropp."

Kunde icke sådana menniskor anbringa sitt gyckel på något annat? Det måste vara klent beställdt med den menniskas qvickheter, som icke kan finna något annat rum för dem än kyrkogården. Den trasigaste tiggares lik är alltför heligt för att blifva föremål för skämt. Det måtte hafva varit en lustig ture, den der Kalle Bäckert, som bodde i Forlunda och skref på sin hustrus grafvård:

"Här ligger min gumma, sa' Kalle Bäckert.
Å snäll va' hon mot mej, d'ä ett som ä' säckert."

Och hvem i all verlden kunde väl den galningen vara der nere i Blomdala, en af de skönaste orter i nejden, han som skref dessa ohyggliga rader:

"Det Herrens vilja var: just som jag qvistar skar,
Jag ramlade ur trä't i backen,
Jag fick en törn, bröt af mig nacken,
Mig döden knipsa' af, så fick jag här min graf."

Det der må vara nog, det räcker till att ge' en ondt i magen. Här har man då tydliga bevis, att somliga narrar lemnas qvar för att skrifva minnesvårdar öfver dem som blifvit begrafna. Det är icke underligt att spöken äro i farten. Intet under att de sofvande gå upp ur sängen, då de äro så illa omstoppade. Det säger jag, vi borde hafva en lag, som förbjöde hvar och en att skrifva nonsens öfver de döda, med mindre han har lust att taga ut tillståndsbevis på att få gälla för en åsna likasom man får rättighet att skjuta rapphöns och fasaner. Och på samma gång, må allt puffmakeri blifva förbehållet för klädesbutikerna och qvacksalfvarne, men vara alldeles förbjudet öfver grafvarne. Jag säger som vår prest brukar säga:

"Res ej en präktig sten med huggna dygder opp
Att pryda rummet för en syndig menskas kropp,
Men om beröm likväl skall stå på syndarns graf,
Hans kärlek då beröm, som sig i döden gaf."

Ännu en grafskrift och sen lemnar Janne Åkerman kyrkogården för att gå till sitt arbete och vända på andra torfvor. Den står att läsa på kyrkogården i Ullerudd och är, som jag tycker, en af de allra bästa.

"Lik fagra rosen som du ser,
Lik blomman som från trädet ler,
Lik sippan uti vårens lund,
Lik dagens snabba morgonstund,
Lik solens skimmer, lik skuggans lek,
Lik Jonas kurbits för vindens smek;
Så menskan är, hennes lifstråd spinnes,
Dras ut, klipps af och ej mera finnes:
Ty ros den vissnar, och blomma bräckes,
Och sippa bleknar, och morgon släckes,
Ned sjunker solen, och skuggan är kort,
Kurbitsen vissnar, och menskan dör bort."

XXIV.

Mycket okunniga menniskor.

Jag har hört talas om en viss person, som var så okunnig, att han ej kunde skilja ett stort A från en oxklöf, och jag känner ganska många, som säkerligen icke skulle kunna säga, hvad stort A eller litet A kan betyda; men några af dessa menniskor äro likväl icke derföre de okunnigaste i verlden. De kunna t. ex. skilja mellan en kos hufvud och hennes svans, och en af valmännen sade nyligen, att hufvudstadskandidaten icke ens visste så

mycket. De veta, att rofvor icke växa på träd, och de kunna skilja en morot från en palsternacka, och en kanin från en hare, och det fins fint folk, som spelar piano, men knappt vet så mycket som det. Kunna de icke läsa, så kunna de plöja och skära och skörda och så och uppfostra sju barn på tio kronor i veckan och likväl göra rätt för sig; och det fins en hop menniskor, som äro alltför okunniga till det. Okunnighet i att stafva i bok är svår, men okunnighet i strängt arbete är värre. Visdomen talar icke alltid latin. Folk skrattar åt förskinnen, och de äro också verkligen så fula plagg som gerna låter tänka sig; men några som bära dem äro icke hälften sådana narrar, som man tager dem för. Om inga andra okunniga menniskor åte bröd, än de som gå i arbetsskodon med hästsöm, så skulle säden vara betydligt billigare. Visdom hos en fattig är som en diamant infattad i bly, endast kännare förstå dess värde. Visdomen går ofta i lappade skor, och menniskorna beundra den ej, men stor sak i rocken, säger jag, bara mannen är god: nötskalet är intet, kärnan är allt. Man behöfver inte gå till Konradsberg för att finna fånar, de finnas i öfverflöd på Skeppsborn.

Jag skulle vilja att alla menniskor kunde läsa, skrifva och räkna; jag tror verkligen icke att någon kan veta för mycket, men gif väl akt, att uppfostran består icke i att vara hemma i dessa sakerna; och det fins millioner menniskor, som äro både läs- och skrifkunniga, men dock äro lika okunniga som den der kalfven, hvilken icke kände sin egen moder. Detta är lika tydligt, som att du har en näsa i ansigtet, bara du tänker litet på saken. Att kunna läsa och skrifva kan liknas vid att hafva verktyg att arbeta med, men om du icke begagnar dessa verktyg och derjemte använder både dina ögon och öron, så är du föga hjelpt dermed. Hvarje menniska

bör vara hemma i det som för henne är mest angeläget och gör henne den största nytta. Det vore en häst till föga gagn att kunna flyga, det är tillräckligt om han kan trafva dugtigt. En landtbrukare bör lära sig allt hvad som hör till landtbruket, en grofsmed bör studera hästens fot, en deja bör vara skicklig uti att skumma mjölken och bereda smöret, och en arbetarhustru bör vara lärd och öfvad i de vetenskaper, som heta att koka och baka, tvätta och laga; och Janne Åkerman vågar påstå, att de menniskor som icke lärt sig att sköta sin kallelses pligter, äro ganska okunniga, äfven om de kunna säga hvad krokodil heter på grekiska, eller skrifva en vers öfver en korfsticka. Det är ofta alltför sant, att

"Pelle har i skolan gått,
För att bli en dumbom blott."

Då en menniska faller i vattnet, skall en smula simkonst gagna henne mera än all hennes matematik, och dock, huru få äro de gossar som lära sig simma! Flickorna få lära sig dansa och tala franska, ehuru det skulle vara hundra procent mera nytta för dem att kunna sitt modersmål och sticka strumpor. I dessa hårda tider, då en man behöfver förtjena sitt bröd, skulle han hafva tusen gånger mera gagn af ett indrägtigt yrke och sparsamma lefnadsvanor, än af alla klassikerna vid universitet och högskolor, men hvar fins nu för tiden den, som förordar någon praktisk bildning vid våra skolor? Skollärare skulle få dåndimpen, om de blefve ålagda att lära de fattiga barnen att rensa ett potatesland och plantera grönsaker. Vill du hafva din hund till någon nytta vid jagten, så uppfostrar du honom derefter: hvarföre i all verlden gör man icke på samma sätt med menniskor? Så här borde det vara: "hvar och en hafve sitt kall, och hvar och en vare hemma i sitt kall." Låt Janne och Wille lära sig geografi allt hvad de förmå, men glöm icke bort att lära dem att borsta sina egna stöflar och sy en knapp i sina egna byxor, och hvad beträffar Hanna och Tilda, så må de gerna sjunga och spela piano, om de ha lust, men icke förr än de kunna stoppa en strumpa eller klippa till en skjorta. Då den nya skolstadgan kommer på dagordningen, hoppas jag vederbörande rycka in en paragraf om att lära barnen praktiskt sundt förnuft och goda hemseder lika väl som Regula di tri och annat abrakadabra som de kalla "bildning." Här sitter den stackars Pelle Knapp med sex flickor och omkring tusen riksdaler om året att föda familj på, och dock kan ingen enda af dem så mycket som röra en hand, ty deras moder skulle dåna, om fröken Sofia Elfrida finge spruckna händer af att tvätta familjens linne, eller om fröken Alexandra Teodolinda förderfvade sin hy genom att rensa litet spenat till middagen. Det kan narra en katt att skratta att höra de stackars kräken tala om att följa med modet och iakttaga etiketten, ehuru de icke äro hälften så bra bergade som hökardöttrarne der nere i hörnet, hvilka sjelfva förtjena sitt uppehälle och lägga utaf pengar derjemte tills den tid kommer, då någon ung arbetare får fatt i dem. Lita på det, den som gifter sig med de der högförnäma unga damerna, den kommer att göra en lika dålig affär, som om han gifte sig med en vaxdocka. Tänk, hvad det skulle spraka, om hennes nåd Knapp hörde mig säga det, men jag säger det ändå, hon och hennes flickor äro *okunniga, mycket okunniga,* ty de veta icke hvad som skulle vara dem till största nytta.

Hvarje löja behagar nu för tiden kalla sig en sill; hvarje åsna tror sig duga för kungens stall; hvarje ljusbit menar sig vara solen. Men då en menniska, klädd i sin finaste rock och papperskrage, med lorgnett i ögat,

messingskedja i vesten, käpp i handen och tomhet i hufvudet, inbillar sig att man icke kan genomskåda hans skräflande och braskande, så måste han vara *okunnig, mycket okunnig,* ty han känner icke sig sjelf. Fårskallar, om de äro utstyrda efter senaste modet, tycka sig vara något, men ingen håller med dem deruti. Danslärare och skräddare kunna väl rigga upp en sådan der sprätthök, men de kunna icke göra en nolla till menniska. Det går för sig att färga en qvarnsten huru mycket man behagar, men det blir ändå ingen ost utaf den.

Då affärsmän sätta in sina förtjenster i svindelbolag och hoppas att få igen dem; då de köpa jernvägsaktier och vänta sig några utdelningar; då de låna ut pengar mot hög ränta och tänka samla förmögenhet derpå, så måste de vara *okunniga, mycket okunniga.* Lika gerna kan man hänga en trä-kittel öfver elden och sätta sig ned att få te, eller så ärter i strömmen och vänta sig en god skörd.

Då menniskor tro på lagkarlar och pantlånare (vare sig judar eller hedningar), och låna sig pengar och spekulera och prisa sin goda lycka, så äro de skamligt *okunniga.* Sjelfva gåskarlen ute på allmänningen skulle icke göra sig så dum, ty han märker nog, då någon försöker att plocka honom; han vill icke mista sina fjädrar och skryta öfver affären.

Den som kastar bort sina penningar hos krögaren och menar att dennes bugningar och hans upprepade "mjuka tjenare, hur står det till," äro verklig aktning, han är ett rigtigt naturbarn; ty hos dem gäller den gamla satsen:

"Om du har pengar, var god och stig på!
Om du har inga, så skynda dig, gå!"

Räfven beundrar osten, icke korpen. Lockbetet

sättes icke i fällan för att föda råttan utan för att fånga henne. Vi göra icke upp elden för sillens trefnad utan för att steka honom. Det är icke till arbetarens bästa man håller utskänkningsställen; gör någon det, så förfelar han helt visst sitt mål. Hvarföre skall man då gå och dricka "för husets bästa?" Om jag skall gifva ut pengar till förmån för något hus, må det då vara för mitt eget och icke för krogvärdens. Det är en usel brunn, i hvilken man behöfver hälla vatten; och ölstugan är en dålig vän, ty hon tager allt ifrån dig och lemnar intet qvar mer än trasor och hufvudvärk. Den som kallar dem sina vänner, hvilka låta honom sitta och dricka i timtal, han är *okunnig, mycket okunnig.* Alla sådana der ställen som Röda Lejonet och Örnen och Korpen äro ju idel rofdjur, och det är obegripligt att så många gifva sig deras käkar och klor i våld.

Den som tror, att vare sig de konservative eller liberale skola släppa oss med lindriga skatter, måste vara född på dagen näst efter den sista Mars; och den som inbillar sig, att kyrkoråd och kyrkostämmor någonsin hafva vare sig hufvud eller hjerta, han måste ha fått sin uppfostran i ett idiothem. Den som tror på de löften, som gifvas vid valmötena, har långa öron och kan försöka äta tistlar. Hr Inställsam har gått omkring och begärt alla arbetarnes röster, och han har lofvat göra dem allt möjligt godt. Skall han det verkligen? Ja, i öfvermorgon, litet senare än aldrig. Stackars de menniskor, som vänta att "arbetarens vänner" skola göra något för dem, de måste vara *okunniga, mycket okunniga.* Bara de fått sina platser, så kan man rimligtvis icke fordra af dem, att de skola stå upp och försvara sina grundsatser, utom då det ligger i deras eget intresse att göra det.

Att låna ut paraplyn och vänta att få dem hem-

skickade, att göra en menniska en väntjenst och vänta en af henne tillbaka, då man behöfver det, att hoppas kunna stoppa munnen till på vissa fruntimmer, att försöka behaga alla menniskor, att hoppas få höra sig väl anskrifven hos det pratande ryktet, eller att söka finna ut sanningen ur en historia i hvar mans mun, det är alltsamman bevis på stor okunnighet. De som känna verlden bäst, tro den minst; de som tro den något alls, äro icke visa; lika väl må man tro bakfoten på en häst eller hundens tänder! Att lita på andra, störtar många i ruin. Den som lemnar sina affärer åt fogdar och tjenare och tror att de blifva väl skötta, måste vara *okunnig, mycket okunnig.* Råttan har väl reda på, då katten är borta, och tjenare veta nog, när husbonden är sin väg. Knappast är husbondens öga bakom hörnet, förrän arbetarens hand slaknar. "Jag vill gå sjelf," och "jag vill se efter," äro två goda tjenare på en landtgård. De som ligga i sängen och räkna på att affärerna gå af sig sjelfva, äro *okunniga, mycket okunniga.*

De som dricka och lefva liderligt och sedan undra, hvarföre deras ansigten äro så blemmiga och deras fickor så tomma, skulle icke undra längre, om de hade två uns visdom. De kunde lika gerna söka efter päron på en al, som vänta sig helsa och välstånd af slappa lefnadsvanor. De som gå till krogen att söka lycka, klättra upp i trädet efter fisk. Vi kunde stoppa allt deras förstånd i ett äggskal, eljest skulle de icke vara sådana narrar att jaga efter trefnad, der den icke står att finna, mera än en ko i ett kråknäste; men ack! odågor är det lika godt om som möss i en hvetestack. Jag önskar bara, att vi kunde skjutsa hela sällskapet till Drummellandet, der man får en dukat om dagen bara för att sofva. Om någon kunde låta dem se de säkra följderna af ett dåligt lefnadssätt, så kunde de kanske bättra sig; men jag vet knappt det,

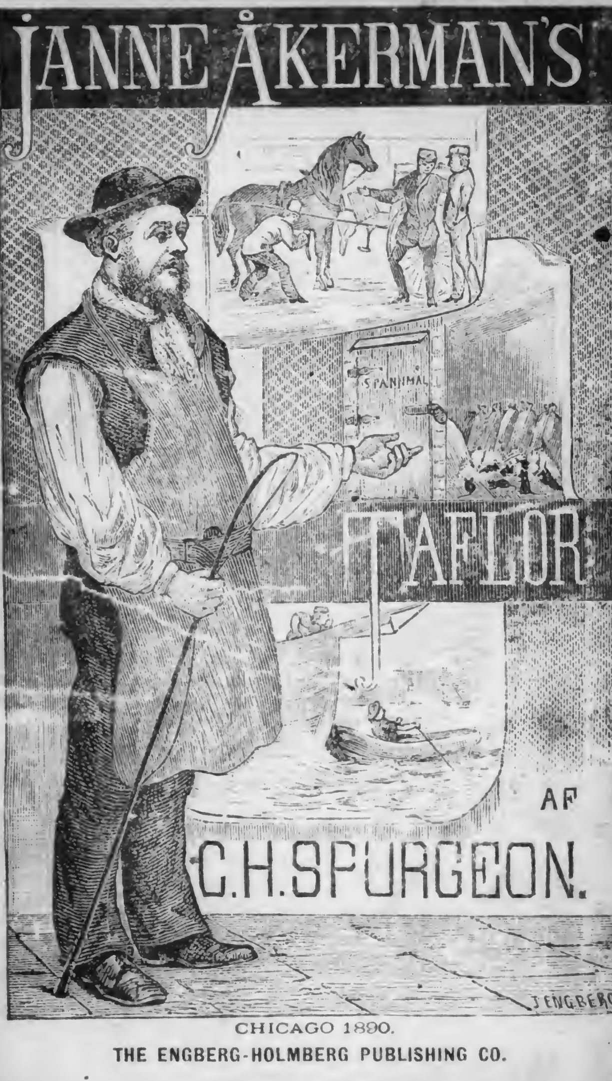
ty de se det nog och fortfara ändå på samma sätt; liksom malen, som blir bränd på ljuset, men flyger dit igen. Att så der gå och slå dank och sedan vänta att komma till välstånd genom att hålla händerna i barmen och näsan i tennstopet, det visar att man är *okunnig, mycket okunnig.*

Då jag ser en ung dam med en blomsterträdgård i hufvudet och en krambutik på kroppen, slängande med hufvudet, som om hon trodde att hela verlden är förtjust i henne, så är jag förvissad om att hon är *okunnig, mycket okunnig.* Män med urskilning gifta sig icke med klädesskåp eller ett modemagasin; de vilja hafva en förnuftig qvinna, och sådana kläda sig förnuftigt.

Min mening är den, att de som begrina religionen och upphäfva sig sjelfva såsom alltför kloka att tro på bibeln, äro intet annat än ihåliga pundhufvud. De föra vanligen dumdryga ord i munnen och göra betydligt väsen af sig, men om de inbilla sig att de kunna slå omkull tänkande menniskors tro, som hafva försökt och pröfvat Guds nådskraft, måste de vara *okunniga, mycket okunniga.* Den som ser solens uppgång och nedgång och icke deri skönjer Guds fotspår, måste vara invärtes blindare än en mullvad och endast passa att lefva under jorden. Gud, tycker jag, talar till mig i hvarje gullvifva och tusensköna, ler emot mig från hvarje stjerna, hviskar till mig i hvarje morgonvindens fläkt och ropar högt till mig i hvarje storm. Man säger, att menniskan är hundens gud: den menniskan måste vara värre än en hund, som icke vill lyssna till Guds röst, ty en hund följer sin herres hvissling. De kalla sig filosofer, icke sant? Deras rätta namn vore dårar, ty dåren säger i sitt hjerta: "Det är ingen Gud." Fåren veta när regn kommer, svalorna känna att vintern nalkas, och till och med svinen påstår man kunna se vinden; huru mycket

sämre än ett djur måste den vara, som lefver der Gud är allestädes närvarande och dock icke ser honom? Således ser du, att en menniska kan vara långt kommen i lärdom och dock vara *okunnig*, *mycket okunnig!*

INNEHÅLL.

CHICAGO 1890.

THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.

PRIS: 50 Cents.